

การเปรียบเทียบผลของโครงการประกันรายได้เกษตรกรกับ
โครงการรับจำนำข้าว กรณีศึกษาหมู่บ้านนาชุมชน
ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

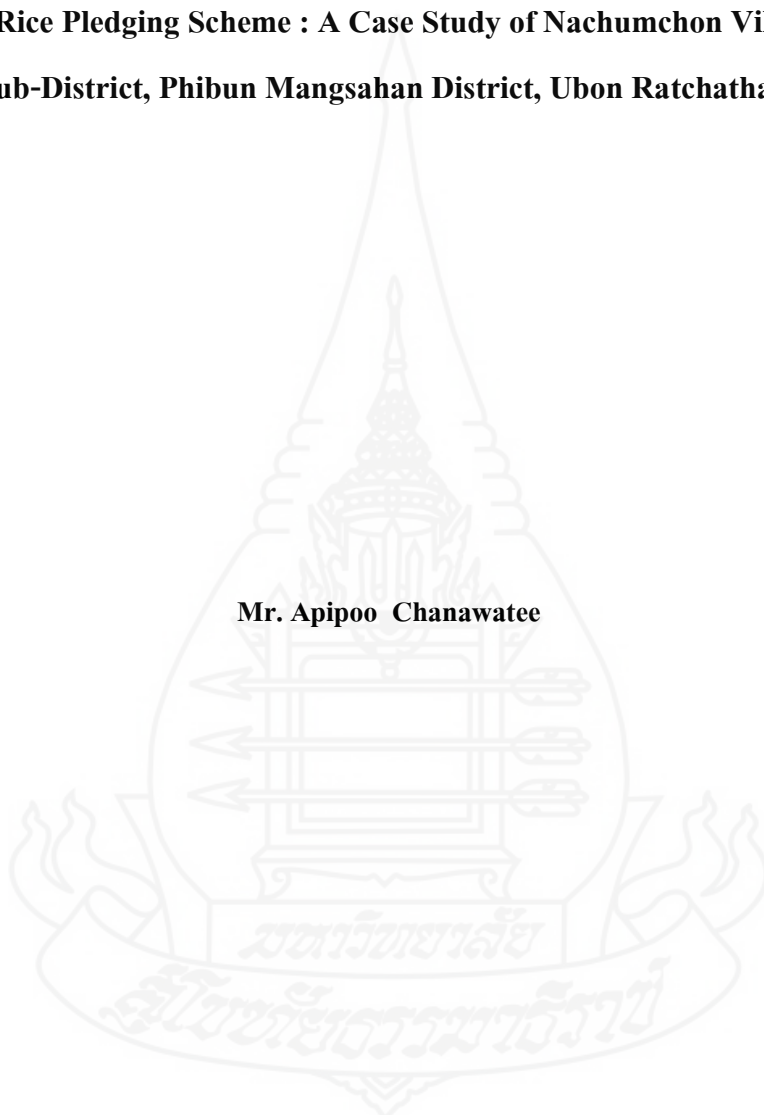
นายอภิรักษ์ ชนะวาที

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2556

**Comparison of the Farmers' Income Guarantee Scheme and
the Rice Pledging Scheme : A Case Study of Nachumchon Village,
Saimoon Sub-District, Phibun Mangsahan District, Ubon Ratchathani Province**

Mr. Apipoo Chanawatee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Economics
School of Economics
Sukhothai Thammathirat Open University

2013

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การเปรียบเทียบผลของ โครงการประกันรายได้เกษตรกรกับ โครงการรับจำนำข้าว
กรณีศึกษาหมู่บ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัด
อุบลราชธานี

ชื่อและนามสกุล นายอภิภูภักดิ์ ชนระวาทิ

แขนงวิชา เศรษฐศาสตร์

สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. สุชาดา ตั้งทางธรรม
2. รองศาสตราจารย์ระวีวรรณ มาลัยวรรณ

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. ปราโมทย์ สุขปัญญา)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุชาดา ตั้งทางธรรม)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ระวีวรรณ มาลัยวรรณ)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การเปรียบเทียบผลของโครงการประกันรายได้เกษตรกรกับโครงการรับจำนำข้าว กรณีศึกษา
หมู่บ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี
ผู้วิจัย นายอภิรักษ์ ชนะวาทิ รหัสนักศึกษ 2496001286 **ปริญญา** เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. สุชาดา ตั้งทางธรรม (2) รองศาสตราจารย์ระวีวรรณ มาลัยวรรณ
ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนการผลิตข้าว 2) วิเคราะห์อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าว 3) ประเมินผลกระทบของโครงการ และ 4) ศึกษาปัญหาการผลิตข้าวและการดำเนินโครงการ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 87 ครัวเรือน ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนการผลิตที่สำคัญ คือ ต้นทุนค่าเสียโอกาส ต้นทุนการดำเนินงาน และต้นทุนคงที่ 2) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนทางการเงินและทางเศรษฐศาสตร์สำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรในปีการผลิต 2552/2553 มีค่าเท่ากับ 1.11 และ 0.59 ขณะที่อัตราส่วนดังกล่าวสำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวในปีการผลิต 2553/2554 มีค่าเท่ากับ 1.49 และ 0.73 และปีการผลิต 2554/2555 มีค่าเท่ากับ 1.56 และ 0.78 ตามลำดับ 3) โครงการประกันรายได้เกษตรกรไม่มีผลเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตโดยรวมของครัวเรือนส่วนใหญ่ ส่วนโครงการรับจำนำข้าวส่งผลให้ครัวเรือนส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ขณะที่บางครัวเรือนมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น โครงการประกันรายได้เกษตรกรมีการทุจริตส่งผลให้รัฐสูญเสียงบประมาณ 983,439 บาท ส่วนโครงการรับจำนำข้าวก็เช่นกันส่งผลให้รัฐสูญเสียงบประมาณ 1,018,720 บาท 4) ปัญหาการผลิตข้าวคือต้นทุนการผลิตสูง ส่วนปัญหาการดำเนินโครงการคือความล่าช้าในการจ่ายเงิน ความไม่เป็นธรรมในการเข้าร่วมโครงการ การแจ้งพื้นที่เป็นเท็จ และการสวมสิทธิ์จำนำข้าว

คำสำคัญ อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน โครงการประกันรายได้เกษตรกร โครงการรับจำนำข้าว

Thesis title: Comparison of the Farmers' Income Guarantee Scheme and the Rice Pledging Scheme : A Case Study of Nachumchon Village, Saimoon Sub-District, Phibun Mangsahan District, Ubon Ratchathani Province

Researcher: Mr. Apipoo Chanawatee **ID:** 2496001286; **Degree:** Master of Economics;

Thesis Advisers: (1) Dr.Suchada Tungthangthum, Associate Professor; (2) Raweewan Malaiwan, Associate Professor; **Academic year:** 2013

Abstract

The objectives of this study were to: 1) study factors that affect costs of rice production, 2) analyze the benefit cost ratios of rice production, 3) evaluate the results of the schemes, and 4) study the problems of rice production and scheme implementation. A population consisted of 87 farm households. Questionnaire were used as the tools to collect primary data. Frequency and percentage were employed as statistics in the study.

The results were as follows: 1) major factors affecting costs of rice production were opportunity costs, operating costs, and fixed costs; 2) financial and economic benefit cost ratios for farmers participating in income guarantee scheme in production year 2552/2553 were 1.11 and 0.59, while the same ratios for farmers participating in rice pledging scheme in production year 2553/2554 were 1.49 and 0.73 and in production year 2554/2555 were 1.56 and 0.78 respectively; 3) the income guarantee scheme did not have an impact on quality of life for most households while the rice pledging scheme gave rise to a better quality of life for most households but also caused debt burden on some households, malfeasance in the income guarantee scheme and the rice pledging scheme resulted in the government budget loss 983,439 baht and 1,018,720 baht respectively; 4) the problem of rice production was high production costs while the problems of scheme implementation were the government delayed payments, unfair participation in the schemes, false reports on agricultural lands, and claims used by others to participate in the rice pledging scheme.

Keywords : Benefit cost ratio, Farmers' income guarantee scheme, Rice pledging scheme

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา ตั้งทางธรรม และรองศาสตราจารย์ระวีวรรณ มาลัยวรรณ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ได้เมตตาให้คำแนะนำการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้นำชุมชน ประธานกลุ่มเกษตรกร และเกษตรกรทุกท่านซึ่งผู้วิจัยไม่อาจกล่าวนามได้หมดในที่นี้ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในการให้ข้อมูลของต้นทุนการผลิต ผลตอบแทนการผลิต ผลกระทบ และปัญหา รวมทั้งเจ้าของเอกสารวิชาการต่าง ๆ เพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยขอมอบให้บิดามารดาผู้มีพระคุณ คณาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และเกษตรกรในหมู่บ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานีที่ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้

อภิสิทธิ์ ชนะวาที

กุมภาพันธ์ 2557

สารบัญ

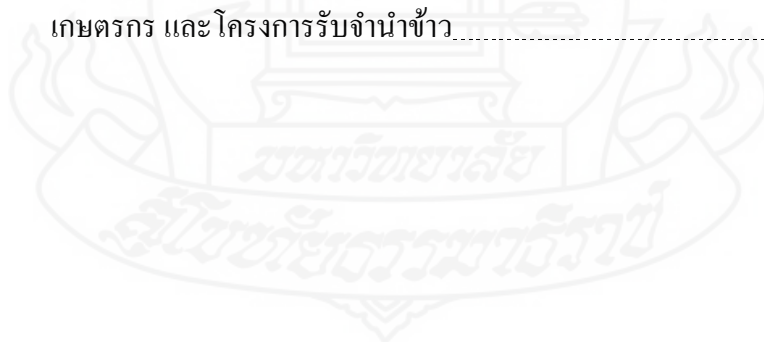
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญแผนภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	4
ข้อจำกัดการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
ทฤษฎีการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร	7
การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของโครงการ	10
การวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการ	11
ทฤษฎีการเลือกของสังคม	12
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
บทที่ 3 ประวัติความเป็นมาของโครงการ	19
โครงการรับจำนำข้าว	19
โครงการประกันรายได้เกษตรกร	27
บทที่ 4 วิธีดำเนินการวิจัย	30
ประชากรที่ใช้ในการศึกษา	30
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	30
การเก็บรวบรวมข้อมูล	33
การวิเคราะห์ข้อมูล	33

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	35
ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร	36
การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว	37
การวิเคราะห์อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าว	40
การวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการ	42
ปัญหาการผลิตข้าวและการดำเนินโครงการ	48
บทที่ 6 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	51
สรุปการวิจัย	51
อภิปรายผล	53
ข้อเสนอแนะ	55
บรรณานุกรม	57
ภาคผนวก	61
ก แบบสอบถาม	62
ข การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability)	70
ค ข้อมูลการวิจัย	73
ง รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	91
ประวัติผู้วิจัย	93

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 5.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร	36
ตารางที่ 5.2 ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการและเข้าร่วมโครงการ	38
ตารางที่ 5.3 เปรียบเทียบอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	41
ตารางที่ 5.4 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตจากโครงการ	42
ตารางที่ 5.5 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ไม่ได้ประโยชน์จากการดำเนินโครงการ	43
ตารางที่ 5.6 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรกับการสูญเสียงบประมาณของรัฐโดยไม่เกิดประโยชน์	44
ตารางที่ 5.7 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจ่ายเงินของโครงการ	45
ตารางที่ 5.8 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับการจ่ายเงินชดเชยรายได้และค่าจำนำข้าวล่าช้า	46
ตารางที่ 5.9 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงราคาข้าว	47
ตารางที่ 5.10 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรกับปัญหาการผลิตข้าว โครงการประกันรายได้เกษตรกร และโครงการรับจำนำข้าว	49

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว 2
ภาพที่ 1.2	กรอบแนวคิดการวิเคราะห์อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าว..... 3
ภาพที่ 1.3	กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการ..... 4
ภาพที่ 2.1	การกำหนดราคาขั้นต่ำและการประกันราคา..... 8
ภาพที่ 2.2	การกำหนดราคาขั้นสูง..... 9

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อาชีพการเพาะปลูกข้าวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยมาช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่ชาวนาไทยกลับยากจนลง เนื่องจากปัญหาการราคาข้าวเปลือกตกต่ำและ ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เกษตรกรจึงขายข้าวได้ราคาต่ำ ไม่คุ้มกับต้นทุนที่ลงทุน มีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น เกิดการเรียกร้องและเดินขบวนตามมาอย่างต่อเนื่อง การที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก การเปลี่ยนแปลงของราคาข้าวที่สูงขึ้นจะส่งผลกระทบต่อค่าครองชีพ ดังนั้น เพื่อรักษาระบบการตลาดให้เกิดความสมดุลและช่วยเหลือเกษตรกรให้สามารถขายข้าวได้ในราคาที่สูงขึ้นเหมาะสมกับต้นทุน และประชาชนในประเทศบริโภคข้าวในราคาที่ไม่สูงมากนัก รัฐบาลหลายยุคหลายสมัยจึงนำนโยบายการประกันราคาข้าว และนโยบายการรับจำนำข้าวมาใช้เพื่อควบคุมหรือแทรกแซงราคาข้าวเปลือกให้สูงขึ้น เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและควบคุมราคาข้าวสารให้เหมาะสมเพื่อช่วยเหลือผู้บริโภค โดยรัฐบาลเป็นผู้รับภาระการขาดทุนบางส่วนไว้

ในปี 2553 รัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์ได้นำโครงการประกันรายได้เกษตรกรมาใช้เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร และในปี 2554 รัฐบาลพรรคเพื่อไทยได้กลับมาเป็นรัฐบาลอีกครั้ง ก็ได้นำโครงการรับจำนำข้าวมาดำเนินการต่อจากปี 2552 จนถึงปัจจุบัน การดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรของพรรคประชาธิปัตย์ในปี 2553 มีผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ได้แก่ เกษตรกรบางส่วนไม่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการ การจ่ายเงินชดเชยรายได้ให้เกษตรกรไม่เป็นธรรม การแจ้งปริมาณพื้นที่การผลิตเป็นเท็จและรัฐจ่ายเงินเกินกว่าปริมาณผลผลิตจริงของเกษตรกรทำให้รัฐสูญเสียงบประมาณ เกษตรกรได้รับเงินค่าชดเชยล่าช้า และการผลิตไม่มั่งน้นผลผลิตแต่มั่งน้นพื้นที่เพาะปลูกเพื่อรับรายได้จากโครงการ สำหรับผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาลพรรคเพื่อไทยในปี 2554-2555 ได้แก่ เกษตรกรบางส่วนไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการ มีการสวมสิทธิ์ข้าวของโรงสีหรือพ่อค้าคนกลางทำให้รัฐสูญเสียงบประมาณ เกษตรกรขายข้าวได้ราคาต่ำกว่าราคาประกาศรับจำนำที่รัฐบาลกำหนด เกษตรกรได้รับเงินจากการรับจำนำข้าวล่าช้า และเกษตรกรผลิตข้าวคุณภาพต่ำออกมาจำนวนมาก

จากปัญหาการผลิตข้าวของเกษตรกร ผลกระทบของโครงการประกันรายได้เกษตรกร และโครงการรับจำนำข้าวที่มีผลต่อเกษตรกรผู้เพาะปลูกข้าวดังกล่าว ผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าว จึงเลือกศึกษาวิเคราะห์ในทางเศรษฐศาสตร์เพื่อให้ทราบผลของการดำเนินโครงการว่าให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมากน้อยเพียงใด เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาต่อไป

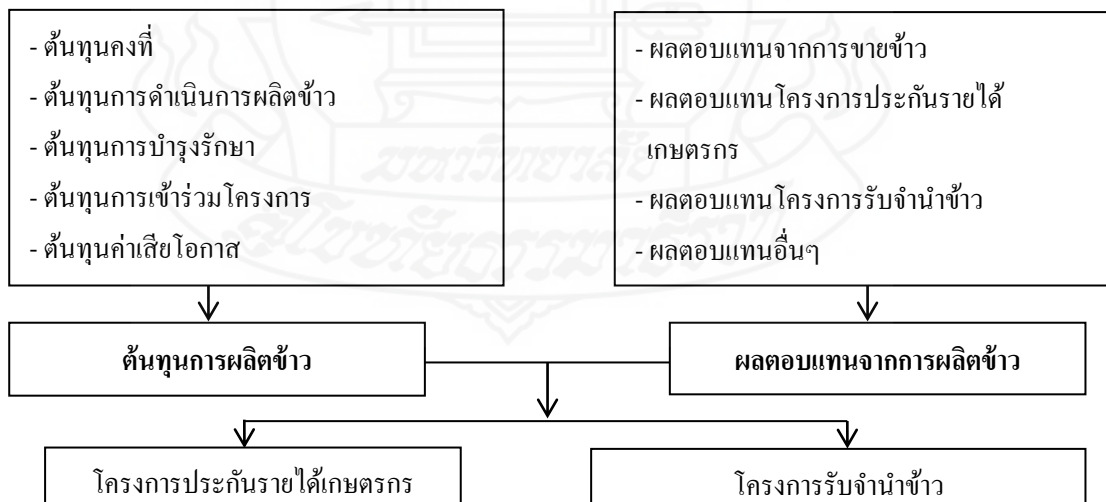
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนการผลิตข้าว
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าว
- 2.3 เพื่อประเมินผลกระทบของโครงการ
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาการผลิตข้าวและปัญหาการดำเนินโครงการ

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ มีกรอบแนวคิดการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

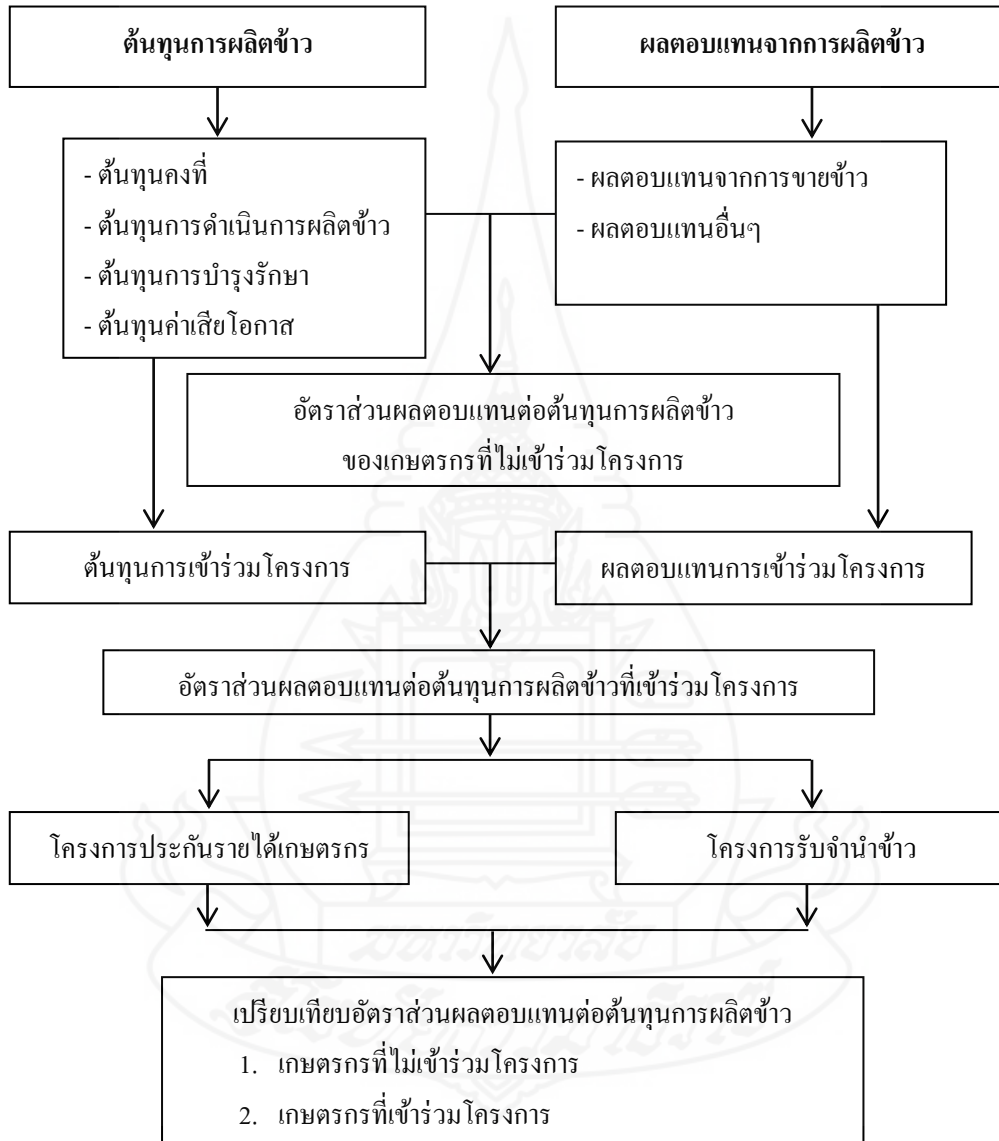
3.1 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้และโครงการรับจำนำข้าว ซึ่งมีแผนภาพกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว

3.2 การวิเคราะห์อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าว

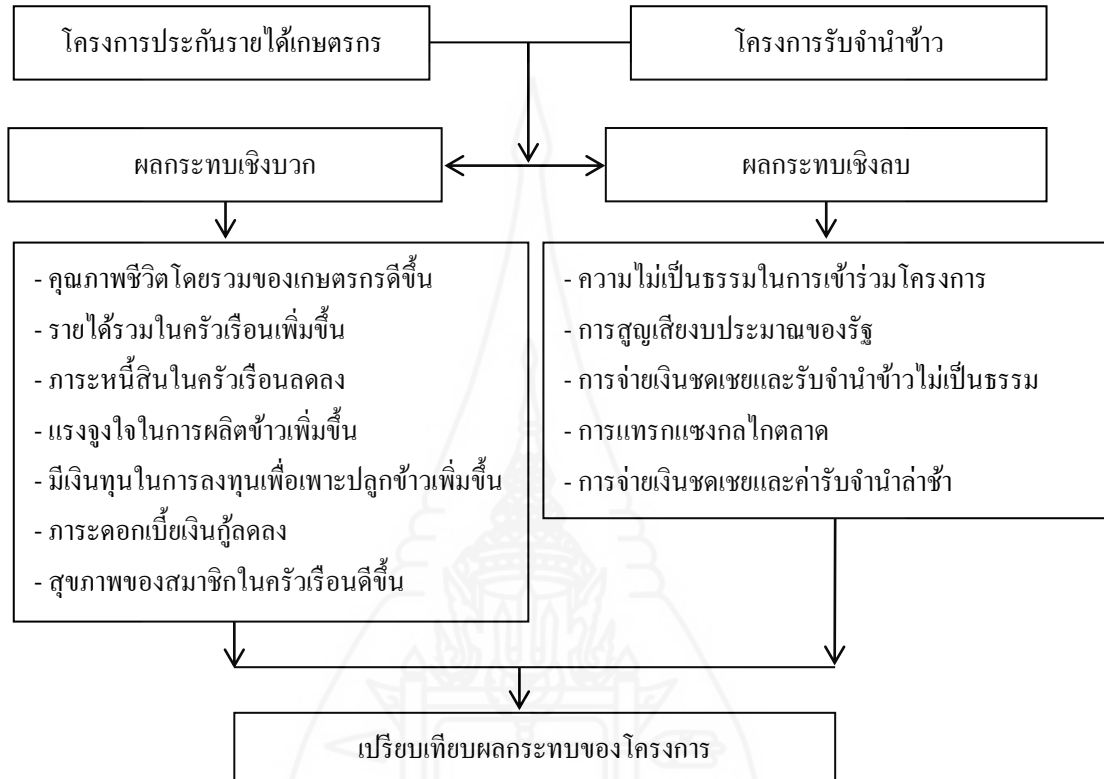
การวิเคราะห์ผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ และเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าว และนำค่าที่ได้มาเปรียบเทียบ ซึ่งมีแผนภาพกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าว

3.3 การวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการ

การวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการเชิงลบและเชิงบวกของโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าวที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ซึ่งมีแผนภาพกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1.3 แสดงกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าว

4. ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่หมู่บ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานีทั้งหมด จำนวน 87 ครัวเรือน ที่เข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรปีการผลิต 2552/53 และโครงการรับจำนำข้าวในปีการผลิต 2553/54 และ 2554/55

5. ข้อจำกัดในการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าวและประเมินผลกระทบของโครงการต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแต่ละรายที่เข้าร่วมโครงการและไม่ได้เข้าร่วมโครงการประกันรายได้ของเกษตรกรปี 2552/53 และโครงการรับจำนำข้าวปี 2553/54 และ 2554/55 เฉพาะในพื้นที่หมู่บ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 87 ครัวเรือน เท่านั้น ไม่ได้ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในภาพรวมของประเทศและไม่ได้วิเคราะห์ผลกระทบโครงการที่เกิดขึ้นในภาพรวม จึงไม่สามารถนำผลการศึกษาไปอ้างอิงในภาพรวมของประเทศได้

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 โครงการประกันรายได้เกษตรกร หมายถึง โครงการที่ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในปีการผลิตข้าว 2552/53 โดยรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี เป็นโครงการที่ดำเนินการชดเชยรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวทุกรายที่มีความประสงค์เข้าร่วมโครงการ

6.2 โครงการรับจำนำข้าว หมายถึง โครงการที่ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลตั้งแต่ปีการผลิตข้าว 2553/54 และ 2554/55 โดยรัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เป็นโครงการที่ดำเนินการรับฝากข้าวจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวทุกรายที่มีความประสงค์เข้าร่วมโครงการ

6.3 ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุน หมายถึง ปัจจัยที่มีผลทำให้ต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ ต้นทุนคงที่ ต้นทุนการดำเนินการผลิตข้าว ต้นทุนการบำรุงรักษา ต้นทุนการเข้าร่วมโครงการ และต้นทุนค่าเสียโอกาส

6.4 ปัจจัยที่มีผลต่อผลตอบแทน หมายถึง ปัจจัยที่มีผลทำให้ผลตอบแทนการผลิตข้าวของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ ผลตอบแทนจากการขายข้าว ผลตอบแทนจากโครงการประกันรายได้เกษตรกร ผลตอบแทนจากโครงการรับจำนำข้าว และผลตอบแทนอื่นๆ

6.5 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าว หมายถึง ผลตอบแทนจากการผลิตข้าวทั้งหมดหารด้วยต้นทุนการผลิตข้าวทั้งหมด โดยมีอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าว

6.6 ผลกระทบของโครงการ หมายถึง ผลกระทบของโครงการประกันรายได้เกษตรกร และโครงการรับจำนำข้าวที่มีต่อเกษตรกรที่เพาะปลูกข้าว ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

6.7 ปีการผลิต 2552/53 หมายถึง ปีการผลิตข้าวระหว่างเดือน พฤษภาคม 2552 ถึง มกราคม 2553 ซึ่งเป็นช่วงที่ดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกร

6.8 ปีการผลิต 2553/54 หมายถึง ปีการผลิตข้าวระหว่างเดือน พฤษภาคม 2553 ถึง มกราคม 2554 ซึ่งเป็นช่วงที่ดำเนินโครงการรับจำนำข้าว

6.8 ปีการผลิต 2554/55 หมายถึง ปีการผลิตข้าวระหว่างเดือน พฤษภาคม 2554 ถึง มกราคม 2555 ซึ่งเป็นช่วงที่ดำเนินโครงการรับจำนำข้าว

6.8 ข้าว หมายถึง ข้าวทุกชนิดที่เพาะปลูกในพื้นที่หมู่บ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอ พิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เช่น ข้าวเปลือกหอมมะลิและข้าวเหนียว

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งรัฐบาล นักวิชาการ นักการเมือง ข้าราชการ และผู้ประกอบการต่างๆ สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลในแก้ไขปัญหาและพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างแท้จริง และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาด้านการเกษตรและข้าวใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวของเกษตรกรให้มีศักยภาพและเกิดประโยชน์ต่อประเทศต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเปรียบเทียบผลของโครงการประกันรายได้เกษตรกรกับโครงการรับจำนำข้าว กรณีศึกษาหมู่บ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานีในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ทฤษฎีการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร

กลไกราคานอกจากจะขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานแล้ว การปรับตัวของดุลยภาพจะเกิดขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงในระดับอุปสงค์และอุปทาน ในบางกรณีมีความจำเป็นต้องมีการแทรกแซงการทำงานของกลไกราคา เพราะรัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่เพื่อเป็นการบรรเทาความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจของประชาชนในประเทศ (ถวัลย์รัฐวรเทพพุฒิพงษ์, 2546) มาตรการที่ใช้ในการแทรกแซงราคาสินค้ามี 2 วิธี คือ

1.1 การกำหนดราคาขั้นต่ำ การประกันราคา และการพยุงราคา เป็นการกำหนดราคาสินค้าให้สูงกว่าระดับราคาดุลยภาพ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการกำหนดราคาขั้นต่ำ นำมาใช้กับสินค้าเกษตรโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหาราคาสินค้าตกต่ำในช่วงต้นฤดูการผลิต วิธีการแทรกแซง โดยการกำหนดราคาของรัฐเพื่อให้ผู้ผลิตขายสินค้าตามราคาที่กำหนดซึ่งทำได้หลายวิธี (ระวีวรรณ มาลัยวรรณ, 2555) คือ

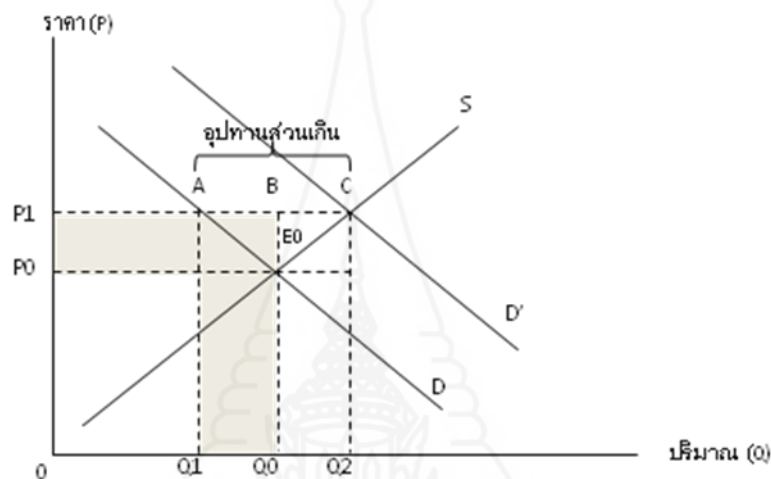
1.1.1 การออกกฎหมายบังคับให้ผู้ซื้อซื้อสินค้าตามราคาที่กำหนด ถ้าผู้ใดรับซื้อสินค้าต่ำกว่าราคาที่กำหนดถือว่าฝ่าฝืนกฎหมาย ต้องได้รับโทษ

1.1.2 การกำหนดโควตาการผลิตให้แก่ผู้ผลิตหรือการกำหนดเขตหรือพื้นที่ทำการผลิตเพื่อควบคุมอุปทานมิให้มีการผลิตมากเกินไป

1.1.3 รัฐบาลซื้อผลผลิตส่วนเกินโดยใช้เงินงบประมาณ เป็นวิธีการเข้าแทรกแซงด้านอุปสงค์ โดยสร้างอุปสงค์เทียม หรือการพยุงราคา วิธีการนี้จะทำได้ก็ต่อเมื่อรัฐมีงบประมาณเพียงพอ มีระบบการบริหารจัดการที่ดีเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการคอร์รัปชัน และมีระบบการบริหารด้านการจัดเก็บหรือคลังสินค้า และการระบายสินค้าในสต็อกที่ดี

1.1.4 รัฐให้เงินอุดหนุนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรโดยตรง เพื่อให้เกษตรกรได้รับรายได้ตามเป้าหมายที่รัฐกำหนดไว้ โดยรัฐจะปล่อยให้การซื้อขายเป็นไปตามกลไกราคาหรือกลไกตลาด

1.1.5 การประกันราคา เป็นการประกันราคาให้ผู้ขายสามารถขายในราคาที่รัฐกำหนดด้วยเห็นว่าเป็นราคาที่ผู้ขายควรได้รับเพื่อให้สามารถอยู่ได้ ถ้าช่วงใดราคาตลาดเท่ากับหรือเกินกว่าราคาประกัน รัฐก็จะปล่อยให้เป็นไปตามกลไกตลาด แต่ถ้าหากราคาตลาดต่ำกว่าราคาประกัน รัฐจะเข้าไปจ่ายเงินเพิ่มให้แก่ผู้ขายเท่ากับส่วนต่างของราคาตลาดและราคาประกัน

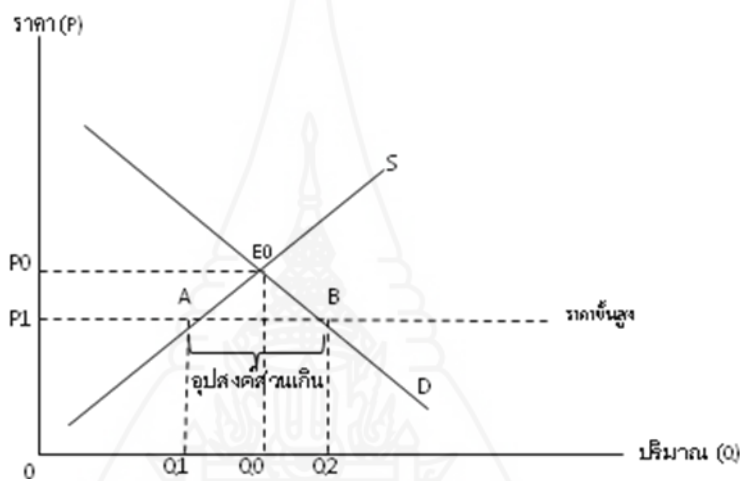
ภาพที่ 2.1 การกำหนดราคาขั้นต่ำและการประกันราคา

จากภาพที่ 1 ราคาตลาดตามราคาตลาด คือ ราคา OP_0 ซึ่งรัฐบาลเห็นว่าเป็นราคาที่ต่ำเกินไป ทำให้เกษตรกรมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ รัฐต้องการเข้ามาแทรกแซงตลาดเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น วิธีการที่รัฐบาลนำมาแทรกแซง คือ

1) การรับจำนำข้าว หลักการทั่วไปของการรับจำนำข้าวเป็นการให้เงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำแก่เกษตรกรโดยใช้ข้าวเปลือกเป็นหลักประกันในการชำระหนี้เงินกู้ ทั้งนี้เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินแก่เกษตรกรและในขณะเดียวกันจะช่วยให้ปริมาณข้าวเปลือกออกสู่ตลาดในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวน้อยลง ซึ่งจะทำให้ระดับราคาข้าวเปลือกในช่วงเก็บเกี่ยวไม่ตกต่ำลงมากนัก สำหรับชาวนาที่จำนำข้าวเปลือกจะคาดหวังว่าเมื่อเก็บข้าวเปลือกไว้ขายในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวจะขายได้ในราคาที่สูงขึ้น มีรายได้มากขึ้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2533) ถ้าหากรัฐบาลต้องการให้ชาวนามีรายได้สูงขึ้น โดยกำหนดราคารับจำนำที่ราคา OP_1 หมายความว่า รัฐต้องมีเงินงบประมาณเพียงพอที่จะรับจำนำข้าวทั้งหมด เท่ากับจำนวนพื้นที่ OP_1BQ_0 นอกจากนี้ รัฐบาลยังต้องจัดหาโกดังเพื่อจัดเก็บข้าวที่รับจำนำไว้

2) การพยุงราคาข้าว หากรัฐบาลต้องการให้เกษตรกรขายข้าวได้ในราคา OP1 เพื่อให้เกษตรกรได้รับรายได้เพิ่มขึ้น รัฐบาลต้องรับซื้ออุปทานส่วนเกินไว้ทั้งหมดตามภาพที่ 1 หากปล่อยให้การค้าซื้อขายเป็นไปตามกลไกราคา ราคาตลาดจะอยู่ที่ OP0

1.2 การกำหนดราคาขั้นสูง จะดำเนินการเมื่อรัฐบาลเห็นว่าราคาตลาดสูงเกินไปทำให้ผู้บริโภคเดือดร้อน จึงกำหนดราคาขั้นสูง ณ ระดับที่ต่ำกว่าราคาตลาดของตลาด ซึ่งหมายความว่า ผู้ขายหรือผู้ผลิตจะคิดราคาจากผู้บริโภคได้ไม่เกินกว่าระดับราคาที่รัฐบาลกำหนดนี้ (วรณี จิเจริญ , 2554)

ภาพที่ 2.2 การกำหนดราคาขั้นสูง

จากภาพที่ 2 ราคาและปริมาณดุลยภาพของตลาดเท่ากับ OP0 บาท และ OQ0 หน่วย ซึ่งระดับราคา OP0 บาทนี้สูงเกินไปจนผู้บริโภคเดือดร้อน รัฐบาลจะเข้ามาแทรกแซงราคาโดยการกำหนดราคา ณ ระดับราคาที่ต่ำกว่าราคาดุลยภาพของตลาด ระดับราคาที่รัฐบาลเข้ามากำหนดนี้เรียกว่า การกำหนดราคาขั้นสูง สมมุติรัฐบาลกำหนดราคาขั้นสูงที่ระดับ OP1 บาท เมื่อราคาลดลง ผู้ผลิตจะผลิตสินค้าออกมาเสนอขายปริมาณลดลงจาก OQ เป็น OQ1 หน่วย ในขณะที่ผู้บริโภคจะมีความต้องการซื้อสินค้ามากขึ้นจาก OQ0 เป็น OQ2 หน่วย ทำให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกิน (excess demand) สินค้าไม่พอกับความต้องการ เท่ากับ Q1Q2 หน่วย ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาตลาดมืด (black market) มีการซื้อขายสินค้าหลังร้านในราคาที่สูงกว่าราคาที่รัฐบาลกำหนด ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาสินค้าที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการอาจต้องนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ

2. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของโครงการ

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน เป็นการวิเคราะห์โครงการ โดยคำนึงถึงต้นทุนและผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจากการมีโครงการ โดยพยายามที่จะประเมินต้นทุนและผลตอบแทนที่เกิดขึ้นออกมาเป็นตัวเงินเพื่อประเมินความคุ้มค่าของโครงการ หรือเพื่อช่วยตัดสินใจในการเลือกทำโครงการ (สุทธิย มินะพันธุ์, 2552)

2.1 ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ จะคำนวณจากรายจ่ายที่รวมต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) ซึ่งจะสูงกว่าต้นทุนทางบัญชี หรือในทางเศรษฐศาสตร์ได้รวมกำไรปกติ (Normal Profit) ไว้ในต้นทุนการผลิตด้วย ดังนั้น สามารถสรุปความสัมพันธ์ของรายรับรวม (Total Revenue) และต้นทุนรวม (Total Cost) ได้ดังนี้ ถ้ารายรับรวม มีค่าเท่ากับต้นทุนรวม ผู้ผลิตจะได้รับกำไรปกติ (Normal Profit) และถ้ารายรับรวม มีค่ามากกว่าต้นทุนรวม ผู้ผลิตจะได้รับกำไรเกินปกติ หรือกำไรส่วนเกิน (Excess Profit) ต้นทุนการผลิตที่สำคัญ มีดังนี้ (เดช กาญจนางกูร, 2541)

2.2.1 ต้นทุนทางตรง (Direct Cost) เช่น ค่าจ้างแรงงาน ค่าซ่อมแซมเครื่องจักร ค่าวัตถุดิบ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ฯลฯ ต้นทุนทางตรงแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) ต้นทุนคงที่ (Fixed Cost) หมายถึง ต้นทุนที่ใช้จ่ายไปในการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นฐานของการผลิต ซึ่งไม่เปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนผลผลิต เช่น ค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง เครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิต ฯลฯ และ 2) ต้นทุนผันแปร (Variable Cost) หมายถึง ต้นทุนที่เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามกระบวนการผลิตซึ่งผันแปรหรือเปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนผลผลิต เช่น ค่าจ้าง ค่าวัตถุดิบ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงหรือหล่อลื่นและค่าซ่อมแซมเครื่องจักรอุปกรณ์ ฯลฯ

2.1.2 ต้นทุนทางอ้อม (Indirect Cost) เป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตของตนเอง ซึ่งไม่ได้จ่ายเป็นเงินสดให้แก่บุคคลอื่น เช่น ค่าแรงงานของตนเอง ซึ่งเป็นต้นทุนทางอ้อมที่สำคัญ การคิดต้นทุนการผลิต จะต้องคิดหรือประเมินค่าต้นทุนทางอ้อมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่าย โดยจะต้องนำหลักการในเรื่องของ ค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) มาใช้ในการประเมินต้นทุนการผลิต

2.2 รายรับจากการผลิต (Revenues) เป็นรายได้ที่ผู้ผลิตได้รับจากการขายผลผลิตในราคาที่กำหนด ถ้าราคาสินค้าสูงขึ้นจำนวนสินค้าที่ขายได้มีปริมาณลดลง จนทำให้รายรับจากการขายสินค้าลดลง รายได้จากการผลิตจะลดลงด้วย และจะมีผลต่อกำไร (Profit) ลดลง ซึ่งเป็นผลต่างระหว่างต้นทุนการผลิตทั้งหมด หรือต้นทุนรวมกับรายรับจากการขายผลผลิตทั้งหมดหรือรายรับรวม

2.3 กำไรทางเศรษฐศาสตร์ เป็นกำไรที่มาจากรายได้หลังหักต้นทุนทั้งหมด ทั้งต้นทุนที่เห็นในรูปตัวเงินและต้นทุนที่อาจไม่เห็นในรูปตัวเงิน โดยต้นทุนที่ไม่เห็นเป็นรูปตัวเงินก็คือ ต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) (เขาวเรศ ทับพันธุ์, 2541)

2.4 อัตราส่วนของผลตอบแทนต่อต้นทุน (Benefit Cost Ratio หรือ B/C Ratio) เป็นอัตราส่วนระหว่างผลรวมมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทน กับผลรวมมูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายทั้งหมดตลอดอายุของโครงการ เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกลงทุนในโครงการใดๆ ก็คือ B/C Ratio จะต้องมีค่ามากกว่าหรืออย่างน้อยที่สุดต้องมีค่าเท่ากับ 1 ($B/C \geq 1$) ทั้งนี้เนื่องจากถ้า $B/C > 1$ ย่อมหมายความว่าผลตอบแทนที่ได้รับจากโครงการมีค่ามากกว่าค่าใช้จ่ายที่เสียไป หรือถ้า $B/C = 1$ ก็หมายความว่าผลตอบแทนที่ได้รับจากโครงการมีค่าเท่ากับค่าใช้จ่ายที่เสียไปพอดี (หลุทัย มีนะพันธุ์, 2552)

3. การวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการ

ผลกระทบโครงการ เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นผลที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ และอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและมีใช้กลุ่มเป้าหมาย หรือกระทบต่อสถานการณ์ต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีลักษณะผลกระทบและการประเมินผลกระทบ ดังนี้

3.1 ลักษณะผลกระทบ ได้แก่ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ผลกระทบเชิงนโยบาย และผลกระทบทางสังคม โดยสรุปดังนี้

3.1.1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ เป็นผลของการกระทำที่เกิดขึ้นจากนโยบายหรือโครงการของรัฐที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางบวกและทางลบต่อการผลิต การจำหน่าย และการบริโภค โดยการวัดมูลค่าผลกระทบจากส่วนเกินทางเศรษฐกิจ (Economic Surplus) ซึ่งตีค่าเป็นตัวเงิน ผลกระทบเชิงปริมาณที่ไม่สามารถตีค่าเป็นตัวเงินได้ง่าย และผลกระทบเชิงคุณภาพที่สำคัญ ซึ่งมีดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพที่คำนวณได้จากมูลค่าส่วนเกิน ได้แก่ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน อัตราส่วนผลตอบแทนสุทธิต่อการลงทุน (Net Benefit-Investment Ratio) และผลตอบแทนจากการลงทุน (Internal Rate of Return) (เขาวเรศ ทับพันธุ์, 2541)

3.1.2 ผลกระทบเชิงนโยบาย คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งอาจเป็นผลกระทบทางบวกหรือทางลบ หรืออาจเป็นทั้ง 2 ทาง ซึ่งจะมีผลต่อปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับนโยบายทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งในลักษณะของผู้ส่งผลกระทบและได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจของรัฐบาลนั้น การประเมินผลกระทบ จึงเป็นการคาดคะเนถึงสิ่งที่จะเป็นอุปสรรคหรือเป็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและอาจ

ขัดขวางหรืออาจมีส่วนสนับสนุนให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จเป็นเรื่องสำคัญ โดยเน้นที่ผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการจากการคาดคะเน โดยประเมินว่าเมื่อดำเนินงานตามโครงการนั้นแล้วจะก่อให้เกิดผลพลอยได้หรือผลเสียอย่างอื่นใดตามมาบ้าง นอกเหนือไปจากการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการนั้นๆ โดยตรง (วัตินา วงศ์เกียรติรัตน์, 2540)

3.1.3 ผลกระทบทางสังคม เป็นผลที่ตามมาจากผลงานหรือผลผลิตหรือผลตอบแทนต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคม ตัวชี้วัดผลกระทบทางสังคมที่นิยมใช้ ได้แก่ การกระจายรายได้ อัตราส่วนการเจ็บป่วย ดัชนีครอบครัวอบอุ่น ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข และผลกระทบเชิงคุณภาพที่สำคัญ เป็นต้น (อนันต์ เกตุวงศ์, 2532)

3.2 การประเมินผลกระทบโครงการ เป็นการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในแต่ละโครงการ เช่น ผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ระบบนิเวศ หรือสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี ประชากร และด้านนโยบาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการประเมินผลกระทบนั้นว่าต้องการเน้นด้านใดเป็นสำคัญ เช่น การประเมินสภาพปัญหา วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด กระบวนการดำเนินการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และการประเมินหลักเกณฑ์แนวทางที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ (สมพร แสงชัย, 2530)

4. ทฤษฎีการเลือกของสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกของสังคมเป็นการนำเอาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับการวิเคราะห์พฤติกรรมทางการเมืองทั้งของผู้ออกเสียงลงคะแนนในการเลือกตั้งและพรรคการเมืองต่างๆ ทำนองเดียวกันกับการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคและผู้ผลิตสินค้าในตลาด ทฤษฎีการเลือกของสังคมเป็นการศึกษาเกี่ยวกับทางเลือกหนทางในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดสำหรับการผลิตหรือจัดหาสินค้าและบริการต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สำหรับสินค้าสาธารณะ การตัดสินใจเลือกผลิตหรือการจัดหาสินค้านี้ จำเป็นต้องอาศัยการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกในสังคม การตัดสินใจเลือกสินค้าสาธารณะขึ้นอยู่กับกระบวนการทางการเมืองระหว่างพรรคการเมืองกับผู้ออกเสียงเลือกตั้ง โดยพรรคการเมืองจะกำหนดนโยบายเพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนมากที่สุด ส่วนผู้ออกเสียงเลือกตั้งจะลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองที่ตนพอใจมากที่สุด โดยเปรียบเทียบต้นทุนและผลประโยชน์ที่จะได้รับ (สุชาติ ตั้งทางธรรม, 2545)

ในการผลิตหรือจัดหาสินค้าสาธารณะแต่ละหน่วยนั้นมีต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายต่อหน่วยเพิ่มขึ้นก็จะทำให้ส่วนของภาษีหรือการจัดหารายได้ต้องเพิ่มขึ้นตามไปด้วย หากประชาชนได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้นน้อยกว่าการที่ต้องจ่ายภาษีเพิ่มขึ้น ก็จะมีผลทำให้นโยบายหรือข้อเสนอในการจัดหาสินค้าสาธารณะนั้น ได้รับเสียงสนับสนุนน้อยลง ดังนั้น การเลือกพรรคการเมืองของสังคมก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยที่เกิดขึ้น โดยมีปัจจัยที่กำหนดคุณภาพของการเลือกของสังคม ดังนี้

1. กฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้สำหรับการเลือกของสังคมที่เป็นที่ยอมรับ
2. ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหน่วยและต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่มในการจัดหาสินค้าสาธารณะ
3. ข้อมูลข่าวสารที่ผู้ออกเสียงลงคะแนนแต่ละคน ได้รับในเรื่องของต้นทุนและผลประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาสินค้าสาธารณะ
4. การกระจายส่วนของภาษีหรือภาระของภาษีที่ตกแก่ประชาชนแต่ละคน รวมทั้งพิจารณาถึงภาษีส่วนเพิ่มหากมีการผลิตหรือจัดหาสินค้าดังกล่าวเพิ่มขึ้นด้วย
5. การกระจายผลประโยชน์ระหว่างผู้ออกเสียงลงคะแนน

หากปัจจัยข้อหนึ่งข้อใดเปลี่ยนแปลงไปก็จะมีผลทำให้ระดับคุณภาพเปลี่ยนแปลงไปด้วยการดำเนินการของรัฐบาลทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบายภายในประเทศหรือนโยบายต่างประเทศ เช่น การกำหนดบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ การพิจารณานโยบายของรัฐในเรื่องการกระจายอำนาจให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่น การดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรหรือโครงการรับจำนำข้าว ฯลฯ โดยหลักแล้วถือว่าเป็นการเลือกของสังคมทั้งสิ้น การดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรหรือโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาลเป็นนโยบายที่พรรคการเมืองนำเสนอเป็นโครงการประชานิยมเพื่อให้ผู้ออกเสียงเลือกตั้ง คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว โดยพรรคการเมืองจะกำหนดนโยบายเพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนมากที่สุด ส่วนผู้ออกเสียงเลือกตั้งจะลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองที่เสนอนโยบายที่ตนพอใจมากที่สุด

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทน

นพรัตน์ พานิชยธรรม (2542) ศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ของการทำนาข้าวกับการเลี้ยงกุ้งกุลาดำในพื้นที่ชลประทานบางพลวง จังหวัดปราจีนบุรีและฉะเชิงเทรา ปีการผลิต 2540/41 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีกำไรสุทธิจากการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ 13,366 บาท/ไร่/รุ่น ซึ่งมากกว่าการทำนาข้าวที่มีกำไรสุทธิต่อรอบการผลิต 990 บาท/ไร่ ผลตอบแทนทางการเงินจากการเปลี่ยนการผลิตข้าวแบบนาข้าวมาเป็นการผลิตแบบนากุ้งจะเพิ่มขึ้น 6 เท่า ส่วนผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์จะเพิ่มขึ้น 3 เท่า

อัญชุลี พรรณอภัยพงศ์ (2547) วิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุนในระบบวนเกษตรของพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยแวง-คลองพืด จังหวัดตราด เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจ สังคม สภาพการผลิตและการตลาดตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของการปลูกพืชระบบวนเกษตรของเกษตรกร วิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุนในระบบวนเกษตรรูปแบบการปลูกสับปะรดแซมยางพาราและการปลูกไม้ผลผสมผสานและไม้ใช้สอย และวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการเมื่อต้นทุนและรายได้เปลี่ยนแปลงไป โดยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์มูลค่าสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน และอัตราผลตอบแทนภายในของโครงการ ผลการศึกษาพบว่า มีความคุ้มค่าต่อการลงทุน มูลค่าปัจจุบันของโครงการมีค่าเป็นบวก อัตราส่วนผลตอบแทนต่อการลงทุนมีค่ามากกว่า 1 และอัตราส่วนผลตอบแทนภายในของโครงการมีค่ามากกว่าค่าเสียโอกาสของเงินทุน

จุฑาทิพย์ สองเมือง (2551) ศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวอินทรีย์และข้าวใช้สารเคมีของเกษตรกรในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวอินทรีย์และข้าวสารเคมี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรที่ผลิตข้าวอินทรีย์ 15 ราย และเกษตรกรที่ผลิตข้าวใช้สารเคมี 15 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า 1) การผลิตข้าวอินทรีย์มีต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 3,718.10 บาท รายได้ทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 8,350.20 บาท ทำให้การผลิตข้าวอินทรีย์มีกำไรสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 4,631.90 บาท และมีรายได้สุทธิเฉลี่ยไร่ละ 5,738.76 บาท และการศึกษาจุดคุ้มทุนของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ พบว่ามีระดับผลผลิตคุ้มทุนเฉลี่ยไร่ละ 146.99 กิโลกรัม และระดับราคาคู่มทุนเฉลี่ยกิโลกรัมละ 4.88 บาท และ 2) การผลิตข้าวใช้สารเคมีมีต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 4,534.08 บาท รายได้ทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 9,710.52 บาท ซึ่งทำให้การผลิตข้าวใช้สารเคมีมีกำไรสุทธิเฉลี่ยไร่ละ 5,176.44 บาท และมีรายได้สุทธิเฉลี่ยไร่ละ 6,088.67 บาท และการศึกษาจุดคุ้มทุนของการผลิตข้าวใช้สารเคมี พบว่ามีระดับผลผลิตคุ้มทุนเฉลี่ยไร่ละ 133.56 กิโลกรัมและมีระดับราคาคู่มทุนเฉลี่ยกิโลกรัมละ 5.09 บาท จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การผลิตข้าวอินทรีย์ได้ผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าข้าวใช้สารเคมี แต่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าเกษตรกรผู้ผลิตข้าวใช้สารเคมี

ชาญชวัช แจ้เจริญกุล (2554) ศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าว ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวสุรินทร์ ในปีการผลิต 2551/52 - 2554/55 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนต่อไร่ อัตราส่วนของต้นทุนต่อไร่ และผลตอบแทนต่อไร่ของการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 การศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 102 ราย ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีรายได้จากการขายเมล็ดพันธุ์ข้าว ฟางข้าว และใบ รวมเฉลี่ย 7,209.4 บาทต่อไร่ มีต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 รวม 4,077.2 บาทต่อไร่ แบ่งเป็นต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ 3,008.2 และ 1,069 บาทต่อไร่ตามลำดับ เกษตรกรมีกำไรสุทธิ 3,132.2 บาทต่อไร่ คิดเป็นกำไรเฉลี่ย 7.9 บาทต่อกิโลกรัม โดยมีอัตราส่วนต้นทุนต่อไร่ ระหว่างค่าแรง ค่าวัสดุอุปกรณ์+อื่นๆ และค่าต้นทุนคงที่เท่ากับ 29.5 : 44.3 : 26.2 ส่วนใหญ่เกษตรกรต้องลงทุนในส่วนของค่าวัสดุอุปกรณ์+อื่นๆ เป็นอัตราส่วนมากที่สุด มีแนวโน้มลงทุนค่าแรงลดลงและมีต้นทุนคงที่เพิ่มขึ้น ส่วนปัญหาของเกษตรกรที่เป็นปัญหามากในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 คือขาดแคลนน้ำเนื่องจากฝนทิ้งช่วงนาน น้ำมันเชื้อเพลิงและปุ๋ยเคมีราคาแพง

5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการรับจำนำข้าว

นิพนธ์ พัวพงศกร และจิตรกร จารุพงษ์ (2553) ศึกษามาตรการแทรกแซงตลาดข้าวเพื่อป้องกันการทุจริต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประมาณการต้นทุน รายรับ การขาดทุนต้นทุนสวัสดิการสังคม และผลตอบแทนส่วนเกิน โดยใช้วิธีการพรรณนาพฤติกรรม ผลการศึกษาพบว่าโครงการรับจำนำข้าวเปลือกจำนวน 5.42 ล้านตัน ในปี 2548/49 ก่อให้เกิดต้นทุนทางการเงินและต้นทุนแฝงเท่ากับ 51,758.26 ล้านบาท และภาระขาดทุนเท่ากับ 19,130 ล้านบาท และมีผลให้สวัสดิการสังคมเปลี่ยนแปลงไปเพราะโครงการนี้เป็นการโอนทรัพยากรจากผู้เสียภาษีและผู้บริโภคมายังผู้ผลิต โดยต้นทุนสวัสดิการมีค่าอยู่ระหว่าง -16,609.94 ล้านบาท ถึง -17,720.99 ล้านบาท ซึ่งต่ำกว่าการขาดทุน เพราะแม้ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าแพงขึ้น แต่ชาวนาที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ ก็ได้รับประโยชน์จากราคาข้าวในตลาดที่เพิ่มสูงขึ้น โดยได้รับประโยชน์ประมาณร้อยละ 56 ถึงร้อยละ 63 ของผลตอบแทนที่ตกกับชาวนาทั้งหมด สำหรับค่าเช่าเศรษฐกิจ (Economic Rent) หรือ 'ผลตอบแทนส่วนเกิน' เมื่อเทียบกับผลตอบแทนจากการแข่งขันในตลาดตามปกติ เป็นมูลค่าสูงถึง 15,853 ล้านบาท โดยชาวนาได้ผลตอบแทนส่วนเกิน 7,126.72 ล้านบาท (ร้อยละ 45) โรงสีได้รับ 3,444.40 ล้านบาท (ร้อยละ 22) เจ้าของโกดังและเซอร์เวเยอร์ได้ส่วนแบ่ง 802.62 ล้านบาท (ร้อยละ 5) และผู้ส่งออกได้ส่วนแบ่ง 4,479.42 ล้านบาท (ร้อยละ 28) นอกจากนี้ โครงการยังก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและความสูญเสียจากการเก็บรักษาข้าวเพื่อรอขายเป็นมูลค่าสูงถึง 3,277 ล้านบาท

สุทิน เวียนวิวัฒน์ (2555) สำรวจทัศนคติของชาวอีสานตอนโยบายรับจำนำข้าว มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของคนอีสานตอนโยบายการรับจำนำข้าว โดยทำการสำรวจระหว่างวันที่ 5-7 ตุลาคม 2555 จากกลุ่มตัวอย่าง 1,200 ราย ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกร และกลุ่มตัวอย่างอาชีพอื่นๆ (ไม่ใช่เกษตรกร) ในเขตพื้นที่ภาคอีสาน 20 จังหวัด ผลการสำรวจพบว่าผู้ได้ผลประโยชน์มากที่สุดตามความเห็นของเกษตรกร คือ กลุ่มชาวนารายย่อยที่ได้ประโยชน์ (ร้อยละ 30.2) รองลงมา คือ ผู้ประกอบการโรงสีที่ได้สิทธิเข้าร่วมโครงการ (ร้อยละ 24.7) กลุ่มนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐที่ทุจริต (ร้อยละ 19.9) กลุ่มชาวนารายใหญ่ (ร้อยละ 19.7) และกลุ่มอื่นๆ เช่น ผู้ส่งออกข้าวที่เป็นเครือข่ายของรัฐบาล (ร้อยละ 5.5) ตามลำดับ สำหรับความเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เกษตรกรพบว่า ผู้ได้รับประโยชน์มากที่สุด คือนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐที่ทุจริต (ร้อยละ 30.7) รองลงมา คือชาวนารายย่อย (ร้อยละ 25.5) โรงสีข้าวที่ได้รับสิทธิ (ร้อยละ 23.6) และชาวนารายใหญ่ (ร้อยละ 14.9) ตามลำดับ สำหรับผู้ได้รับผลกระทบ พบว่ากลุ่มชาวนารายย่อยได้รับผลกระทบมากที่สุด (ร้อยละ 37.1) รองลงมา คือโรงสีที่ได้รับสิทธิ (ร้อยละ 21.6) ผู้บริโภคข้าว (ร้อยละ 14.5) เจ้าหน้าที่รัฐ (ร้อยละ 9.8) ชาวนารายใหญ่ (ร้อยละ 7.7) และผู้ส่งออกข้าว (ร้อยละ 5.7) ตามลำดับ

ธนวรรณ พลวิชัย (2555) สำรวจความคิดเห็นชาวนาไทยตอนโยบายการรับจำนำข้าว โดยการสำรวจเกษตรกรทั่วประเทศจำนวน 1,200 คน พบว่าชาวนากว่าร้อยละ 80 พอใจในโครงการรับจำนำข้าวในระดับปานกลาง เนื่องจากทำให้มีเงินเพียงพอในการใช้จ่าย มีเงินออมมากขึ้น และลดการเป็นหนี้ได้ ขณะเดียวกันชาวนาร้อยละ 72.3 ยังพอใจหากในอนาคตรัฐบาลจะมีการรับจำนำข้าวในราคาเดิมคือ 15,000 บาท อย่างไรก็ตามชาวนาแสดงความเป็นห่วงว่าราคาปรับจำนำข้าวในระดับสูงส่งผลให้ข้าวไทยไม่สามารถในตลาดโลกได้ จึงต้องการให้รัฐบาลเร่งสร้างคุณภาพข้าวไทยให้แตกต่างจากคู่แข่ง เพื่อสามารถกระตุ้นให้เกิดการส่งออกมากขึ้น พร้อมกับให้รัฐบาลดูแลราคาสารเคมี ปุ๋ย ยาฆ่าแมลงไปในตัวด้วย เพื่อช่วยลดต้นทุน ส่วนการให้คะแนนโยบายรับจำนำข้าวที่มีต่อระบบเศรษฐกิจไทย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยให้ 8 คะแนนจาก 10 คะแนน เพราะนโยบายนี้ช่วยพยุงเศรษฐกิจและดูแลอำนาจซื้อของประชาชน โดยเฉพาะในท้องถิ่นให้สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงพาณิชย์ ที่ต้องการยกระดับอัตราส่วนการบริโภคภายในประเทศให้ได้ร้อยละ 40 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้การจับจ่ายซื้อสินค้ามากขึ้น

5.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการประกันรายได้เกษตรกร

ภาณุวัฒน์ ยุทธนาระวิศกดิ์ และประทีป ตระกูลสา (2553) ศึกษาการดำเนินงานโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกร เจ้าหน้าที่เกษตรกร เจ้าหน้าที่

ธนาคารเพื่อเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร คณะกรรมการตรวจสอบระดับตำบล และกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าว รวมทั้งสิ้น 358 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น ผลการศึกษาพบว่า ขาดการประชาสัมพันธ์โครงการให้เกษตรกรได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรบางคนยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน และไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ ขาดการชี้แจงให้เกษตรกรทราบในเรื่องเงินชดเชยและจัดสรรงบประมาณชดเชยตามที่ตั้งไว้ ขาดการรายงานผลการดำเนินโครงการให้เกษตรกรได้ทราบอย่างต่อเนื่อง และขาดการติดตามตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่

นารีรัตน์ เยาว์ธานี (2554) ศึกษา นโยบายประกันรายได้ต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกรณีศึกษา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลนโยบายประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 400 ราย และการสัมภาษณ์ตัวแทนเกษตรกรจำนวน 8 ราย ที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2553/54 และศึกษาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า 1) การประเมินบริบท ผู้ปลูกข้าวมีทั้งที่ทราบและไม่ทราบโครงการ การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการได้รับการอำนวยความสะดวกในการติดต่อเข้าร่วมโครงการ มีความโปร่งใสและยุติธรรมในการพิจารณาให้เข้าร่วมโครงการ และการติดตามข้าวที่เกษตรกรประกันกับ ธกส. มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับราคาข้าวเป็นระยะๆ มีการอธิบายรายละเอียดของข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ ให้เกษตรกรได้ทราบก่อนเข้าร่วมโครงการ 2) การประเมินกระบวนการ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีการติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของโครงการ ด้านการปฏิบัติตามขั้นตอนของการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวตั้งแต่เริ่มแรกไปจนถึงการรับเงินชดเชย ในแต่ละขั้นตอนไม่มีความยุ่งยากและซับซ้อนเกินไป ด้านความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการ พบว่า เกษตรกรมีความคาดหวังในโครงการว่าจะได้รับรายได้ที่สูงขึ้นและลดปัญหาค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนการผลิต ส่วนผลของการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกรมีทั้งที่เป็นไปตามคาดหวัง และไม่เป็นไปตามคาดหวัง เนื่องจากผลผลิตที่เกษตรกรสามารถเก็บเกี่ยวได้มีปริมาณน้อย

จากการศึกษาทฤษฎีการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนโครงการ การวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการ ทฤษฎีการเลือกของสังคม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปดังนี้

1. ทฤษฎีการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร มาตรการที่ใช้ในการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรมี 2 วิธี คือ 1) การกำหนดราคาขั้นต่ำ การประกันราคา และการพยุงราคา เป็นการกำหนดราคาสินค้าให้สูงกว่าระดับราคาดุลยภาพ เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหาาราคาสินค้าตกต่ำในช่วงต้นฤดูการผลิต และ 2) การกำหนดราคาขั้นสูง จะดำเนินการเมื่อรัฐบาลเห็นว่าราคาตลาดสูงเกินไปทำให้ผู้บริโภคเดือดร้อน

2) การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของโครงการ พิจารณาถึงต้นทุนและผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจากการมีโครงการ โดยการที่จะประเมินต้นทุนและผลตอบแทนที่เกิดขึ้นออกมาเป็นตัวเงินเพื่อประเมินความคุ้มค่าของโครงการ หรือเพื่อช่วยตัดสินใจในการเลือกทำโครงการ โดยใช้อัตราส่วนของผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio) เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นอัตราส่วนระหว่างผลรวมมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทน กับผลรวมมูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายทั้งหมดตลอดอายุของโครงการ

3) การวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการ เป็นการศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจเป็นผลที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ และอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและมีใช้กลุ่มเป้าหมายหรือกระทบต่อสถานการณ์ต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

4) ทฤษฎีการเลือกของสังคม เป็นการศึกษากระบวนการทางการเมืองเป็นตัวสำคัญในการกำหนดปริมาณสินค้าและบริการที่รัฐจะผลิตหรือจัดหาให้แก่ประชาชน โดยพรรคการเมืองจะกำหนดนโยบายเพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนมากที่สุด ส่วนผู้ออกเสียงเลือกตั้งจะลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองที่ตนพอใจมากที่สุด โดยเปรียบเทียบต้นทุนและผลประโยชน์ที่จะได้รับ

จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของโครงการประกันรายได้เกษตรกรกับโครงการรับจำนำข้าว กรณีศึกษาหมู่บ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ปีการผลิต 2552/2553 ถึง 2554/2555 ซึ่งจะกล่าวต่อไปในบทที่ 4

บทที่ 3

ประวัติความเป็นมาของโครงการ

โครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าวมีส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ในบทนี้จะอธิบายถึงประวัติความเป็นมาของแต่ละโครงการ

1. โครงการรับจำนำข้าว

โครงการรับจำนำข้าวเป็นการใช้มาตรการด้านราคาเพื่อยกระดับราคาข้าวเปลือกที่ฟาร์ม เริ่มดำเนินการเป็นครั้งแรกในปี 2498 รัฐบาลได้จัดตั้งองค์การคลังสินค้า (อคส.) ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการออกไปรับซื้อและรวบรวมข้าวเปลือกจากเกษตรกรในช่วงหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว แต่ในทางปฏิบัติมิได้มีการดำเนินงานอย่างจริงจัง จนถึงปี 2503 รัฐบาลจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการสำรองข้าวขึ้นเพื่อทำหน้าที่รับซื้อข้าวเปลือกจากชาวนา โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีการร้องเรียนว่าราคาข้าวเปลือกตกต่ำ อย่างไรก็ตามการดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าวก็อยู่ในขอบเขตจำกัด เพราะรัฐบาลจัดสรรเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานให้จำนวนน้อย ความพยายามของรัฐบาลที่จะพยุงราคาข้าวมีการดำเนินการอย่างจริงจังนับตั้งแต่ปี 2509 เป็นต้นมาเนื่องจากภาวะตกต่ำของราคาข้าวในบางช่วงเวลา โดยรัฐบาลได้มอบหมายให้คณะกรรมการสำรองข้าวเป็นหน่วยงานรับซื้อข้าวเปลือกส่วนกลาง และให้องค์การคลังสินค้าเป็นหน่วยงานรับซื้อข้าวเปลือกในภูมิภาค ข้าวเปลือกที่ซื้อตามโครงการนี้จะถูกแปรสภาพเป็นข้าวสาร ซึ่งส่วนหนึ่งส่งขายให้รัฐบาลต่างประเทศ อีกส่วนหนึ่งคณะกรรมการจะสำรองข้าวไว้ให้องค์การคลังสินค้าและกรมการค้าภายในเพื่อนำไปขายให้กับประชาชนตามนโยบายตรึงราคาข้าวสารในตลาด (กรมการค้าภายใน, 2554)

การยกระดับราคาข้าวเปลือกให้สอดคล้องกับราคาข้าวสารได้เริ่มต้นขึ้นในปี 2516 ซึ่งเป็นการก้าวเข้าสู่ยุคสมัยที่รัฐบาลให้ความสนใจกับเสียงของเกษตรกรมากขึ้น โดยได้ประกาศราคาประกันข้าวเปลือกเกวียนละ 2,500 บาท และกำหนดราคาข้าวสารถึงละ 75 บาท ในปี 2517 ได้มีการจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรขึ้น ทั้งนี้ได้มอบหมายให้องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อตก.) ซึ่งตั้งขึ้นในปี 2517 เช่นกัน เป็นหน่วยงานที่รับซื้อข้าวเปลือก โดย อตก. จะแปรรูปข้าวเปลือกที่ซื้อมาเป็นข้าวสาร ส่วนหนึ่งจะนำออกขายในต่างประเทศตามโควตาที่กรมการค้าต่างประเทศจัดสรรให้ ตามสัญญาขายข้าวระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาล ส่วนที่เหลือขายให้กับองค์การคลังสินค้า เพื่อนำออกขายให้กับประชาชนตามนโยบายตรึงราคาข้าวสารในตลาด ในช่วงระหว่างปี 2519-2523 รัฐบาลได้

ให้ออก. ทำหน้าที่รับซื้อข้าวเปลือกเพื่อพยุงราคาไม่ให้ตกต่ำจนเกินไป โดยในการรับซื้อได้ให้แต่ละหน่วยพิจารณาตัดสินใจรับซื้อข้าวเปลือกตามราคาตลาดในท้องถิ่นนั้นๆ โดยมีข้อกำหนดคว่าราคาที่รับซื้อจะต้องไม่สูงกว่าระดับราคาขั้นสูงที่ทางคณะกรรมการรักษาระดับราคากำหนดขึ้น ราคารับซื้อขั้นสูงที่ได้กำหนดไว้นี้จะเท่ากันในทุกท้องที่ทั่วประเทศ อย่างไรก็ตามมาตรการดังกล่าวนี้มีปัญหาและไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะเมื่อราคาข้าวเปลือกลดต่ำลงนั้น กลับพบว่าราคาประกันที่ประกาศต่ำกว่าระดับราคาที่ซื้อขายกันในตลาดเสียอีก และถึงแม้ราคาประกันที่ประกาศไว้จะสูงกว่าราคาตลาดแต่การจัดหาเงินที่จะนำมาใช้ในโครงการกลับมีจำกัด ทำให้การดำเนินนโยบายไม่เกิดประสิทธิผลและขาดความต่อเนื่อง (อัมมาร สยามวาลา และ วิโรจน์ ณ ระนอง, 2533)

การดำเนินงานตามมาตรการพยุงราคาได้ลดบทบาทลงในช่วงปี 2522-2524 เนื่องจากความต้องการข้าวเพื่อการส่งออกมีมากขึ้น และทำให้ระดับราคาข้าวเปลือกได้เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ในช่วงดังกล่าวมาตรการพยุงราคาได้ลดบทบาทลงไปพร้อมๆ กับการเพิ่มบทบาทของมาตรการการจัดตั้งมูลนิธิกันชนข้าวสาร โดยรัฐจัดหาสินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยต่ำให้กับโรงสี เพื่อให้โรงสีออกไปซื้อข้าวจากเกษตรกรแล้วนำมาสีเป็นข้าวสารส่งมอบให้องค์การคลังสินค้า (อศค.) เพื่อเป็นข้าวสารองแล้วนำไปจำหน่ายในราคาถูกให้กับผู้บริโภคต่อไป อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของอศค. ประสบภาวะขาดทุนอย่างหนักหลังจากที่ได้ดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าวมาระยะหนึ่ง เพราะ อศค. ต้องออกไปรับซื้อข้าวในบางท้องที่สูงกว่าราคาตลาด เป็นผลให้รัฐบาลเริ่มตระหนักว่าไม่สามารถจะใช้มาตรการเหล่านี้ได้ต่อไปอีก (อัมมาร สยามวาลา และ วิโรจน์ ณ ระนอง, 2533) นับจากปี 2524 เป็นต้นมารัฐบาลได้มุ่งความสนใจไปในเรื่องการจัดตั้งตลาดกลางข้าวเปลือกในแหล่งสำคัญๆ เพื่อให้เกษตรกรขายข้าวเปลือกกับโรงสีได้โดยตรงและเป็นการตัดทอนพ่อค้าคนกลางพร้อมกับการผลักดันโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในการสร้างเสถียรภาพด้านราคาต่อจากนั้นมา (หน่วยวิจัยธุรกิจเกษตร, 2540)

นับจากปีการผลิต 2524/25 เป็นต้นมา รัฐได้ปรับรูปแบบของโครงการพยุงราคาข้าวมาเป็นโครงการรับจำนำข้าวเปลือก โดยมอบหมายให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) รับจำนำข้าวเปลือกจากชาวนาในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อจูงใจให้ชาวนาชะลอการขายข้าวในช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยวและลดอุปทานข้าวที่ออกสู่ตลาด ทั้งนี้เพื่อให้ชาวนามีเงินไปใช้ก่อนโดยยังไม่ต้องขายข้าว เมื่อราคาข้าวหลังฤดูเก็บเกี่ยวสูงขึ้นชาวนาค่อยมาไถ่ถอนข้าวเปลือกไปขายในตลาดก็จะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น โครงการรับจำนำข้าวเปลือกในระยะเริ่มแรกเป็นโครงการเสริมและเป็นโครงการขนาดเล็ก โดยเปิดโอกาสให้เกษตรกรที่ต้องการใช้เงินในต้นฤดูการเก็บเกี่ยวได้นำข้าวมาจำนำไว้เป็นหลักประกันและเพื่อลดอุปทานข้าวที่จะเข้าสู่ตลาดในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวจำนวนมากได้ชั่วคราว ทั้งนี้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับเงินกู้ยืมไม่เกินร้อยละ 80 ของมูลค่า

ข้าวเปลือกที่นำมาจำหน่ายตามมูลค่าตลาดและในวงเงินกู้ไม่เกินรายละ 100,000 บาท โดย ธ.ก.ส. คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 13 ต่อปี พร้อมทั้งมีเงื่อนไขว่าเกษตรกรจะต้องมาไถ่ถอนข้าวเปลือกคืนอย่างช้าตามเวลาที่กำหนดไว้ และหากไม่มาไถ่ถอนภายในกำหนดข้าวเปลือกที่นำมาจำหน่ายจะตกเป็นของ ธ.ก.ส. และ ธ.ก.ส. จะนำออกจำหน่ายเพื่อชำระหนี้สินต่อไป (สมพร อิศวิลานนท์ และ อรอนงค์ นัยวิกุล, 2549)

การดำเนินงานในปีแรกพบว่ามีชาวนาในพื้นที่ 3 จังหวัด (สุพรรณบุรี ชุมพร และ นครศรีธรรมราช) จำนวน 69 รายที่นำข้าวเปลือกมาจำหน่ายและมีปริมาณข้าวที่เข้าโครงการรับจำหน่ายเพียง 410.56 ตัน ทั้งนี้เพราะเกษตรกรที่เข้าโครงการจะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยตันละ 443.36 บาท (ค่าดอกเบี้ย ค่าขนส่ง ค่ากระสอบและค่าอื่นๆ) ในขณะที่ราคาข้าวปรับเพิ่มขึ้นมาเพียงตันละ 200 บาทเท่านั้น ความไม่สำเร็จของโครงการในปีแรกที่ดำเนินงานเป็นเพราะชาวนาที่เข้าร่วมโครงการกลัวจะสูญเสียประโยชน์ที่ควรจะได้ไปส่วนหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ในปีต่อๆ มาหลังจากที่ได้มีการปรับปรุงเงื่อนไขของโครงการ เช่น 1) เกษตรกรที่นำข้าวเปลือกมาจำหน่ายสามารถเก็บข้าวไว้ที่ยุ้งฉางของตนเองได้เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการขนย้าย 2) การลดอัตราดอกเบี้ยที่เกษตรกรจะต้องจ่ายให้ต่ำลงเป็นสาเหตุสำคัญทำให้เกษตรกรเข้ามาใช้ประโยชน์จากโครงการมากขึ้น โครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในฤดูกาลผลิตปี 2529/30 เพราะได้เปลี่ยนแปลงจากโครงการเสริมมาเป็นโครงการหลัก ทั้งนี้ รัฐบาลได้ผลักดันให้ ธ.ก.ส. เข้ามามีบทบาทในการรับจำหน่ายข้าวเปลือกจำนวนมากเป็นครั้งแรก เพื่อรักษาระดับราคาข้าวไม่ให้ตกต่ำโดยการชะลอการขายของเกษตรกร พร้อมกับกำหนดให้ ธ.ก.ส. เรียกเก็บดอกเบี้ยจากเกษตรกรร้อยละ 3 ต่อปีในช่วงเดือนมกราคมถึงมิถุนายน และร้อยละ 6 ต่อปีในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม ผลของการดำเนินงานตามโครงการในปีดังกล่าวพบว่าระดับราคาข้าวเปลือกชนิดต่างๆ ได้ปรับตัวสูงขึ้น เกษตรกรจึงมาเข้าร่วมโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกมากขึ้น เนื่องจากเห็นว่าราคาข้าวเปลือกเพิ่มขึ้นมากกว่าดอกเบี้ยที่จะต้องจ่ายให้กับ ธ.ก.ส.

ในปีการผลิต 2530/31 คณะกรรมการนโยบายและมาตรการข้าว (กนข.) ในขณะนั้นได้เปลี่ยนแปลงเงื่อนไขของอัตราดอกเบี้ยเสียใหม่ โดยกำหนดให้เกษตรกรเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปีตลอดระยะเวลาจำหน่าย โดยที่ ธ.ก.ส. จะได้รับเงินชดเชยดอกเบี้ยเงินกู้จากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร นอกจากนี้ในปีดังกล่าวคณะกรรมการ กนข. ยังได้กำหนดให้มีโครงการอื่นๆ เป็นโครงการเสริมอีกด้วย เช่น โครงการรับซื้อข้าวเปลือกของกองทัพบก โครงการแทรกแซงตลาดข้าวเปลือกของกระทรวงมหาดไทย ตลอดจนโครงการเร่งระบายข้าวสารส่งออกเพื่อรักษาระดับราคาข้าวเปลือกตามฤดูกาลผลิตของกระทรวงพาณิชย์ ต่อมาในปีการผลิต 2534/35 รัฐบาลได้ปรับปฏิรูปงานกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรที่ตั้งขึ้นในปี 2517 มาเป็นคณะกรรมการนโยบายและมาตรการ

ช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) และได้ออกระเบียบว่าด้วยกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร พ.ศ. 2534 พร้อมกับจัดตั้ง “กองทุนรวมเพื่อเกษตรกร” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรทั้งระบบครอบคลุมสินค้าเกษตรทุกชนิด ดังนั้น โครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการแทรกแซงระดับราคาจึงอยู่ภายใต้การสนับสนุนเงินทุนจากกองทุนรวมฯ นี้ รวมทั้งโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของ ธ.ก.ส. ด้วย นอกจากนี้เงินชดเชยดอกเบี้ยเงินกู้ให้กับ ธ.ก.ส. ได้นำมาจากกองทุนฯ ดังกล่าว พร้อมทั้งได้เปลี่ยนแปลงจำนวนเงินกู้ที่เกษตรกรได้รับจากร้อยละ 80 เป็นไม่เกินร้อยละ 90 ของราคาเป้าหมายในช่วงระยะแรกของการดำเนินโครงการรับจำนำ (หน่วยวิจัยธุรกิจเกษตร, 2540)

ในปีการผลิต 2541/42 และ 2542/43 รัฐบาลได้ปรับเพิ่มราคาจำนำให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรสามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันในการกู้เงินได้สูงถึงร้อยละ 95 ของราคาเป้าหมายและให้ ธ.ก.ส. รับจำนำข้าวเปลือกเฉพาะข้าวเปลือกในศูนย์กลางของเกษตรกร และเมื่อพ้นฤดูเก็บเกี่ยวไปแล้วระดับราคาข้าวเปลือกไม่ได้ปรับตัวดีขึ้นรัฐบาลจึงได้เพิ่มโครงการแทรกแซงตลาดข้าวเปลือกโดยให้ อคส. กู้เงินจากธนาคารกรุงไทยไปปรับซื้อข้าวสารจากโรงสี โดยกำหนดให้โรงสีซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรในราคาที่กำหนด แต่สถานการณ์ราคาข้าวเปลือกยังไม่ดีขึ้น กนข. ได้มีมติให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรที่ไม่มีศูนย์กลางให้นำข้าวเปลือกไปฝากไว้ที่เก็บหรือศูนย์กลางของ อตก. หรือของโรงสีที่ อตก. เข้าไว้และนำไปประทวนสินค้าที่ อตก. ออกให้ไปจำนำกับ ธ.ก.ส. (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง อัมมาร สยามวาลา และกนก วงษ์ตระหง่าน, 2527)

ในปี 2543/44 สถานการณ์ราคาข้าวเปลือกยังไม่ดีขึ้น รัฐบาลได้ดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปีและมาตรการอื่นๆ ไปพร้อมกัน โดยข้าวเปลือกนาปีรับจำนำตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงมีนาคม และข้าวเปลือกนาปรังรับจำนำตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนสิงหาคม และในปีนี้อเองไม่ได้กำหนดราคาเป้าหมายแต่ใช้กำหนดราคาปรับจำนำแทน นั่นหมายถึงว่าเกษตรกรสามารถนำข้าวเปลือกมาจำนำและกู้เงินได้ร้อยละ 100 ของราคาที่ กนข. กำหนด สำหรับหลักเกณฑ์อื่นๆ ยังคงถือปฏิบัติเช่นเดียวกับโครงการในปีที่ผ่านมา และเมื่อรัฐบาลภายใต้พรรคไทยรักไทย โดยการนำของนายกรัฐมนตริตักษิณ ชินวัตร เข้ามาบริหารประเทศในเดือนกุมภาพันธ์ 2544 ก็ได้ปรับปรุงโครงการรับจำนำข้าวใหม่โดยให้ ธ.ก.ส. รับจำนำใบประทวนสินค้าที่ อตก. และ อคส. ออกให้แก่เกษตรกรที่นำข้าวเปลือกนาปรังปี 2544 ไปฝากไว้ ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนเมษายนถึงสิงหาคม 2544 กำหนดระยะเวลาไถ่ถอน 5 เดือน พร้อมกับขยายวงเงินรับจำนำเป็นไม่เกินรายละ 350,000 บาท และกำหนดเงื่อนไขให้สามารถนำข้าวเปลือกนาปรังที่ อตก. และ อคส. รับฝากไว้ไปสีแปรสภาพเป็นข้าวสารและเก็บไว้ในคลังสินค้ากลาง การดำเนินงานดังกล่าว อคส. และ อตก. จะต้องตกลงกับโรงสีไม่ให้คิดค่าฝากข้าวเปลือกในช่วงเวลา 3 เดือนแรกที่รับฝากข้าวเปลือกจากเกษตรกร โดยมีคณะกรรมการพิจารณาขยายข้าวตามโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปรังที่ประกอบด้วย อธิบดี

กรมการค้าภายในเป็นประธาน และผู้แทน อคส. อตก. กรมการค้าต่างประเทศ และกรมการค้าภายใน เป็นคณะกรรมการบริหารจัดการข้าวเปลือกที่ฝากไว้ไม่ให้เกิน 3 เดือน (สมพร อิศวิลานนท์, 2554)

โครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี 2544 ถือได้ว่าเป็นต้นแบบของโครงการรับจำนำใบประทวนต่อเนื่องมาจนถึงปีการผลิต 2551/52 (ที่ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายไปเป็นโครงการประกันรายได้ขั้นต่ำ) ทั้งนี้รัฐบาลได้เพิ่มราคาเป้าหมายของการรับจำนำให้สูงกว่าระดับราคาตลาดไปพร้อมๆ กับการเพิ่มปริมาณเป้าหมายของการรับจำนำ พร้อมกันนี้ได้มีมาตรการให้โรงสีเอกชนเข้ามาเป็นกลไกที่สำคัญในกระบวนการรับจำนำข้าวเปลือก เพิ่มเติมจากการใช้กลไกของ ธ.ก.ส. และสถาบันสหกรณ์ที่ได้ดำเนินการรับจำนำและฝากข้าวไว้กับผู้ฉางของเกษตรกรแต่ละรายหรือสถาบันเกษตรกรในแหล่งการผลิต รวมถึงได้ให้มีการรับจำนำใบประทวนสินค้าโดยให้เกษตรกรนำข้าวเปลือกมาจำนำกับโรงสีและให้โรงสีโดยมี อตก. และ อคส. เป็นผู้ออกไปประทวนสินค้าให้กับเกษตรกร เมื่อเกษตรกรได้รับใบประทวนแล้วสามารถนำใบประทวนมาขึ้นเงินกับ ธ.ก.ส. ตามราคาที่ประกาศรับจำนำ ซึ่งในปีการผลิต 2544/45 และปีการผลิต 2545/46 ได้เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์โดยกำหนดปริมาณเป้าหมายการรับจำนำเพิ่มจาก 2.5 ล้านตันเป็น 8.7 ล้านตันในปีการผลิต 2544/45 และเป็น 9 ล้านตันในปีการผลิต 2545/46

ในปีการผลิต 2546/47 และ 2547/48 ซึ่งเป็นช่วงของรัฐบาลของพรรคไทยรักไทย นอกจากจะมีการขยายขนาดของโครงการรับจำนำโดยมีเป้าหมายของการรับจำนำถึง 9.0 ล้านตันข้าวเปลือก (หรือประมาณเกือบ 1 ใน 3 ของผลผลิตข้าวทั่วประเทศ) พร้อมกับขยายราคาจำนำให้สูงกว่าระดับราคาตลาด ทั้งนี้สำหรับข้าวหอมมะลิคุณภาพต่างๆ ได้ยกระดับราคาสูงขึ้นจากเดิมอีกตันละ 3,000 บาทหรือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 43-45 สำหรับข้าวหอมจังหวัดได้เพิ่มขึ้นตันละ 2,000 บาทหรือประมาณร้อยละ 35 ข้าวเจ้านาปีปรับเพิ่มขึ้นตันละ 1,240-1,440 บาทขึ้นอยู่กับเปอร์เซ็นต์ของการสีเป็นข้าวสาร สำหรับข้าวปทุมธานีเพิ่มขึ้นน้อยกว่าข้าวชนิดอื่นๆ หรือเพิ่มขึ้นตันละ 600 บาทหรือร้อยละ 10 ของระดับราคาเดิม การปรับเพิ่มราคาจำนำดังกล่าวได้ส่งผลให้เกษตรกรนำข้าวเปลือกที่ผลิตได้มาเข้าโครงการรับจำนำสูงมากขึ้นจาก 2.7 ล้านตันในปีการผลิตปี 2546/47 เป็น 9.4 และ 9.5 ล้านตัน ในปีการผลิต 2547/48 และปีการผลิต 2548/49 ตามลำดับ ทำให้มูลค่าการรับจำนำเพิ่มจาก 12,429 ล้านบาท ในปีการผลิต 2546/47 เป็น 71,773 ล้านบาทในปีการผลิต 2548/49 ในขณะที่เดียวกันการไถ่ถอนคืนของเกษตรกรกลับลดน้อยลง เป็นผลให้มีข้าวหลุดจำนำตกเป็นของรัฐบาลจำนวนมากขึ้นจากเดิมที่เคยเป็นมา

ในช่วงปลายปี 2549 ได้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลจากพรรคไทยรักไทยเนื่องจากการรัฐประหาร และเมื่อได้มีรัฐบาลชั่วคราวซึ่งมีพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี การ

ดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในฤดูนาปี ปีการผลิต 2549/50 ของรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ฯ ในขณะนั้นยังดำเนินการเหมือนกับปีที่ผ่านมา ต่อมาในเดือนกรกฎาคม 2550 ได้มีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการนโยบายและมาตรการข้าว (กนช.) มาเป็นคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กชช.) คณะกรรมการ กชช. ได้ปรับลดเป้าหมายปริมาณการรับจำนำลงจาก 9 ล้านตันมาเป็น 8 ล้านตัน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ข้าวไทย พร้อมกับปรับราคาปรับจำนำเป้าหมายในฤดูนาปรังให้ใกล้เคียงกับราคาตลาด โดยกำหนดให้ข้าวหอมมะลิ (ชนิดที่สีได้ต้นข้าว 36-42 กรัม) ต้นละ 7,200-9,000 บาท ข้าวเปลือกเจ้านาปี 25%-100% ต้นละ 5,900-6,500 บาท และข้าวเปลือกเหนียว 10% (กละ, เมล็ดขาว) ต้นละ 7,500 บาทและ 7,700 บาทตามลำดับ ข้าวเปลือกปทุมธานีรับจำนำต้นละ 6,700-7,000 บาท และข้าวเปลือกหอมจังหวัดต้นละ 7,200-7,500 บาท

สำหรับในฤดูนาปี ปีการผลิต 2550/51 ได้ลงเป้าหมายการรับจำนำมาไว้ที่ 8 ล้านตันข้าวเปลือก พร้อมกับการกำหนดราคาปรับจำนำเพิ่มจากปีการผลิต 2549/50 อีกเล็กน้อย โดย ข้าวหอมมะลิ (ชนิดที่สีได้ต้นข้าว 36-40 กรัม) ต้นละ 9,000-9,300 บาท (สูงกว่าปีที่ผ่านมา 300 บาท) ข้าวหอมจังหวัด (ชนิดที่สีได้ต้นข้าว 34-40 กรัม) ต้นละ 7,500-7,800 บาท (สูงกว่าปีที่ผ่านมา 300 บาท) ข้าวเปลือกเจ้านาปี 25%-100% ต้นละ 6,100-6,700 บาท (สูงกว่าปีที่ผ่านมา 200 บาท) ข้าวเปลือกปทุมธานี (ชนิดที่สีได้ต้นข้าว 36-42 กรัม) ต้นละ 6,900-7,200 บาท (สูงกว่าปีที่ผ่านมา 300 บาท) และข้าวเปลือกเหนียว 10% (กละ, เมล็ดขาว) ต้นละ 7,500 บาทและ 7,700 บาทตามลำดับ และมีกำหนดระยะเวลาการไถ่ถอนคืนภายใน 4 เดือน สำหรับในฤดูนาปรังมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอัตราที่กล่าวถึงเพียงเล็กน้อย เนื่องจากสถานการณ์ข้าวในปีนี้เป็นสถานการณ์ที่ราคาข้าวได้มีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้น การประกาศราคาปรับจำนำใกล้เคียงกับราคาตลาดได้มีผลทำให้จำนวนข้าวเปลือกที่เข้าสู่โครงการรับจำนำลดลงในฤดูนาปีเหลือเพียง 1.81 ล้านตัน และในฤดูนาปรังอีก 1.64 ล้านตัน (รวมทั้งปี 3.45 ล้านตันในปีการผลิต 2549/50 และในขณะเดียวกันก็ได้จัดทำแผนการระบายข้าวในสต็อกออกเป็นระยะ ซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อตลาดการค้าข้าวแต่อย่างใด และสามารถระบายข้าวสารคงเหลือในสต็อกได้ลดลงเหลือเพียงจำนวน 2.1 ล้านตัน

เมื่อรัฐบาลของพรรคพลังประชาชน ซึ่งมีนายสมัคร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรีได้เข้ามาบริหารประเทศต่อจากรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ พบว่าในระยะแรกยังคงเป้าหมายและราคาปรับจำนำในฤดูนาปีตามที่ กชช. ได้อนุมัติไว้ในรัฐบาลก่อนหน้านี้ แต่เนื่องจากในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2551 ระดับราคาข้าวในตลาดต่างประเทศได้ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากอันเนื่องจากสถานการณ์วิกฤตอาหารและพลังงานโลกพร้อมๆ กับการปรับตัวของราคาข้าวเปลือกในประเทศที่ระดับฟาร์ม ในเดือนมิถุนายน 2551 เกษตรกรได้เรียกร้องให้รัฐบาลประกาศราคาปรับจำนำในฤดูนาปรังปี 2551 ให้เท่ากับราคาตลาดซึ่งในขณะนั้นราคาข้าวเปลือกที่ระดับฟาร์มได้ขึ้นไปสูงถึงต้นละ

15,000 บาท ทำให้คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้กระทรวงการคลังและ ธ.ก.ส. ดำเนินการรับจำนำข้าวเปลือกนาปีปริมาณขึ้นไม่เกิน 15% จากตันละ 7,700 บาท เป็นตันละ 14,000 บาท ซึ่งได้ปรับเพิ่มราคาสูงถึงร้อยละ 97.18 ผลจากการปรับเพิ่มระดับราคาจำนำอย่างมากในรัฐบาลของนายสมัคร สุนทรเวช ได้ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกในฤดูนาปี ปีการผลิต 2551/52 เมื่อ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้เพราะแม้ระดับราคาข้าวในตลาดโลก จะลดลงมาถึงร้อยละ 40 จากที่เคยขึ้นไปสูงสุดและราคาข้าวเปลือกในตลาดรับซื้อของเอกชนได้ลดลงมาจนต่ำกว่าเกวียนละ 10,000 บาท ก็ตาม แต่รัฐบาลยังคงราคาจำนำไว้ในระดับที่สูง ทั้งนี้เพราะด้านหนึ่งเป็นการเรียกร้องจากเกษตรกรขณะที่ยีกด้านหนึ่งพรรคการเมืองที่เข้ามาบริหารประเทศในขณะนั้นก็ต้องการจัดทำนโยบายประชานิยมเพื่อสร้างคะแนนเสียงกับประชาชน ดังนั้นหากเปรียบเทียบราคาจำนำระหว่างฤดูนาปี 2550/51 กับฤดูนาปี 2551/52 พบว่าได้มีการเพิ่มระดับราคาจำนำถึงเกือบร้อยละ 80 สำหรับข้าวเปลือกนาปี และประมาณร้อยละ 60 และ 66 สำหรับข้าวหอมมะลิและข้าวหอมจังหวัด ตามลำดับ (สมพร อิศวิลานนท์, 2554)

การรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2554/55 คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.) ได้มีมติเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2554 อนุมัติกรอบชนิด ราคา ปริมาณ ระยะเวลา วิธีการ หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และงบประมาณการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2554/55 คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2554 เพื่อทราบกรอบ วิธีการ หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2554/55 และพิจารณาอนุมัติงบประมาณดำเนินการโครงการต่อไป (กรมการค้าภายใน, 2554) สรุปได้ดังนี้

1. ชนิดและราคาจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2554/55 ให้กำหนดชนิดและราคาจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2554/55 ณ ความชื้นไม่เกิน 15% ดังนี้

1.1 ข้าวเปลือกหอมมะลิ (42 กรัม)	ตันละ	20,000 บาท
1.2 ข้าวเปลือกหอมจังหวัด (40 กรัม)	ตันละ	18,000 บาท
(ข้าวหอมมะลินอกพื้นที่ 23 จังหวัด)		
1.3 ข้าวเปลือกปทุมธานี (42 กรัม)	ตันละ	16,000 บาท
1.4 ข้าวเปลือกเหนียว 10% เมล็ดยาว	ตันละ	16,000 บาท
ข้าวเปลือกเหนียว 10% เมล็ดสั้น	ตันละ	15,000 บาท
1.5 ข้าวเปลือกเจ้า 100%	ตันละ	15,000 บาท
ข้าวเปลือกเจ้า 5%	ตันละ	14,800 บาท
ข้าวเปลือกเจ้า 10%	ตันละ	14,600 บาท
ข้าวเปลือกเจ้า 15%	ตันละ	14,200 บาท

ว่าเป็นต้นแบบของโครงการรับจำนำใบประทวนต่อเนื่องมาจนถึงปีการผลิต 2551/52 การกำหนดปริมาณเป้าหมายการรับจำนำเพิ่มจาก 2.5 ล้านตัน เป็น 8.7 ล้านตัน ในปีการผลิต 2544/45 และเป็น 9 ล้านตันในปีการผลิต 2545/46 ปีการผลิต 2549/50 ได้ปรับลดเป้าหมายปริมาณการรับจำนำลงจาก 9 ล้านตันมาเป็น 8 ล้านตัน ปีการผลิต 2551/52 ราคาในตลาดโลกสูงขึ้นถึงตันละ 15,000 บาท รัฐบาลจึงเพิ่มราคาจำนำเป็นตันละ 14,000 บาท ต่อมาราคาข้าวในตลาดโลกลดลงมาถึงร้อยละ 40 รัฐบาลก็ยังคงไม่ลดราคาจำนำลง การรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2554/55 มีการเพิ่มราคาจำนำเป็นตันละ 20,000 บาท (ข้าวหอมมะลิ ณ ความชื้นไม่เกิน 15%) และไม่จำกัดปริมาณการรับจำนำ

2. โครงการประกันรายได้เกษตรกร

รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งมีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เสนอปรับเปลี่ยนนโยบายจากโครงการรับจำนำข้าวเปลือก มาเป็นโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ซึ่งนโยบายประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีฐานแนวคิดมาจากหลักการประกันความเสี่ยง เนื่องจากความผันผวนของราคา ในหลักการดังกล่าวเป็นการประกันว่าชาวนาจะลดความเสียหายจากราคาข้าวในตลาดที่ตกต่ำกว่าที่ควร ไม่ใช่เป็นการประกันว่าราคาตลาดจะเป็นอย่างไรเมื่อชาวนาขายข้าว (สมพร อิศวิลานนท์, 2554) การประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเป็นการจัดทำสัญญาข้อตกลงระหว่างรัฐบาล (โดยมี ธ.ก.ส. เป็นตัวแทน) กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแต่ละรายว่าควรจะได้รับผลตอบแทนจากการปลูกข้าวในจำนวนเท่าใด โดยรัฐบาลประกาศให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมาแจ้งถึงจำนวนพื้นที่และปริมาณผลผลิต พร้อมกับการกำหนดราคาเป้าหมายและจำกัดปริมาณผลผลิตสูงสุดของเกษตรกรแต่ละรายที่จะรับประกันรายได้เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยว หากระดับราคาอ้างอิงในขณะนั้นต่ำกว่าระดับราคาเป้าหมาย รัฐบาลจะจ่ายส่วนต่างระหว่างราคาเป้าหมายกับราคาอ้างอิงเพื่อชดเชยรายได้ของเกษตรกรที่ขาดหายไป ทั้งนี้ในระยะเริ่มต้นของโครงการรัฐจะยังไม่พิจารณาหรือยังไม่เรียกเก็บเบี้ยประกันความเสี่ยง (กรมการค้าภายใน, 2553)

คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กชช.) ได้ให้ความเห็นชอบจัดทำโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวสำหรับฤดูนาปี ปีการผลิต 2552/53 พร้อมกับการกำหนดให้จัดทำกรขึ้นทะเบียนเกษตรกรในช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคม 2552-ตุลาคม 2552 ส่วนการใช้สิทธิในการรับเงินประกันให้เกษตรกรสามารถเริ่มการใช้สิทธิได้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2552 ไปจนถึงสิ้นเดือนกุมภาพันธ์ ยกเว้นเกษตรกรในภาคใต้ (กรมการค้าภายใน, 2553) สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

3.2.1 การประกาศเป้าหมายพื้นที่ดำเนินการ ทั้งนี้รัฐได้ประกาศการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเปลือกหอมมะลิ (รวม กข.15) ข้าวหอมจังหวัด ข้าวเปลือกเจ้า ข้าวเปลือกปทุมธานี และข้าวเปลือกเหนียวในพื้นที่เพาะปลูกข้าวทั่วประเทศ

3.2.2 การประกาศราคาเป้าหมายและปริมาณประกันรายได้ของเกษตรกร โดยได้กำหนดปริมาณและราคาประกันรายได้จากการขายข้าวเปลือก ณ ความชื้นไม่เกิน 15% ดังนี้ ข้าวหอมมะลิราคา 15,300 บาทต่อตันและครัวเรือนละไม่เกิน 14 ตัน ข้าวหอมจังหวัดราคา 14,300 บาทต่อตัน ให้สิทธิ์ครัวเรือนละไม่เกิน 16 ตัน ข้าวเปลือกเจ้าและข้าวเปลือกปทุมธานีราคาตันละ 10,000 บาท ให้สิทธิ์ครัวเรือนละไม่เกิน 25 ตัน ส่วนข้าวเปลือกเหนียวราคาตันละ 9,500 บาท ให้สิทธิ์ครัวเรือนละไม่เกิน 16 ตัน

3.2.3 การรับขึ้นทะเบียนเกษตรกรโดยกรมส่งเสริมการเกษตร มีช่วงกรอบเวลาระหว่างเดือนกรกฎาคม- ตุลาคม 2552 ยกเว้นในภาคใต้ เดือนกรกฎาคม 2552-กุมภาพันธ์ 2553 ทั้งนี้จะต้องจัดให้มีการประชุมประชาคมโดยคณะกรรมการระดับตำบลเพื่อรับรองพื้นที่การเพาะปลูกและชนิดของพันธุ์ข้าว พร้อมกับการออกหนังสือรับรองให้เกษตรกร

3.2.4 เกษตรกรที่ผ่านการขึ้นทะเบียนและรับรองพื้นที่เพาะปลูกข้าว จะเข้ารับการจัดทำข้อตกลงสัญญาประกันรายได้ กับ ธ.ก.ส. และพิจารณาอนุมัติ

3.2.5 การกำหนดราคาอ้างอิงเพื่อการจ่ายเงินชดเชย ให้คณะอนุกรรมการกำหนดเกณฑ์กลางอ้างอิง โครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว เป็นผู้กำหนดเกณฑ์กลางอ้างอิงที่จะใช้เป็นเกณฑ์ในการจ่ายเงินชดเชยรายได้ให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวทุกวันที่ 1 และ 16 ของเดือน (ซึ่งเป็นส่วนต่างของราคาประกันรายได้กับราคาอ้างอิง)

3.2.6 ระยะเวลาโครงการได้กำหนดตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2552 – กรกฎาคม 2553

3.2.7 การใช้สิทธิในการประกันรายได้ เมื่อเกษตรกรมาทำสัญญาประกันรายได้กับ ธ.ก.ส. และได้กำหนดวันที่ประสงค์ใช้สิทธิประกันรายได้ ให้เกษตรกรเลือกใช้สิทธิได้ตั้งแต่วันที่ถัดจากวันทำสัญญาเป็นต้นไป แต่ไม่เกินระยะเวลาการขอใช้สิทธิประกันรายได้ตามที่ กขช. กำหนด (ภายในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2553 ยกเว้นภาคใต้ภายใน 31 พฤษภาคม 2553)

3.2.8 การจ่ายเงิน การจ่ายเงินชดเชยรายได้ตามเกณฑ์กลางอ้างอิงให้เกษตรกร ธ.ก.ส. จะจ่ายชดเชยรายได้ตามเกณฑ์กลางอ้างอิงให้แก่เกษตรกรในวันที่เกษตรกรใช้สิทธิประกันรายได้ ตามอัตราที่คณะอนุกรรมการกำหนดเกณฑ์กลางอ้างอิงได้กำหนด โดยผ่านความเห็นชอบจากประธาน กขช.

สรุปขั้นตอนการประกันรายได้เกษตรกร ดังนี้

1. ขั้นตอนการรับคำร้องขอขึ้นทะเบียน

1.1 เกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก 3 ชนิด ที่ประสงค์ขอยื่นคำร้องขอขึ้นทะเบียนการปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก 3 ชนิด ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และมันสำปะหลัง ปี 2552/53 เตรียมหลักฐานตัวจริงและสำเนาเอกสารประกอบคำร้องขอขึ้นทะเบียน

1.2 เจ้าหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารและข้อมูลที่เกษตรกรแจ้งไว้ และเกษตรกรลงลายมือชื่อต่อหน้าเจ้าหน้าที่เพื่อรับรองความถูกต้องของข้อมูล

2. ขั้นตอนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

2.1 คณะกรรมการตรวจสอบระดับตำบลตรวจสอบเอกสารของเกษตรกรทุกราย ที่มีรายชื่อบันทึกอยู่ในระบบ

2.2 การจัดเวทีประชาคม หากในรายที่มีการคัดค้าน คณะกรรมการต้องตรวจสอบพื้นที่จริงของผู้ถูกคัดค้านทุกราย สำหรับรายใดที่ไม่ถูกคัดค้านให้คณะกรรมการสุ่มตรวจพื้นที่จริง ร้อยละ 10 ของจำนวนของจำนวนผู้ไม่ถูกคัดค้านทั้งหมด

3. ขั้นตอนการออกไปขึ้นทะเบียนการปลูกพืช

3.1 สำนักงานเกษตรอำเภอเปิดประกาศรายชื่อเกษตรกรที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว และรับรองว่าเป็นเกษตรกรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก 3 ชนิด

3.2 เกษตรกรที่ผ่านการรับรองและประสงค์เข้าร่วมโครงการประกันรายได้ของรัฐบาลสามารถขอรับรายงานผลการรับรองการขึ้นทะเบียนได้ที่สำนักงานเกษตรอำเภอเพื่อนำไปรับรองไปทำสัญญากับ ธ.ก.ส.

สรุป โครงการประกันรายได้เกษตรกรมีฐานแนวคิดมาจากหลักการประกันความเสี่ยงเนื่องจากความผันผวนของราคา หลักการดังกล่าวเป็นการประกันว่าชาวนาจะลดความเสียหายจากราคาข้าวในตลาดที่ตกต่ำกว่าที่ควร ไม่ใช่เป็นการประกันว่าราคาตลาดจะเป็นอย่างไรเมื่อชาวนาขายข้าว ในปีการผลิต 2552/2553 มีการกำหนดราคาข้าวหอมมะลิไว้ตันละ 15,300 บาทและข้าวเหนียวไม่เกิน 14 ตัน ระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2552 – กรกฎาคม 2553 โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ได้แก่ การรับคำร้องขอขึ้นทะเบียน การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และการออกไปขึ้นทะเบียนการปลูกพืช

บทที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบผลของโครงการประกันรายได้เกษตรกรกับโครงการรับจำนำข้าว กรณีศึกษาหมู่บ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ปีการผลิตข้าวในครั้งนี้ มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั้งหมดทุกครัวเรือนที่ดำเนินการผลิตข้าวอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ในปีการผลิต 2552/2553, 2553/2554 และ 2554/2555 ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 87 ครัวเรือน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การสร้างเครื่องมือ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกษตรกรที่ดำเนินการผลิตข้าว ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยต้นทุน-ผลตอบแทน งานศึกษาผลของการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าว การสัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้าน ประธานกลุ่มเกษตรกร เกษตรกรในพื้นที่และเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้ทราบปัจจัยที่กำหนดต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว ผลกระทบจากการดำเนินโครงการ ปัญหาการผลิตข้าว และปัญหาการดำเนินโครงการ แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เกษตรกร โดยแบ่งรายละเอียดแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับ อาชีพ แรงงานในครัวเรือน ประสบการณ์การเพาะปลูกข้าว พื้นที่เพาะปลูก ประเภทและปริมาณการเพาะปลูกนาปี วิธีการเพาะปลูกข้าวนาปี ระบบการเพาะปลูกข้าวนาปี การเก็บเกี่ยวข้าวนาปี การขายข้าวนาปี การประกอบอาชีพเสริม ความถี่ในการผลิตข้าว การเข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรนาปีและโครงการรับจำนำข้าวนาปี

ส่วนที่ 2 ต้นทุนการผลิตข้าว ประกอบด้วย

2.1 ต้นทุนคงที่ได้แก่ ต้นทุนในการใช้ที่ดิน ต้นทุนในการปรับสภาพที่ดิน ต้นทุนเครื่องจักรและอุปกรณ์ และต้นทุนในสิ่งก่อสร้าง

2.2 ต้นทุนในการดำเนินงาน (Operating Cost) ได้แก่ ค่าเช่าที่ดิน ค่าเช่าเครื่องจักร ปัจจัยการผลิตรวมค่าขนส่ง และค่าจ้างในการผลิตข้าว

2.3 ต้นทุนในการดูแลรักษา (Maintenance Cost) ได้แก่ ค่าซ่อมบำรุงรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ และสิ่งก่อสร้าง

2.4 ต้นทุนเกี่ยวกับเงินกู้เพื่อการลงทุนในการเกษตร ได้แก่ ค่าธรรมเนียมการกู้ ค่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ค่าดอกเบี้ยเงินกู้สหกรณ์การเกษตรค่าสมาชิกธนาคารการเกษตรและสหกรณ์ ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารการเกษตรและสหกรณ์ ดอกเบี้ยเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน และดอกเบี้ยเงินกู้อื่นๆ

2.5 ต้นทุนการเข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าว (เฉพาะเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ) ได้แก่ ต้นทุนในการขนส่ง ค่าติดต่อจัดทำเอกสาร ค่าน้ำมันประสานงาน ค่าดอกเบี้ย และอื่นๆ

2.6 ต้นทุนค่าเสียโอกาส ได้แก่ ค่าเช่า (กรณีที่เป็นของตนเอง) ดอกเบี้ย (จากเงินลงทุนทั้งหมด) และค่าจ้าง จะใช้อัตราที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่หมู่บ้านนาชุมชน หากในหมู่บ้านไม่เคยมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าว จะใช้อัตราที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ใกล้เคียงภายในตำบลเดียวกัน และถ้าหากไม่สามารถหาค่าได้จะใช้อัตราความเสี่ยงหรืออัตราน้อยที่มีความใกล้เคียงมากที่สุด

ส่วนที่ 3 ผลตอบแทนจากการผลิตข้าว จำแนกเป็นผลตอบแทนต่อไร่ โดยมีผลตอบแทนการผลิตข้าว ดังนี้

3.1 ผลตอบแทนจากการขายข้าว ได้แก่ การจำหน่ายข้าวในตลาดทั่วไป และการเก็บไว้รับประทานเอง/บริโภค

3.2 ผลตอบแทนจากโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าว

3.3 ผลตอบแทนอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากการผลิตข้าว ได้แก่ ที่ดิน แหล่งน้ำ เครื่องจักร สัตว์เลี้ยง และผลตอบแทนต่อเนื่องจากการผลิตข้าว

ส่วนที่ 4 การประเมินผลกระทบของโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าว โดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบ โครงการเชิงบวกและเชิงลบที่มีต่อเกษตรกรผู้ผลิตข้าว ดังนี้

4.1 โครงการประกันรายได้เกษตรกร

4.1.1 ผลกระทบเชิงบวก สัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตโดยรวม รายได้ในครัวเรือน ภาระหนี้สินในครัวเรือนที่ลดลง แรงจูงใจในการผลิตข้าว เงินทุนในการลงทุนการผลิตข้าว การพึ่งพาเงินทุนนอกระบบ ภาระดอกเบี้ยเงินกู้ และสุขภาพของสมาชิกในครัวเรือน

4.1.2 ผลกระทบเชิงลบ ผลผลิตข้าวที่ได้จากการผลิต จำนวนรายได้ที่ได้รับการชดเชยต่อไร่ การแจ้งปริมาณพื้นที่การผลิตเพื่อขอรับค่าประกันรายได้ การจ่ายเงินชดเชยรายได้ล่าช้า และราคาข้าวที่ขายได้ในตลาดทั่วไป

4.2 โครงการรับจำนำข้าว

4.2.1 ผลกระทบเชิงบวก สัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตโดยรวม รายได้ในครัวเรือน ภาระหนี้สินในครัวเรือน แรงจูงใจในการผลิตข้าว เงินทุนในการลงทุนการผลิตข้าว การพึ่งพาเงินทุนนอกระบบ ภาระดอกเบี้ยเงินกู้ และสุขภาพของสมาชิกในครัวเรือน

4.2.2 ผลกระทบเชิงลบ สัมภาษณ์เกี่ยวกับสาเหตุเกษตรกรไม่เข้าร่วมโครงการ ปริมาณผลผลิตน้อย ราคาที่ขายข้าวได้ในตลาด การขายสิทธิ์ในใบประทวนให้กับโรงสีหรือพ่อค้าคนกลาง การจ่ายเงินให้เกษตรกรล่าช้า ราคาข้าวที่ได้จากโครงการที่โรงสีกำหนด และราคาข้าวทั่วไปในตลาด

ส่วนที่ 5 ปัญหาการผลิตข้าวของเกษตรกร โครงการประกันรายได้เกษตรกร และโครงการรับจำนำข้าว รวบรวมปัญหาการผลิตข้าวและปัญหาการดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อเกษตรกรในพื้นที่

2.2 การทดสอบเครื่องมือในการวิจัย

การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความถูกต้อง ความครอบคลุมของข้อความ และนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ก่อนนำเครื่องมือไปหาค่าความเที่ยง และนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์เกษตรกรที่มีความสมบูรณ์ไปทดลองใช้ (Try out) จำนวน 20 คน เพื่อนำผลมาทดสอบความเที่ยงโดยวิธีประมาณค่า Reliability Coefficient Alpha ด้วยวิธีของ Cronbach Alpha Formula ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) เท่ากับ 0.968 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ซึ่งผลการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีความเหมาะสมสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ ประสานงานด้วยวาจาจากผู้นำชุมชนเพื่อขอสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่หมู่บ้าน ดำเนินการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 87 ราย รวบรวมข้อมูลทุกข้อมูมิอื่นๆ จากเอกสารต่างๆ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยมีรายละเอียดข้อมูลที่ต้องรวบรวม ดังนี้

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ต้นทุนการปลูกข้าว ผลตอบแทนการผลิตข้าว ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของเกษตรกร และปัญหาการผลิตข้าว โครงการประกันรายได้เกษตรกร และโครงการรับจำนำข้าว จะใช้วิธีการเก็บรวบรวมโดยการสัมภาษณ์

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และข้อมูลด้านการผลิตข้าว การจำหน่ายและอื่นๆ จากแหล่งข้อมูล เช่น ระบบสารสนเทศในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ห้องสมุด หน่วยงานราชการ และเอกชน ฯลฯ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าว ผลกระทบของโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าว ปัญหาการผลิตข้าว ปัญหาโครงการประกันรายได้เกษตรกรและปัญหาโครงการรับจำนำข้าว ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร โดยใช้ค่าสถิติพรรณนา เป็นการบรรยายลักษณะการผลิตต่างๆ ของประชากร โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนการผลิตข้าว และผลตอบแทนการผลิตข้าว ใช้ค่าสถิติพรรณนา เป็นการบรรยายลักษณะต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนการผลิตข้าว โดยหามูลค่าต้นทุนและผลตอบแทนต่อไร่ และค่าร้อยละ

4.3 วิเคราะห์อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร ใช้ค่าสถิติพรรณนา เป็นการบรรยายอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน ด้วยวิธีการหาค่าอัตราส่วนของผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio)

4.4 วิเคราะห์ผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวและโครงการประกันรายได้ ใช้ค่าสถิติพรรณนา เป็นการบรรยายลักษณะผลกระทบของโครงการ โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และวิเคราะห์มูลค่าผลตอบแทนที่เกษตรกรไม่ได้รับจากโครงการ จำนวนเงิน

งบประมาณที่สูญเสียโดยไม่เกิดประโยชน์ ค่าเสียโอกาสจากการจ่ายเงินล่าช้า และดอกเบี้ยที่เกษตรกรจ่ายเพิ่มขึ้น

4.5 สรุปผลการวิจัย นำข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิมาวិเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าว ผลกระทบของโครงการ และปัญหาการผลิตและการดำเนินโครงการ

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเปรียบเทียบผลของโครงการประกันรายได้เกษตรกรกับโครงการรับจำนำข้าว ครัวศึกษาหมู่บ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจำนวน 87 ครัวเรือน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร เกี่ยวกับอาชีพหลัก อาชีพเสริม แรงงาน ประสบการณ์ ความดี พื้นที่ วิธีการเพาะปลูก ระบบการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การขายข้าว และการเข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าว

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุน ได้แก่ ต้นทุนคงที่ ต้นทุนการดำเนินการ ต้นทุนการบำรุงรักษา ต้นทุนการเข้าร่วมโครงการ และ ต้นทุนค่าเสียโอกาส และปัจจัยที่มีผลต่อผลตอบแทนการผลิตข้าว ได้แก่ ผลตอบแทนจากการขายข้าว ผลตอบแทนจากโครงการประกันรายได้เกษตรกร ผลตอบแทนจากโครงการรับจำนำข้าว และผลตอบแทนอื่นๆ

ตอนที่ 3 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าว เปรียบเทียบอัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ โครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าว

ตอนที่ 4 ผลกระทบของโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าวต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

4.1 ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตโดยรวม รายได้ ภาระหนี้สินที่ลดลง เงินทุน แรงจูงใจและสุขภาพสมาชิกในครัวเรือน

4.2 ผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ การไม่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการ การสูญเสียงบประมาณของรัฐโดยไม่เกิดประโยชน์ การไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจ่ายเงินและชดเชยตามโครงการ การจ่ายเงินจำนำข้าวและประกันรายได้เกษตรกรล่าช้าทำให้เกษตรกรเสียโอกาสที่จะได้รับประโยชน์และจ่ายดอกเบี้ยมากขึ้น และราคาข้าวในตลาด

ตอนที่ 5 ปัญหาการผลิตข้าวและปัญหาการดำเนินโครงการ

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทนี้ มีความหมายดังต่อไปนี้

N หมายถึง จำนวนเกษตรกรทั้งหมด

% หมายถึง ค่าร้อยละ

B/C หมายถึง อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร

B/C_r หมายถึง อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าวทางการเงิน

B/C_c หมายถึง อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าวทางเศรษฐศาสตร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรในพื้นที่หมู่บ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี มีรายละเอียดตามตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ข้อมูลทั่วไป	โครงการประกัน รายได้เกษตรกร		โครงการรับจำนำข้าว			
	ปี 2552/53		ปี 2553/54		ปี 2554/55	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. อาชีพเพาะปลูกข้าว	86	99.13	86	99.13	87	100
2. อาชีพเสริมผลิตไม้กวาด	76	87.4	76	87.4	76	87.4
3. จำนวนแรงงานใช้ในการเพาะปลูกข้าว 2 คน	49	56.3	48	55.2	48	55.2
4. มีประสบการณ์การเพาะปลูกข้าว 31-40 ปี	32	36.8	32	36.8	30	34.5
5. เพาะปลูกข้าวปีละ 1 ครั้ง	80	92.0	83	95.4	56	58.6
6. พื้นที่เพาะปลูก 6 ไร่	10	11.5	10	11.5	10	11.5
7. ผลิตข้าวด้วยระบบผสมเคมีกับปุ๋ยคอก	61	70.1	61	70.1	63	72.4
8. ใช้แรงงานคนและรถเกี่ยวข้าว	32	36.8	33	37.9	38	43.7
9. การขายข้าวเปียกและข้าวตากแห้ง	34	39.1	37	42.5	48	55.2
10. การเข้าร่วมโครงการ	79	90.8	60	69.0	65	74.7

N=87

ที่มา : ประมวลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

จากตารางที่ 5.1 พบว่า เกษตรกรเกือบทุกครัวเรือนดำเนินการเพาะปลูกข้าว เนื่องจากพื้นที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกข้าวและเป็นอาชีพที่สืบทอดกันมายาวนาน มีการประกอบอาชีพเสริมด้วยการผลิตไม้กวาดถึงร้อยละ 87.4 เพราะว่าเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ มีวัสดุในพื้นที่จำนวนมากทำให้ต้นทุนไม่สูงและหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง มีแรงงานใน

ครัวเรือนเพื่อผลิตข้าวเพียง 2 คนต่อครัวเรือน สาเหตุมาจากลูกหลานของเกษตรกรออกไปทำงานนอกบ้านและศึกษาต่อในตัวจังหวัดและกรุงเทพมหานครมากขึ้นเหลือไว้เฉพาะพ่อแม่ และมีประสบการณ์ในการเพาะปลูกข้าวสูง 31-40 ปีส่วนใหญ่เกษตรกรจะได้รับการฝึกฝนการเพาะปลูกข้าวจากพ่อแม่ตั้งแต่สามารถทำงานได้จึงมีความรู้สะสมอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรจะมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวประมาณ 6 ไร่ ซึ่งแต่เดิมพื้นที่เพาะปลูกข้าวของเกษตรกรแต่ละคนมีจำนวนมากประมาณครัวเรือนละ 50-100 ไร่ แต่ปัจจุบันการเพาะปลูกข้าวขาดทุน และไม่สามารถขยายพื้นที่เพาะปลูกได้ตรงกันข้ามพื้นที่เพาะปลูกกลับลดปริมาณลง เนื่องจากปัญหานี้สินที่กู้ยืมมาลงทุนแต่ไม่สามารถชำระคืนได้จำเป็นต้องขายที่นาบางส่วนเพื่อชำระหนี้ รวมทั้งพ่อแม่ได้แบ่งที่ดินให้กับลูกหลานที่ไปศึกษาต่อแต่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ต้องกลับบ้านมาเพาะปลูกข้าว

เกษตรกรมีแนวโน้มเพาะปลูกข้าวปีละ 1 ครั้งน้อยลงจากเดิมร้อยละ 92.0 ในปี 2552/53 เป็นร้อยละ 58.6 ในปี 2554/55 เนื่องจากแรงจูงใจจากผลตอบแทนของโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าว ทำให้เกษตรกรเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกและเพิ่มจำนวนครั้งการเพาะปลูกมากขึ้น การเพาะปลูกข้าวด้วยวิธีผสมผสานระหว่างปุ๋ยเคมีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 70.1 ในปี 2552/53 เป็นร้อยละ 72.4 ในปี 2554/55 เนื่องจากปัญหาต้นทุนปุ๋ยเคมีเพิ่มสูงขึ้นเกษตรกรจึงหาทางเลือกทดแทนด้วยการนำปุ๋ยคอกมาทดแทนมากขึ้น ส่วนเกษตรกรที่หันมาใช้เครื่องจักรในการเก็บเกี่ยวข้าวจากร้อยละ 36.8 ในปี 2552/2553 เป็นร้อยละ 43.7 ในปี 2554/55 และขายข้าวเปียกมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรต้องการผลผลิตเพื่อนำเข้าโครงการรับจำนำข้าวเร็วขึ้น ถ้าเข้าร่วมโครงการเร็วจะได้รับเงินค่ารับจำนำข้าวเร็วตามไปด้วย

การที่เกษตรกรเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวมีเพียงร้อยละ 74.7 ซึ่งน้อยกว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้ ซึ่งเข้าร่วมโครงการร้อยละ 90.8 เนื่องจากเกษตรกรรายย่อย มีที่น่าน้อย ไม่มีผลผลิตเพียงพอเพื่อเข้าร่วมโครงการ และบางรายไม่สามารถรอรับเงินค่าจำนำข้าวจากโครงการได้เพราะต้องนำเงินไปชำระหนี้ให้ทันตามกำหนด ส่วนโครงการประกันรายได้เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถเข้าร่วมโครงการได้ เนื่องจากเงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการมีข้อจำกัดน้อย มีเพียงเกษตรกรบางส่วนที่ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้ เนื่องจากความยุ่งยากเรื่องเอกสารสิทธิ์และไม่เข้าใจเงื่อนไขของโครงการ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว

ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ และเข้าร่วมโครงการ มีรายละเอียดตามตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการและเข้าร่วมโครงการ

ต้นทุน/ผลตอบแทน การผลิตข้าว	โครงการประกันรายได้เกษตรกร					โครงการรับจำนำข้าว									
	ปีการผลิต 2552/53					ปีการผลิต 2553/54									
	ไม่เข้าร่วมโครงการ		เข้าร่วมโครงการ		ส่วนต่าง	ไม่เข้าร่วมโครงการ		เข้าร่วมโครงการ		ส่วนต่าง	ไม่เข้าร่วมโครงการ		เข้าร่วมโครงการ		ส่วนต่าง
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ต้นทุนการผลิตข้าว															
1.1 ต้นทุนคงที่	914.79	9.10	954.79	9.43	40	829.31	7.56	873.28	7.86	43.97	829.81	7.38	893.28	7.80	63.47
1.2 ต้นทุนการดำเนินงาน	3,871.83	38.53	3,811.83	37.64	-60	3,961.23	36.11	3,907.03	35.17	-54.2	4,161.23	37.02	4,139.03	36.13	-22.2
1.3 ต้นทุนการดูแลรักษา	54.09	0.54	65.09	0.64	11	51.83	0.47	65.8	0.59	13.97	53.83	0.48	85.8	0.75	31.97
1.4 ต้นทุนเงินกู้เพื่อการลงทุน	457.33	4.55	447.33	4.42	-10	484.65	4.42	473.47	4.26	-11.18	483.65	4.30	473.47	4.13	-10.18
1.5 ต้นทุนการเข้าร่วมโครงการ	-	-	83.13	0.82	83.13	-	0.00	129.31	1.16	129.31	-	0.00	131.93	1.15	131.93
1.6 ต้นทุนค่าเสียหายโอกาส	4,750.84	47.28	4,765.83	47.06	14.99	5,643.72	51.44	5,661.28	50.96	17.56	5,713.47	50.82	5,731.39	50.03	17.92
รวม	10,048.88	100.00	10,128.00	100.00	79.12	10,970.74	100.00	11,110.17	100.00	139.43	11,241.99	100.00	11,454.90	100.00	212.91
2. ผลตอบแทนจากการผลิตข้าว															
2.1 ผลตอบแทนจากการขายข้าว	3,644.20	77.39	4,224.78	70.72	580.58	4,218.87	80.99	1,357.36	16.77	-2,861.51	4,442.64	81.06	1,545.16	17.26	-2,897.48
2.2 ผลตอบแทนการเข้าร่วมโครงการ	-	0.00	524.47	8.78	524.47	-	0.00	5,429.46	67.09	5,429.46	-	0.00	6,180.66	69.05	6,180.66
2.3 ผลตอบแทนอื่น ๆ	1,064.81	22.61	1,224.81	20.50	160.00	990.01	19.01	1,305.45	16.13	315.44	1038.18	18.94	1,225.45	13.69	187.27
รวม	4,709.01	100.00	5,974.06	100.00	1,265.05	5,208.88	100.00	8,092.27	100.00	2,883.39	5,480.82	100.00	8,951.27	100.00	3,470.45

ที่มา : ประมวลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

จากตารางที่ 5.2 พบว่า ต้นทุนการผลิตข้าวรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกร ในปี 2552/53 จำนวน 10,128.00 บาทต่อไร่และโครงการรับจำนำข้าว 11,110.17 บาทต่อไร่ในปี 2553/54 และ 11,454.90 บาทต่อไร่ในปี 2554/55 มากกว่าเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรที่มีต้นทุนการผลิตรวมในปี 2552/2553 จำนวน 10,048.88 บาทต่อไร่ และโครงการรับจำนำข้าว 10,970.74 บาทต่อไร่ในปี 2553/54 และ 11,241.99 บาทต่อไร่ในปี 2554/55 เป็นผลมาจากต้นทุนการเข้าร่วมโครงการทั้ง 2 โครงการเพิ่มขึ้น รองลงมา คือ ต้นทุนคงที่และต้นทุนค่าเสียโอกาส และต้นทุนการดูแลรักษา ตามลำดับ เนื่องจากการเข้าร่วมโครงการจะมีค่าใช้จ่ายในการจัดทำเอกสารต่างๆ ค่าเดินทาง ค่าติดต่อประสานงานและค่าธรรมเนียมการขึ้นทะเบียนต่างๆ ส่วนต้นทุนคงที่เกิดจากเกษตรกรเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกโดยการเพาะปลูกในพื้นที่ว่างเปล่าและเช่าที่ดินเพิ่มขึ้น สำหรับค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้นตามปริมาณการใช้ประโยชน์จากที่ดิน สำหรับปัจจัยที่มีผลทำให้ต้นทุนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการต่ำกว่าเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ ต้นทุนการดำเนินงานและต้นทุนเงินกู้ยืมเพื่อการลงทุน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการมีปริมาณพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการทำให้มีต้นทุนต่อหน่วยในการดำเนินการประหยัดมากกว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูกน้อย และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนมากเป็นลูกจ้างขึ้นดีของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ทำให้ได้รับอัตราดอกเบี้ยลูกจ้างขึ้นดีซึ่งต่ำกว่าดอกเบี้ยปกติของธนาคาร ส่วนเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการจะมีพื้นที่เพาะปลูกน้อย มีระบบการผลิตที่ล้าหลัง และไม่สามารถกู้ยืมเงินจากธนาคารหรือพึ่งจะเริ่มต้นกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยปกติของธนาคาร

การที่ต้นทุนค่าเสียโอกาสและต้นทุนการดำเนินงานมีสัดส่วนสูงกว่าต้นทุนการผลิตอื่นๆ เนื่องจากการเพาะปลูกข้าวของเกษตรกรจะใช้แรงงานตนเอง ที่ดินของตนเองเป็นสำคัญในการผลิตข้าวและต้องคอยเฝ้าดูแลข้าวตลอดเวลาไม่สามารถจะไปประกอบอาชีพอื่นๆ นอกพื้นที่ได้ ในช่วงที่รอเก็บเกี่ยวข้าว และใช้เงินทุนในการดำเนินการเพาะปลูกข้าวตั้งแต่ต้นฤดูการและรอเก็บเกี่ยวผลผลิตจึงจะได้รับผลตอบแทน ทำให้ต้นทุนค่าเสียโอกาสของที่ดิน แรงงานและเงินทุนสูง ส่วนต้นทุนการดำเนินงานส่วนมากจะแปรผันไปตามราคาตลาด เกษตรกรไม่สามารถลดต้นทุนได้และต้องพึ่งพาจากผู้ประกอบการภายนอกเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการปรับค่าแรงขั้นต่ำของรัฐบาลเป็น 300 บาทต่อวันส่งผลให้ต้นทุนการดำเนินงานสูงขึ้น

ผลตอบแทนการผลิตข้าวรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรในปี 2552/53 จำนวน 5,974.06 บาทต่อไร่ และโครงการรับจำนำข้าว 8,092.27 บาทต่อไร่ในปี 2553/54 และ 8,951.27 บาทต่อไร่ในปี 2554/55 ซึ่งมากกว่าเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้ในปี 2552/53 มีผลตอบแทนเพียง 4,709.01 บาทต่อไร่ และโครงการรับจำนำข้าว 8,092.27 บาทต่อไร่ในปี 2553/54 และ 8,951.27 บาทต่อไร่ในปี 2554/55 สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ผลตอบแทนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมากกว่าเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ คือ

โครงการประกันรายได้เกษตรกรเป็นผลมาจากผลตอบแทนจากการขายข้าวเพิ่มขึ้น 580.58 บาทต่อไร่ รองลงมา คือ ผลตอบแทนจากการเข้าร่วมโครงการ 524.47 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนอื่นๆ 160.00 บาทต่อไร่ ตามลำดับ เนื่องจากพ่อค้าคาดการณ์ว่าราคาข้าวจะสูงตามราคาเกณฑ์อ้างอิงของรัฐบาล จึงรับซื้อข้าวจากเกษตรกรช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยวในราคาสูงและเกษตรกรที่นำข้าวไปขายในช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยวจะขายได้ในราคาสูงทำให้ผลตอบแทนจากการขายข้าวเพิ่มขึ้น ส่วนเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการส่วนมากมีที่ดินจำนวนน้อยผลผลิตที่ได้ก็มีปริมาณเพียงพอเฉพาะสำหรับบริโภคในครัวเรือนจึงไม่สามารถนำข้าวออกมาขายให้กับพ่อค้าในช่วงต้นฤดูการเก็บเกี่ยวได้ หลังเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จทั้งหมดเกษตรกรสามารถคาดการณ์ได้ว่าปริมาณข้าวที่เก็บไว้เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนแล้ว จึงจะนำข้าวออกมาขายผู้ตลาด ซึ่งช่วงที่นำออกมาขายดังกล่าวเป็นช่วงปลายฤดูเก็บเกี่ยวที่พ่อค้าลดราคาการรับซื้อข้าวลงแล้ว ทำให้รายได้ของเกษตรกรกลุ่มนี้ลดลงด้วย

โครงการรับจำนำข้าวเป็นผลมาจากผลตอบแทนจากการเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากราคาจำนำข้าวสูงกว่าราคาในท้องตลาดและการดำเนินโครงการมีผลต่อราคาซื้อขายในตลาด บางรายทำการเพาะปลูกข้าวเจ้าทั้งหมดและเข้าโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาล แล้วยำเงินรับจำนำข้าวมาซื้อข้าวเหนียวในตลาดเพื่อบริโภค

ตอนที่ 3 วิเคราะห์อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าว

อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าว (B/C) ของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรในปีการผลิต 2552/53 และโครงการรับจำนำข้าวในปีการผลิต 2553/54 และ 2554/55 มีรายละเอียดตามตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 เปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการกับเข้าร่วมโครงการ

อัตราผลตอบแทนต่อ ต้นทุนการผลิตข้าว	โครงการประกันรายได้ เกษตรกร			โครงการรับจำนำข้าว					
	ปีการผลิต 2552/53			ปีการผลิต 2553/54			ปีการผลิต 2554/55		
	ไม่ เข้าร่วม โครงการ (8 ราย)	เข้าร่วม โครงการ (79 ราย)	ส่วน ต่าง	ไม่ เข้าร่วม โครงการ (27 ราย)	เข้า เข้าร่วม โครงการ (60 ราย)	ส่วน ต่าง	ไม่ เข้าร่วม โครงการ (22 ราย)	เข้า เข้าร่วม โครงการ (65 ราย)	ส่วน ต่าง
	1. อัตราผลตอบแทน ต่อต้นทุนทางการเงิน	0.89	1.11	0.22	0.98	1.49	0.51	0.99	1.56
2. อัตราส่วนผลตอบแทน ต่อต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์	0.47	0.59	0.12	0.48	0.73	0.25	0.49	0.78	0.29

ที่มา : คำนวณจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

จากตารางที่ 5.3 พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าวทางการเงิน (B/C_f Ratio) และอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ (B/C_e Ratio) ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวมีค่ามากกว่า B/C_f Ratio และ B/C_e Ratio ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกร ส่วน B/C_f Ratio และ B/C_e Ratio ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีค่ามากกว่า B/C_f Ratio และ B/C_e Ratio ของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากปีก่อน เช่น B/C_f Ratio ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในปี 2553/54 มีค่าเท่ากับ 1.49 ส่วน B/C_f Ratio ในปี 2554/55 ปรับเพิ่มขึ้นเป็น 1.56 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าวมีผลประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครงการด้วย

การที่โครงการรับจำนำข้าวมีผลประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมากกว่าโครงการประกันรายได้เกษตรกร เนื่องจากการกำหนดราคารับจำนำข้าวของรัฐบาลสูงกว่าราคาซื้อขายข้าวในตลาด และผลประโยชน์แปรผันไปตามปริมาณข้าวที่เกษตรกรสามารถเพาะปลูกได้ในแต่ละปี ทำให้ผลตอบแทนรวมสูงกว่าต้นทุนการผลิตของเกษตรกร นอกจากนี้ยังมีผลทำให้ราคาข้าวที่ซื้อขายในตลาดปรับตัวสูงขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการสามารถขายข้าวในราคาซื้อขายในตลาดที่สูงขึ้นและมีรายได้จากการขายข้าวเพิ่มขึ้น ส่วนโครงการประกันรายได้เกษตรกรที่มีผลประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวน้อยกว่าโครงการรับจำนำข้าว เนื่องจากการดำเนินโครงการมี

ผลทำให้ราคาซื้อขายข้าวในตลาดลดต่ำลง เมื่อเกษตรกรขายในตลาดในราคาต่ำทำให้ผลตอบแทนของเกษตรกรลดต่ำลงและยังส่งผลให้เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการขายข้าวในราคาต่ำเช่นกัน รวมทั้งการกำหนดปริมาณพื้นที่ชดเชยให้เกษตรกรไม่เกินรายละ 10 ไร่ เกษตรกรที่ทำการผลิตมากกว่า 10 ไร่ก็ไม่ได้รับผลประโยชน์เพิ่มขึ้นตามปริมาณพื้นที่เพาะปลูกจริง

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ผลกระทบของโครงการ

4.1 ผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิต เกษตรกรที่ได้รับผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตจากโครงการ รายละเอียดตามตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตจากโครงการ

ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ของเกษตรกร	โครงการประกันรายได้เกษตรกร						โครงการรับจำนำข้าว					
	ดีขึ้น		เหมือนเดิม		เลวลง		ดีขึ้น		เหมือนเดิม		เลวลง	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1. คุณภาพชีวิตโดยรวม	12	13.8	75	86.2	0	0	63	72.4	22	25.3	2	2.3
2. รายได้ในครัวเรือน	14	16.1	73	83.9	0	0	65	74.7	18	20.7	4	4.6
3. ลดภาระหนี้สินในครัวเรือน	12	13.8	75	86.2	0	0	39	44.8	34	39.1	14	16.1
4. แรงจูงใจในการผลิตข้าว	12	13.8	75	86.2	0	0	59	67.8	28	32.2	0	0
5. มีเงินทุนในการลงทุนเพื่อ เพาะปลูกข้าวเพิ่มขึ้น	12	13.8	75	86.2	0	0	22	25.3	57	65.5	8	9.2
6. ลดภาระดอกเบี้ยเงินกู้	12	13.8	75	86.2	0	0	16	18.4	63	72.4	8	9.2
7. สุขภาพสมาชิกในครัวเรือน	12	13.8	75	86.2	0	0	55	63.2	32	36.8	0	0

ที่มา : ประมวลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

จากตารางที่ 5.4 พบว่า เกษตรกรที่เพาะปลูกข้าวเห็นว่าโครงการรับจำนำข้าวมีผลทำให้คุณภาพชีวิตโดยรวมเพิ่มขึ้นมากกว่าโครงการประกันรายได้เกษตรกร เช่น มีผลทำให้รายได้ในครัวเรือนดีขึ้นจำนวน 65 ราย คิดเป็นร้อยละ 74.7 รองลงมา คือ แรงจูงใจในการผลิตข้าวดีขึ้น 59 ราย คิดเป็นร้อยละ 67.8 ของจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตามลำดับ แต่โครงการรับจำนำข้าวมีผลกระทบทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวบางรายเลวลง คือ ไม่สามารถลดภาระหนี้สินในครัวเรือนได้จำนวน 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.1 รองลงมา คือ ไม่ช่วยลดภาระดอกเบี้ยเงินกู้และไม่สามารถทำให้มีเงินทุนในการลงทุนเพื่อเพาะปลูกข้าวเพิ่มขึ้น 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.2 ของจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตามลำดับ ในทางตรงกันข้ามโครงการประกันรายได้เกษตรกรไม่มีผลทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวรู้สึกคุณภาพชีวิตเลวลง ถึงแม้ว่าบางรายที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการแต่มีความเห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวรายอื่นที่มีคุณสมบัติเหมือนตัวเองยังมิได้รับประโยชน์เช่นกัน จึงมีความรู้สึกเป็นเชิงบวกต่อโครงการ

4.2 ผลกระทบเชิงลบต่อเกษตรกรและงบประมาณของรัฐ

4.2.1 เกษตรกรที่ไม่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการ

ตารางที่ 5.5 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ไม่ได้ประโยชน์จากการดำเนินโครงการ

เกษตรกรที่ไม่ได้ประโยชน์ จากการดำเนินโครงการ	โครงการประกัน รายได้เกษตรกร		โครงการรับจำนำข้าว			
	ปี 2552/53		ปี 2553/54		ปี 2554/55	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่โครงการกำหนดและเช่าที่ดินคนอื่น ๆ						
- การเพาะปลูกนาปี	8	9.2	-	-	-	-
2. ผลผลิตน้อยไม่คุ้มค่าที่จะเข้าร่วมโครงการ						
- ข้าวเจ้า	-	-	27	31.0	22	25.3
จำนวนเงิน	-	-	89,100.00 บาท		72,600.00 บาท	
- ข้าวเหนียว	-	-	87	100.0	87	100.0
จำนวนเงิน	-	-	57,420.00 บาท		57,420.00 บาท	
รวมจำนวนเงิน	72,000.00 บาท		146,520.00 บาท		130,020.00 บาท	

ที่มา : ประมวลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

จากตารางที่ 5.5 พบว่า โครงการรับจำนำข้าวส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมากกว่าโครงการประกันรายได้เกษตรกร ซึ่งทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการรับจำนำข้าว เนื่องจากไม่สามารถนำข้าวเจ้าเข้าร่วมโครงการจำนวน 27 ราย คิดเป็นร้อยละ 31 หรือคิดเป็นมูลค่าผลกระทบ 89,100.00 บาท และไม่สามารถนำข้าวเหนียวเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 87 ราย คิดเป็นมูลค่าผลกระทบ 57,420.00 บาท รวมผลกระทบที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวไม่ได้รับประโยชน์ในปีการผลิต 2553/54 จำนวน 146,520.00 บาท ส่วนปีการผลิต 2554/55 ผลกระทบที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเจ้าลดลงจาก 27 ราย เป็น 22 ราย เนื่องจากเกษตรกรได้เรียนรู้หลักเกณฑ์ของโครงการและเห็นประโยชน์ที่เกษตรกรรายอื่นๆ ได้รับจากโครงการจึงเปลี่ยนวิธีการขายข้าวในตลาดมาเข้าร่วมโครงการมากขึ้น แต่ผลกระทบที่มีต่อเกษตรกรที่เพาะปลูกข้าวเหนียวยังคงเหมือนเดิม เนื่องจากเกษตรกรทั้งหมดในหมู่บ้านเพาะปลูกข้าวเหนียวเพื่อบริโภคทุกครัวเรือนจึงไม่สามารถนำข้าวเข้าร่วมโครงการได้

สำหรับโครงการประกันรายได้เกษตรกรมีผลกระทบทำให้เกษตรกรที่ไม่ได้ประโยชน์จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.2 หรือมูลค่าผลกระทบ 72,000.00 บาท มีสาเหตุที่สำคัญคือหลักเกณฑ์เรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินและหลักเกณฑ์อื่นๆ จำกัดสิทธิ์ของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรบาง

รายที่ดำเนินการผลิตข้าวจริงไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้ และเป็นโครงการใหม่เกษตรกรบางรายยังไม่เข้าใจและไม่มั่นใจว่าจะได้รับประโยชน์จากโครงการจริง

4.2.2 การดำเนินโครงการทำให้สูญเสียงบประมาณของรัฐโดยไม่เกิดประโยชน์

ตารางที่ 5.6 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรกับการสูญเสียงบประมาณของรัฐโดยไม่เกิดประโยชน์

ลักษณะการสูญเสียงบประมาณ	โครงการประกันรายได้เกษตรกร			โครงการรับจำนำข้าว		
	ราย	ร้อยละ	จำนวนเงิน	ราย	ร้อยละ	จำนวนเงิน
1. ขาดสิทธิใบประทวน						
-ปีการผลิต 2553/54	-	-	-	7	6.9	769,400.00
-ปีการผลิต 2554/55	-	-	-	12	13.79	2,178,000.00
2. การแจ้งปริมาณพื้นที่เพาะปลูกเป็นเท็จ						
- การเพาะปลูกนาปี	21	24.14	168,810.00	-	-	-
3. รัฐประเมินผลผลิตต่อไร่ให้เกษตรกรสูงกว่าผลผลิตที่ได้จริง	10	7.90	117,000.00	-	-	-
รวมจำนวนเงิน			285,810.00	-	-	2,947,400.00

ที่มา : ประมวลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

จากตารางที่ 5.6 พบว่า โครงการประกันรายได้เกษตรกรมีช่องว่างให้เกษตรกรทุกรายสามารถทุจริตได้และกฎเกณฑ์ของรัฐมีข้อบกพร่องทำให้รัฐสูญเสียงบประมาณน้อยกว่าโครงการรับจำนำข้าวในปี 2552/53 โครงการประกันรายได้เกษตรกรมีช่องว่างให้เกษตรกรแจ้งปริมาณพื้นที่เพาะปลูกเป็นเท็จ จำนวน 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.14 หรือมูลค่าความเสียหาย 168,810.00 บาท และรัฐประเมินผลผลิตต่อไร่ให้เกษตรกรสูงกว่าผลผลิตที่เกษตรกรผลิตได้จริง 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.9 หรือมูลค่าความเสียหาย 117,000.00 บาท รวมทั้ง 2 กรณี มูลค่าความเสียหาย 285,810.00 บาท สาเหตุที่สำคัญคือ ระบบการตรวจสอบของส่วนราชการที่รับผิดชอบไม่มีความรัดกุมเพียงพอบุคลากรมีจำนวนจำกัด และไม่มีฐานข้อมูลพื้นที่ที่เป็นปัจจุบันทำให้ไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องและเป็นจริงได้ รวมทั้งเกษตรกรมีการฮั้วกันช่วยกันปิดบังข้อมูล โดยช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแจ้งพื้นที่เพาะปลูกเป็นเท็จ เมื่อหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบเข้ามาตรวจสอบก็จะช่วยเหลือเกษตรกรที่ไม่ทำการเพาะปลูกข้าว โดยชี้พื้นที่นาคนอื่น ๆ ที่มีการเพาะปลูกข้าวว่าเป็นพื้นที่นาของตัวเอง หรือพื้นที่นาของญาติพี่น้องของตัวเอง ส่วนโครงการรับจำนำข้าวมีช่องว่างให้เกษตรกรทุจริตบางส่วน แต่มูลค่าความเสียหายมาก ในปีการผลิต 2553/54 มีเกษตรกรที่ขายใบประทวนให้พ่อค้าข้าวเพื่อนำไปสวมสิทธิ์เพียง 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.9 แต่มีมูลค่าความเสียหายมากถึง 769,400.00 บาท โดยมีวิธีการดำเนินการ คือ เกษตรกรที่ลงชื่อเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว

แต่ไม่มีข้าวเพียงพอที่จะเข้าร่วมโครงการโดยเฉพาะเกษตรกรที่มีพื้นที่นายน้อยกว่า 10 ไร่ เมื่อเกษตรกรได้รับจำนวนปริมาณข้าวสำหรับจำหน่ายแล้ว ก็จะนำไปขายต่อให้กับพ่อค้าคนกลางหรือโรงสีข้าว พ่อค้าคนกลางหรือโรงสีข้าวก็จะนำข้าวที่อยู่นอกโครงการหรือไม่ทราบที่มาหรือโรงสีบางแห่งนำข้าวที่อยู่ในโกดังมาเวียนขอรับสิทธิ์ใหม่อีกรอบเพื่อรับเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ส่วนเกษตรกรจะได้รับเงินค่าขายสิทธิ์ประมาณต้นละ 400-600 บาท และอีกกรณี คือเกษตรกรมีข้าวไปจำหน่ายให้กับโรงสีแต่มีปริมาณน้อยกว่าที่ปริมาณสิทธิ์ที่ได้รับจากโครงการ พ่อค้าหรือโรงสีข้าวจะนำข้าวของตัวเองมอมอบให้เกษตรกรรายดังกล่าวเพื่อนำไปจำหน่ายแทน และรับเงินแทน เมื่อเกษตรกรได้รับเงินก็จะนำเงินมอมอบให้กับพ่อค้าคนกลางหรือโรงสีข้าว โดยพ่อค้าหรือโรงสีจะจ่ายให้กับเกษตรกรประมาณ 400-600 บาท

ในปีการผลิต 2554/55 ปัญหาการทุจริตของเกษตรกรและพ่อค้ามีจำนวนเพิ่มขึ้นจากการผลิต 2553/54 ที่มีการทุจริตเพียง 7 ราย เพิ่มขึ้นเป็น 12 ราย และมูลค่าความเสียหายเพิ่มขึ้นเท่าตัวจาก 769,400.00 บาท เป็น 2,178,000.00 บาท เนื่องจากเกิดพฤติกรรมเลียนแบบของเกษตรกรที่เห็นเกษตรกรรายอื่นๆ สามารถทำได้และได้ประโยชน์จากการขายสิทธิ์ไปประทวน และพ่อค้าส่งเสริมและจูงใจให้เกษตรกรขายสิทธิ์ไปประทวนในราคาที่สูงขึ้นตามจำนวนโควตาที่เกษตรกรได้รับจากรัฐบาล

4.2.3 เกษตรกรไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจ่ายเงินของโครงการ

ตารางที่ 5.7 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจ่ายเงินของโครงการ

เกษตรกรไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจ่ายเงิน	โครงการประกันรายได้			โครงการรับจำนำข้าว		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวนเงิน	จำนวน	ร้อยละ	จำนวนเงิน
1. ได้รับชดเชยรายได้ต่ำกว่าผลผลิตที่ได้จริง	28	35.44	140,000.00	-	-	-
2. จำนำข้าวได้ราคาต่ำกว่าราคาที่รัฐกำหนด	-	-	-	11	16.92	72,600.00
รวม	28	35.44	140,000.00	11	16.92	72,600.00

ที่มา : ประมวลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

จากตารางที่ 5.7 พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวไม่ได้รับความเป็นธรรมจากโครงการประกันรายได้เกษตรกร ปีการผลิต 2552/53 จำนวนมากถึง 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.44 โดยได้รับการชดเชยรายได้ต่ำกว่าผลผลิตที่ผลิตได้จริง เป็นมูลค่าผลกระทบ 140,000.00 บาท ซึ่งมากกว่าโครงการรับจำนำข้าวที่มีผลให้เกษตรกรไม่ได้รับความเป็นธรรมเพียง 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.92 หรือมูลค่าผลกระทบ 72,600.00 บาท เนื่องจากเกษตรกรไม่สามารถรับรู้ได้เลยว่าค่าชดเชยรายได้ที่ได้รับจากรัฐบาลคำนวณมาอย่างไร เป็นธรรมหรือถูกต้องหรือไม่ อย่างไร หน่วยงานราชการ

จ่ายเงินให้เท่าไรก็ตามนั้น ดีกว่าไม่ได้อะไร ซึ่งทำให้ปัญหาดังกล่าวไม่สะท้อนออกในรูปแบบของปัญหาความไม่เป็นธรรมที่แท้จริง ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากโครงการรับจำนำข้าว เนื่องจากเกษตรกรไม่ทราบหลักเกณฑ์การรับจำนำข้าวของรัฐบาลเกี่ยวกับราคา ณ ระดับความชื้นต่างๆ เมื่อนำข้าวไปจำนำกับโรงสี โรงสีตรวจสอบความชื้นแล้วก็กำหนดราคาให้กับเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรแต่ละรายไม่มีสิทธิ์ในการโต้แย้งหรือทราบการกำหนดราคารับจำนำของโรงสีดังกล่าวว่าถูกต้องตามหลักเกณฑ์หรือไม่

4.2.4 การจ่ายเงินประกันรายได้และค่าจำนำข้าวล่าช้าทำให้เกษตรกรเสียโอกาสและจ่ายดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 5.8 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับการจ่ายเงินชดเชยรายได้และค่าจำนำข้าวล่าช้า

การจ่ายเงินจ่ายเงินล่าช้า ทำให้เกษตรกรเสียโอกาสและจ่ายดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น	โครงการประกันรายได้ เกษตรกร			โครงการรับจำนำข้าว		
	จำนวน	ร้อยละ	บาท	จำนวน	ร้อยละ	บาท
	1. การจ่ายเงินให้เกษตรกรล่าช้าทำให้เสียโอกาส	22	27.85	2,640.00	36	55.38
2. การจ่ายเงินล่าช้าเกินกำหนดชำระหนี้ของธนาคาร และทำให้เสียดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น	1	1.27	3,500.12	1	1.54	1,400.12
รวมจำนวนเงิน	23		6,140.12	37		30,200.12

ที่มา : ประมวลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

จากตารางที่ 5.8 พบว่า จำนวนเกษตรกรที่ได้รับเงินค่าจำนำข้าวของโครงการรับจำนำข้าวล่าช้ามากกว่าเกษตรกรที่ได้รับเงินชดเชยรายได้จากโครงการประกันรายได้เกษตรกร เกษตรกรได้รับเงินล่าช้าจากโครงการรับจำนำข้าวล่าช้าจำนวน 36 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.38 และทำให้เกษตรกรเสียโอกาสในการใช้ประโยชน์จากเงินค่ารับจำนำข้าวประมาณ 2 เดือน ที่ระดับอัตราดอกเบี้ยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 6 จำนวน 28,800.00 บาท มี 1 รายที่ไม่สามารถนำเงินไปชำระหนี้ได้ทันตามกำหนดเวลาทำให้จ่ายดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นจากดอกเบี้ยปกติ จำนวน 1,400.12 บาท สาเหตุเกิดจากการอนุมัติจ่ายเงินของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องล่าช้า บางพื้นที่ที่ต้องตรวจสอบการมีอยู่จริงของปริมาณข้าวเพราะมีการร้องเรียนและบางพื้นที่มีปริมาณข้าวไม่สอดคล้องกับพื้นที่จริง หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องใช้เวลาในการตรวจสอบนาน ส่วนเกษตรกรที่ได้รับค่าชดเชยจากโครงการประกันรายได้เกษตรกรล่าช้า จำนวน 22 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.85 และทำให้เกษตรกรเสียโอกาสในการใช้ประโยชน์เงินค่ารับชดเชยรายได้ประมาณ 2 เดือน ที่ระดับอัตราดอกเบี้ยธนาคาร

เพื่อการเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 6 จำนวน 2,640.00 บาท มีเพียง 1 รายที่ไม่สามารถนำเงินไปชำระหนี้ได้ทันตามกำหนดเวลาทำให้จ่ายดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นจากดอกเบี้ยปกติ จำนวน 3,500.12 บาท เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเกษตรกรมีจำนวนจำกัด ระบบฐานข้อมูลเกษตรกรไม่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบันต้องให้เกษตรกรมาแจ้งข้อมูลใหม่หรือลงทะเบียนใหม่แล้วจึงนำไปบันทึกลงในระบบใหม่อีกครั้งทำให้ล่าช้า และขั้นตอนการจัดทำเอกสารตรวจสอบรับรองข้อมูล และเสนอพิจารณาต่างๆ มีจำนวนมาก

4.2.5 การดำเนินโครงการมีผลกระทบต่อราคาข้าวในตลาด

ตารางที่ 5.9 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงราคาข้าว

การเปลี่ยนแปลง ราคาข้าวในตลาด	โครงการประกันรายได้เกษตรกร			โครงการรับจำนำข้าว		
	จำนวน	ร้อยละ	บาทต่อตัน	จำนวน	ร้อยละ	บาทต่อตัน
1. ราคาข้าวในตลาดเพิ่มขึ้น	-	-	-	24	27.59	1,708.33
2. ราคาข้าวในตลาดลดลง	3	3.45	765.00	-	-	-

ที่มา : ประมวลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

จากตารางที่ 5.9 พบว่า โครงการประกันรายได้เกษตรกรมีผลกระทบทำให้ราคาข้าวในตลาดเปลี่ยนแปลงลดลงและมีผลกระทบทำให้เกษตรกรขายข้าวได้ราคาถูกลง จำนวน 765.00 บาทต่อตัน หรือกิโลกรัมละ 0.76 บาท เนื่องจากพ่อค้าหรือโรงสีข้าวพยายามรับซื้อข้าวจากเกษตรกรในราคาที่ต่ำไว้ก่อน อย่างไรก็ตามเกษตรกรก็ต้องขายข้าวให้กับพ่อค้าหรือโรงสีเพื่อนำเงินไปชำระหนี้ และเกษตรกรก็จะมีส่วนต่างจากรัฐบาล เกษตรกรจึงเร่งขายข้าวออกสู่ตลาดโดยไม่เก็บข้าวไว้เพื่อนำเงินไปชำระหนี้ และคาดการณ์ว่าถ้าขายข้าวล่าช้าจะทำให้ราคาข้าวลดลง ส่งผลให้ราคาข้าวในตลาดโดยรวมลดต่ำลงเรื่อยๆ

ส่วนโครงการรับจำนำข้าวมีผลกระทบตรงข้ามกับโครงการประกันรายได้เกษตรกร โดยมีผลทำให้ราคาข้าวในตลาดเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครงการสามารถขายข้าวได้ในราคาที่สูงขึ้นจำนวน 1,708.33 บาทต่อตัน หรือกิโลกรัมละ 1.7 บาท สาเหตุเกิดจากราคาข้าวในตลาดมีส่วนต่างจากราคารับจำนำมากทำให้พ่อค้าส่งมอบข้าวให้กับผู้บริโภครักษาซื้อข้าวไม่ได้ปริมาณตามที่กำหนดเนื่องจากเกษตรกรไม่ขายข้าวให้กับโรงสีหรือพ่อค้าข้าว แต่นำข้าวเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ทำให้พ่อค้าต้องเพิ่มราคาซื้อจากเกษตรกรเพิ่มขึ้นเพื่อให้ได้ปริมาณข้าวเพียงพอต่อการส่งมอบหรือผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับผู้บริโภค และอีกกรณี

พ่อค้าที่ประกอบการซื้อขายข้าวเพื่อนำไปสวมสิทธิ์ต้องแข่งกันซื้อข้าวจากเกษตรกรเพื่อนำข้าวไปสวมสิทธิ์รับจำนำข้าว ซึ่งมีปริมาณข้าวในตลาดน้อยพ่อค้าจึงจำเป็นต้องเพิ่มราคาซื้อ และการตัดสินใจขายข้าวของเกษตรกรจะใช้ข้อมูลราคารับจำนำข้าวเพื่อเปรียบเทียบทำให้มีการคาดการณ์ราคาข้าวในตลาดที่จะเพิ่มสูงขึ้น เกษตรกรส่วนใหญ่จึงรอให้ราคาข้าวปรับตัวสูงขึ้นก่อนจึงจะจำหน่ายในตลาด

ตอนที่ 5 ปัญหาการผลิตข้าว และการดำเนินโครงการ

ปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเกิดจากระบบการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพของรัฐ และปัญหาการทุจริตของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการมีจำนวนมาก เชื่อมโยงตั้งแต่ระดับผู้บริหารประเทศและพรรคการเมืองที่คัดเลื้อกน นโยบายประชานิยมเพื่อต้องการเสียงสนับสนุนจากประชาชนผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง และตั้งหลักเกณฑ์ต่างๆ เพื่อเอื้อประโยชน์ให้นโยบายเป็นที่นิยมของประชาชนที่เป็นฐานคะแนนเสียง โดยเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีปัญหาเรื่องผลตอบแทนไม่คุ้มกับต้นทุนการผลิตข้าวจนเกิดภาวะหนี้สินสะสมมากเกินตัว และในปัจจุบันปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขไปบางส่วนด้านผลตอบแทนการผลิตข้าวตั้งแต่ปีการผลิต 2552/53 ด้วยวิธีการการชดเชยรายได้เกษตรกรตาม โครงการประชานิยมของรัฐบาลที่บริหารงานโดยพรรคประชาธิปัตย์ และปีการผลิต 2553/54 และ 2554/55 ตามโครงการรับจำนำข้าวที่บริหารงานโดยพรรคเพื่อไทย ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีรายได้เพิ่มขึ้นและนำเงินไปชำระหนี้บางส่วน แต่ปัญหาทางด้านต้นทุนการผลิตของเกษตรกรยังไม่ได้รับการแก้ไขและยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พบว่ามีปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ได้แก่ ปัญหาปุ๋ยเคมีมีราคาสูง จำนวน 42 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 48.28 รองลงมาปัญหาข้าวตาย จำนวน 24 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 27.59 ปัญหาค่าจ้างแรงงานสูง จำนวน 22 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.29 และปัญหาราคาน้ำมันสูงน้อยที่สุด จำนวน 4 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.60 รายละเอียดตามตารางที่ 5.10

ตารางที่ 5.10 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรกับปัญหาการผลิตข้าว โครงการประกันรายได้เกษตรกร และโครงการรับจำนำข้าว

ปัญหา	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. การผลิตข้าว		
- ภัยแล้งราคาสูง	42	48.28
- ข้าวตาย	24	27.59
- ค่าจ้างแรงงานสูง	22	25.29
- ขาดแคลนน้ำ	22	25.29
- ต้นทุนการผลิตสูง	19	21.84
- ข้าวราคาต่ำ	10	11.49
- น้ำมันราคาสูง	4	4.60
2. โครงการประกันรายได้เกษตรกรของรัฐบาล		
- เกษตรกรได้รับเงินล่าช้า	22	25.29
- เกษตรกรได้รับเงินล่าช้าไม่ทันต่อกำหนดการชำระหนี้	7	8.05
3. โครงการรับจำนำข้าว		
- เกษตรกรได้รับเงินล่าช้า	36	41.38
- ข้าวมีความชื้นสูงไม่ได้มาตรฐาน	22	25.29
- รอคิวยาวกว่าจะได้เข้าเครื่องชั่งน้ำหนัก	21	24.14
- ถูกหักราคาความชื้นไม่ยุติธรรม	2	2.30

ที่มา : ประมวลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

จากตารางที่ 5.10 พบว่า ปัญหาการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรของรัฐบาล ส่วนใหญ่มีปัญหาเกษตรกรได้รับเงินล่าช้า จำนวน 22 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.29 รองลงมา คือ ปัญหาเกษตรกรได้รับเงินล่าช้าไม่ทันต่อกำหนดการชำระหนี้ จำนวน 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.05 ตามลำดับ ส่วนปัญหาการดำเนินโครงการรับจำนำข้าว ส่วนใหญ่มีปัญหาเกษตรกรได้รับเงินล่าช้า จำนวน 36 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 41.38 รองลงมา คือ ปัญหาข้าวมีความชื้นสูงไม่ได้มาตรฐานจำนวน 22 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.29 ปัญหาเกษตรกรรอคิวยาวกว่าจะได้เข้าเครื่องชั่งน้ำหนัก จำนวน 21 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 24.14 และปัญหาหักราคาความชื้นไม่ยุติธรรม จำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.30 ตามลำดับ เนื่องจากระบบการบริหารจัดการของภาครัฐขาดประสิทธิภาพโดยรัฐบาลไม่สามารถระบายข้าวออกสู่ตลาดและนำเงินเข้าระบบงบประมาณล่าช้า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับเงินค่าจำนำข้าว ทำให้ไม่สามารถนำเงินไปชำระหนี้และหมุนเวียนในการผลิตในช่วงการผลิตต่อไป

นอกจากนี้ในปีการผลิตข้าว 2555/56 การบริหารจัดการ โครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาลขาดประสิทธิภาพและขาดความโปร่งใสจนทำให้ไม่มีเงินเพียงพอเพื่อจ่ายค่ารับจำนำข้าวให้แก่เกษตรกรและมีผลต่อเนื่องทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเสียโอกาสที่จะใช้จ่ายเงินของตนเองเพื่อดำเนินชีวิตประจำวัน เสียค่าใช้จ่ายในการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ที่ผิคนัดชำระหนี้และไม่มีเงินทุนที่จะนำไปดำเนินการผลิตช่วงการผลิตต่อไปหรือปีการผลิตต่อไป จนนำไปสู่ปัญหาการประท้วงของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในปัจจุบันอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีต้นเหตุ ดังนี้

ปัญหาที่สำคัญของโครงการรับจำนำที่ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวออกมาประท้วงเรียกร้องให้รัฐบาลจ่ายเงินค่ารับจำนำข้าวให้เกษตรกร โดยเร็ว จุดเริ่มต้นของปัญหาเกิดจากรัฐบาลกำหนดหลักเกณฑ์รับจำนำข้าวให้ครอบคลุมปริมาณข้าวทั้งหมดของระบบการผลิตในประเทศไทย ด้วยวิธีการไม่กำหนดโควตารับจำนำข้าว เกษตรกรผู้ปลูกข้าวทุกรายสามารถเข้าร่วมโครงการไม่จำกัดจำนวนจากเดิมที่กำหนดไว้ไม่เกิน 9 ล้านตันต่อปี และการกำหนดราคารับจำนำข้าวตันละ 15,000-20,000 บาท และอนุมัติกรอบวงเงินหมุนเวียนเพื่อดำเนินโครงการไม่เกิน 500,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นราคาที่สูงกว่าราคาซื้อขายในตลาดมากเกษตรกรก็นำข้าวเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก และรัฐบาลจะต้องจ่ายเงินค่ารับจำนำข้าวให้เกษตรกร จำนวน 220,415 ล้านบาท แต่รัฐบาลสามารถระบายข้าวได้เพียง 128,373 ล้านบาท ประกอบกับผลการดำเนินโครงการจนถึง 31 พฤษภาคม 2556 มีผลขาดทุน จำนวน 332,372.32 ล้านบาทและมีแนวโน้มขาดทุนเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากยังมีปริมาณข้าวสารคงเหลือในคลังสินค้ากลางรวมของปีการผลิต 2554/55 และ 2555/56 จำนวน 13,001,470.58 ตัน ที่รัฐบาลต้องจ่ายค่าเช่าคลังสินค้ากลาง ค่าใช้จ่ายรักษาสภาพคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลให้โครงการขาดทุนเพิ่มขึ้นจำนวนมากและไม่มีเงินจ่ายค่ารับจำนำข้าวให้แก่เกษตรกร (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2557)

สรุปได้ว่าทั้ง 2 โครงการเป็นการดำเนินนโยบายประชานิยมของพรรคการเมืองเพื่อต้องการคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือก โดยไม่สนใจว่ารัฐจะต้องรับภาระงบประมาณและประชาชนส่วนใหญ่ต้องรับภาระภาษีจำนวนเท่าไร เมื่อเข้ามาเป็นรัฐบาลก็ดำเนินการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เลือกตั้ง โดยไม่มีการศึกษาความเหมาะสมทางเศรษฐกิจก่อนดำเนินการแต่อย่างใด กล่าวคือ โครงการประกันรายได้เกษตรกรนำงบประมาณอุดหนุนให้เกษตรกรแบบให้เปล่า เป็นการโอนสวัสดิการด้านภาษีจากประชาชนกลุ่มหนึ่งให้กับประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งโดยไม่เกิดผลเพิ่มขึ้น ส่วนโครงการรับจำนำข้าวเป็นการดำเนินโครงการเพื่อให้เกิดผลตอบแทนคือกำไรจากการขายทอดตลาดข้าว แต่ผลการดำเนินการขาดทุนจนถึงต้องจัดหางบประมาณแผ่นดินเพื่อจ่ายเงินให้กับเกษตรกรที่นำข้าวมาจำนำกับโครงการและเป็นปัญหาต่อสภาพคล่องของงบประมาณแผ่นดิน

บทที่ 6

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเปรียบเทียบผลของโครงการประกันรายได้เกษตรกรกับโครงการรับจำนำข้าว กรณีศึกษาหมู่บ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ตามลำดับ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว 2) วิเคราะห์อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าว 3) วิเคราะห์ผลกระทบของโครงการ และ 4) ศึกษาปัญหาการผลิตข้าวและการดำเนินโครงการ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 87 ครัวเรือน ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยการสัมภาษณ์เกษตรกรและข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารต่างๆ นำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องและประมวลผล วิเคราะห์อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน ผลกระทบและปัญหา สรุปได้ดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการ โดยเข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรมากกว่าโครงการรับจำนำข้าว เนื่องจากเกษตรกรไม่มีข้าวหรือมีข้าวน้อยไม่เพียงพอที่จะนำเข้าโครงการรับจำนำข้าว ส่วนโครงการประกันรายได้เกษตรกรมีเกษตรกรไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้ เนื่องจากเกษตรกรไม่เข้าใจหลักเกณฑ์และเป็นโครงการใหม่เกษตรกรจึงไม่มั่นใจว่าจะได้รับเงินชดเชย หลังจากดำเนินโครงการมีเกษตรกรบางส่วนเริ่มปรับปรุงวิธีการผลิตข้าว ได้แก่ เพาะปลูกข้าวมากขึ้นจากปีละ 1 ครั้ง ใช้เครื่องจักรเพื่อทดแทนแรงงานมากขึ้น และหันมาใช้ปุ๋ยคอกเพื่อบำรุงดินเพิ่มขึ้น

1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว ปัจจัยต้นทุนค่าเสียโอกาส ต้นทุนคงที่ ต้นทุนค่าบำรุงรักษา และต้นทุนการเข้าร่วมโครงการมีผลต่อต้นทุนรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกมากขึ้นเพื่อเพิ่มผลผลิตหลังจากเห็นผลประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการ ทำให้มีการใช้ที่ดินและซื้อเครื่องจักรเพิ่มขึ้น มีค่าบำรุงรักษา

และค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน เครื่องจักรและเงินทุนเพิ่มขึ้นด้วย ส่วนต้นทุนการดำเนินงานลดลง เนื่องจากมีการใช้เครื่องจักรทดแทนแรงงานมากขึ้นและต้นทุนต่อหน่วยการผลิตลดลง

1.3 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าว อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนทางการเงิน (B/C_f Ratio) และเศรษฐศาสตร์ (B/C_e Ratio) ของโครงการรับจำนำข้าวมีค่ามากกว่าโครงการประกันรายได้เกษตรกร เนื่องจากผลตอบแทนจากการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเพิ่มขึ้นสูงกว่าผลตอบแทนที่ได้จากโครงการประกันรายได้เกษตรกร B/C_f Ratio, B/C_e Ratio ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีค่ามากกว่าเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ เนื่องจากผลตอบแทนการเข้าร่วมโครงการสูงกว่าต้นทุนการเข้าร่วมโครงการ และ B/C_f Ratio, B/C_e Ratio ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครงการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากราคาข้าวในตลาดเพิ่มขึ้นสืบเนื่องจากการกำหนดราคารับจำนำข้าวที่สูงกว่าราคาตลาด ทำให้เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการขายข้าวได้ในราคาที่สูงขึ้น ส่วนโครงการประกันรายได้เกษตรกรราคาข้าวในตลาดจะสูงขึ้นในช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยวแต่ช่วงหลังราคาจะลดลง เกษตรกรที่เก็บเกี่ยวข้าวได้เร็วสามารถนำไปขายในช่วงราคาสูง ทำให้ผลตอบแทนสูงขึ้น แต่ถ้านำไปขายในช่วงปลายฤดูเก็บเกี่ยวราคาจะลดลง

1.4 ผลกระทบของโครงการ โครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าวมีผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรทั้ง 2 โครงการแต่โครงการรับจำนำข้าวมีผลกระทบมากกว่า และทั้ง 2 โครงการมีผลกระทบเชิงลบต่อเกษตรกรและงบประมาณของรัฐ โดยสรุปแล้วโครงการประกันรายได้เกษตรกรมีมูลค่าผลกระทบน้อยกว่าโครงการรับจำนำข้าวผลกระทบต่อรัฐ ได้แก่ รัฐบาลสูญเสียงบประมาณจากการทุจริตของเกษตรกรและพ่อค้า และผลกระทบต่อเกษตรกร ได้แก่ เกษตรกรเข้าร่วมโครงการไม่ได้ ได้รับเงินชดเชยและเงินจำนำต่ำกว่ารัฐกำหนด ได้รับเงินล่าช้ากว่ากำหนด และราคาในตลาดข้าวลดลง และผลกระทบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

1.5 ปัญหาการผลิตข้าว และการดำเนินโครงการ ปัญหาการผลิตข้าวที่สำคัญ คือ เกษตรกรไม่สามารถลดต้นทุนการผลิตข้าว เนื่องจากต้นทุนแปรผันต่าง เช่น ปุ๋ย ค่าจ้าง ค่าน้ำมัน เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ถึงแม้รัฐบาลจะเพิ่มผลตอบแทนโดยผ่านโครงการแต่ต้นทุนการผลิตก็เพิ่มขึ้นด้วย ทำให้รัฐต้องเข้ามาช่วยเหลือระบบการผลิตข้าวของเกษตรกรอย่างไม่สิ้นสุด ปัญหาการดำเนินโครงการประกันรายได้ ได้แก่ ปัญหาการจ่ายเงินล่าช้า การชดเชยไม่เป็นธรรมกับเกษตรกรที่มีผลผลิตข้าวมากกว่า 10 ไร่ การแจ้งพื้นที่เป็นเท็จของเกษตรกรและปัญหาราคาข้าวในตลาดลดลง ส่วนปัญหาโครงการรับจำนำข้าว ได้แก่ ปัญหาการสวมสิทธิ์ของโรงสีข้าว การกำหนดความชื้นไม่โปร่งใสและเป็นธรรมของโรงสีข้าว การจ่ายเงินล่าช้าของรัฐบาล และที่สำคัญทั้ง 2 โครงการเป็นการจัดทำโครงการประชานิยมของพรรคการเมืองเพื่อต้องการสนับสนุนคะแนนเสียงจากเกษตรกร

ผู้มีส่วนได้เสีย โดยการอุดหนุนโดยตรงและการรับจํานำเพื่อหาผลตอบแทนจากดอกเบี้ยและส่วนต่างของราคาข้าว แต่สุดท้ายผลของโครงการกลับเป็นภาระต่องบประมาณแผ่นดินโดยไม่ก่อให้เกิดผลผลิตเพิ่มภายในประเทศ

2. อภิปรายผล

โครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจํานำข้าวเป็นโครงการที่มุ่งหวังเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้ได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้น แต่ผลของการดำเนินโครงการกลับไม่เกิดประโยชน์ต่อการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดิน ระบบการผลิตและระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งไม่ได้ผลตามทฤษฎีการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร ดังนี้

2.1 โครงการประกันรายได้เกษตรกรดำเนินการชดเชยหรืออุดหนุนให้เกษตรกรโดยตรงเพื่อชดเชยรายได้ที่ขาดหายไปจากการขายข้าวในตลาดจากผลตอบแทนที่ต่ำกว่าต้นทุนการผลิต ซึ่งไม่ผ่านกลไกตลาดแต่ผลของการดำเนินโครงการทำให้ราคาข้าวในตลาดช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยวเพิ่มขึ้นและลดต่ำลงช่วงปลายฤดูการเก็บเกี่ยว เป็นผลให้เกษตรกรที่เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วนำออกขายสู่ตลาดได้ผลตอบแทนที่ต่ำลง จนเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการประกันรายได้ไม่ช่วยเพิ่มรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้ ดังนั้นการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรจึงไม่ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นเพื่อชดเชยรายได้ส่วนที่ขาดหายไปจากการขายข้าวในราคาที่ต่ำและได้ผลตอบแทนต่ำกว่าต้นทุนการผลิต ซึ่งไม่สอดคล้องกับทฤษฎีการแทรกแซงราคาข้าวที่ต้องการให้ราคาข้าวในตลาดเพิ่มขึ้น ไม่เพิ่มรายได้ให้เกษตรกรเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยไม่ส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มมูลค่าเพิ่มของผลผลิตในระบบเศรษฐกิจ แต่เป็นเพียงการโยกย้ายสวัสดิการสังคมด้านภาษีของประชาชนกลุ่มหนึ่งไปสู่ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่ง แต่มีเกษตรกรบางส่วนที่ได้ประโยชน์จากโครงการ คือ กลุ่มที่ทำการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น เนื่องจากผลผลิตของเกษตรกรจะไม่เกี่ยวข้องกับราคาตลาด ราคาตลาดจะเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็จะมีผลต่อผลตอบแทนของเกษตรกรกลุ่มนี้ และเกษตรกรกลุ่มนี้มีส่วนน้อยในระบบการผลิตข้าว

อีกประการหนึ่ง โครงการประกันรายได้เกษตรกรทำให้ระบบการผลิตเปลี่ยนแปลงผลผลิตลดลง คือ เกษตรกรไม่พยายามเพิ่มผลผลิตข้าวให้เพิ่มขึ้น แต่กลับเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกข้าวและเพิ่มความถี่เพาะปลูกข้าวมากขึ้น เนื่องจากโครงการจะจ่ายเงินให้เกษตรกรตามปริมาณพื้นที่เพาะปลูก เกษตรกรบางรายเพาะปลูกข้าวโดยไม่หวังผลผลิต โดยทำการเพาะปลูกแบบต้นทุนต่ำ คือ ปกติ 1 ไร่ จะต้องใช้พันธุ์ข้าวเพาะปลูก จำนวน 20 กิโลกรัม แต่เกษตรกรใช้เพียง 1-2 กิโลกรัมเพื่อให้มีต้นข้าวในพื้นที่นา แล้วขอขึ้นทะเบียนรับเงินชดเชยจากรัฐบาลเต็มจำนวนพื้นที่เพาะปลูก

ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวส่งผลต่อปริมาณข้าวในตลาดลดลงบางส่วน และสอดคล้องทฤษฎีการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรที่ทำให้อุปทานข้าวในตลาดน้อยลง แต่ไม่เป็นผลดีต่อระบบการผลิตข้าวในอนาคต

2.2 โครงการรับจำนำข้าวเป็นการดำเนินโครงการที่มุ่งหวังให้เกษตรกรนำข้าวมาฝากไว้กับคลังสินค้าหรือโรงสีข้าวแล้วรัฐบาลจ่ายค่ารับจำนำให้เกษตรกรเพื่อลดปริมาณข้าวที่ออกสู่ตลาดมากเกินไปจนทำให้ตลาดข้าวในตลาดลดต่ำลงในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวผลผลิตและผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวนมาก แต่การดำเนินนโยบายของรัฐบาลไม่ได้ศึกษาปริมาณการรับจำนำที่จะส่งผลกระทบต่อระดับราคาที่เหมาะสม ว่าปริมาณการรับจำนำข้าวจำนวนเท่าไรจึงจะทำให้ราคาเพิ่มขึ้นเพียงพอที่จะทำให้ผลตอบแทนของเกษตรกรสูงกว่าต้นทุนที่เกษตรกรลงทุนในการผลิตข้าว

ในการดำเนินการรับจำนำข้าวของรัฐบาลในปี 2553/54 และ 2554/55 โดยไม่จำกัดจำนวนปริมาณข้าวที่จะรับจำนำ เหมือนเจตนาดึงเอาปริมาณข้าวหรืออุปทานข้าวในระบบตลาดมาไว้ที่คลังสินค้าของรัฐบาลทั้งหมดและใช้ราคารับจำนำที่สูงเพื่อจูงใจให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการผลการดำเนินโครงการทำให้เกษตรกรนำข้าวเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมากเกือบทั้งหมดในระบบตลาดข้าว และมีผลทำให้ราคาข้าวในตลาดเพิ่มขึ้นเป็นไปตามทฤษฎีการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร แต่ราคาที่สูงขึ้นในตลาดยังต่ำกว่าราคาจำนำของรัฐบาลกำหนด ทำให้เกษตรกรไม่มารับข้าวคืนจากโรงสีหรือคลังสินค้าและปล่อยให้ข้าวหลุดจำนำทั้งหมด ซึ่งไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการรับจำนำข้าว เมื่อปริมาณข้าวหรืออุปทานข้าวในระบบการผลิตข้าวภายในประเทศทั้งหมดอยู่ในคลังสินค้าของรัฐบาล แต่ราคาข้าวไม่เพิ่มขึ้นตามทฤษฎีการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร แสดงว่าปริมาณข้าวในตลาดจริงไม่ขาดแคลนจนทำให้ราคาสูงขึ้นเกินกว่าราคาจำนำข้าวที่รัฐบาลกำหนด หรือรัฐบาลกำหนดราคาจำนำข้าวสูงเกินความเหมาะสมของดุลยภาพตลาด หรือมีข้าวภายนอกประเทศเข้ามาทดแทนปริมาณข้าวภายในประเทศ

การที่ข้าวที่รับจำนำมาจากเกษตรกรและเกษตรกรไม่มาไถ่ถอนคืนทั้งหมด เป็นภาระให้รัฐบาลต้องดำเนินการระบายข้าวออกสู่ตลาด และราคาตลาดที่รัฐบาลจะขายข้าวต่ำกว่าราคาที่รับจำนำมาจากเกษตรกรทำให้รัฐบาลขาดทุนจากส่วนต่างของราคาข้าวเปลือกไม่น้อยกว่า 2,000-4,000 บาทต่อตัน แล้วปริมาณข้าวที่รับจำนำที่ยังค้างอยู่ในคลังสินค้าประมาณ 13 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่าที่รัฐบาลขาดทุนประมาณ 39,000 พันล้านบาท และรัฐบาลยังต้องจ่ายค่าเช่าโกดังและค่าธรรมเนียมคุณภาพข้าวอีกตลอดช่วงระยะเวลาเก็บรักษาข้าวจำนวนมากยิ่งทำให้ผลการขาดทุนเพิ่มขึ้น

สรุปได้ว่าทั้ง 2 โครงการเป็นการดำเนินนโยบายประชานิยมของพรรคการเมืองเพื่อต้องการคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โดยไม่สนใจว่ารัฐจะต้องรับภาระงบประมาณและประชาชนส่วนใหญ่ต้องรับภาระภาษีจำนวนเท่าไร เมื่อเข้ามาเป็นรัฐบาลก็ดำเนินการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อ

ตอบสนองความต้องการของผู้เลือกตั้ง โดยไม่มีการศึกษาความเหมาะสมทางเศรษฐกิจและโครงการก่อนดำเนินการแต่อย่างใด กล่าวคือ โครงการประกันรายได้เกษตรกรนำงบประมาณอุดหนุนให้เกษตรกรแบบให้เปล่า เป็นการโอนสวัสดิการด้านภาษีจากประชาชนกลุ่มหนึ่งให้กับประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งโดยไม่เกิดผลผลิตเพิ่มขึ้น ส่วนโครงการรับจำนำข้าวเป็นการดำเนินโครงการเพื่อให้เกิดผลตอบแทนดอกเบี้ยและกำไรจากการขายทอดตลาดข้าวและการแทรกแซงราคาตลาดให้สูงขึ้น แต่ผลการดำเนินการไม่ได้รับดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น ราคาไม่เพิ่มขึ้นสูงกว่าราคาจำนำ และขาดทุนจากการบริหารข้าวจนต้องจัดหางบประมาณแผ่นดินเพื่อจ่ายเงินให้กับเกษตรกรที่นำข้าวมาจำนำกับโครงการและเป็นปัญหาต่อสภาพคล่องของงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งไม่สอดคล้องตามแนวทางของทฤษฎีการแทรกแซงราคาสินค้า เมื่อพิจารณาทฤษฎีการเลือกของสังคมฝ่ายการเมืองกำหนดนโยบายเหล่านี้ โดยคาดหวังว่าจะได้คะแนนเสียงจากเกษตรกร ส่วนเกษตรกรก็เลือกพรรคการเมืองเนื่องจากได้รับผลประโยชน์จากนโยบายประชานิยมที่พรรคการเมืองนำเสนอ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 รัฐบาลควรดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าวก่อนนำมาดำเนินการเพื่อไม่ให้เป็นการระดมงบประมาณแผ่นดิน และเพิ่มมูลค่าในระบบการผลิตข้าวและระบบเศรษฐกิจโดยรวม โดยเฉพาะจำนวนเงินอุดหนุน ปริมาณข้าวและระดับราคาข้าวที่รับจำนำให้สอดคล้องกับต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรและคุณภาพของตลาดข้าว

3.2 รัฐบาลควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีอาชีพเสริมระหว่างการเพาะปลูกข้าวมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ต้นทุนค่าเสียโอกาสของเกษตรกรลดลง เพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิต รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตข้าวของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นด้วยนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อลดปัญหาการขาดทุนในการผลิตข้าวของเกษตรกรต่อไป

3.3 การดำเนินโครงการประกันรายได้และโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาลมีผลทำให้อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรเพิ่มขึ้น จากที่ผลิตแล้วขาดทุนทุกปีและอาศัยรายได้เสริมมาใช้ทดแทนและกู้ยืมเงินเพื่อชดเชยภาระการขาดทุน และเพื่อรักษาอาชีพของบรรพบุรุษให้สืบไป แต่โครงการดังกล่าวทำให้เกษตรกรบางรายไม่ได้รับประโยชน์ ทำให้เกิดการทุจริตงบประมาณ ความล่าช้าการจ่ายเงิน และกระทบต่อราคาข้าวในตลาดลดลง ดังนั้น รัฐบาลควรมีการศึกษาและทบทวนโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าว โดยควรปรับปรุงแก้ไขเงื่อนไข

ของโครงการให้เกิดความรอบคอบรัดกุมและเกิดประโยชน์อย่างเสมอภาคทุกกลุ่มเกษตรกรมากขึ้น ปรับปรุงประสิทธิภาพการจ่ายเงินค่าชดเชยรายได้ตามโครงการประกันรายได้และค่ารับจำนำข้าว ตามโครงการรับจำนำข้าวให้เกษตรกรให้เร็วขึ้น ผลักดันให้ราคาข้าวในตลาดเพิ่มขึ้นให้สอดคล้องกับต้นทุนการผลิตข้าวที่เพิ่มขึ้น และมีทางเลือกให้เกษตรกรสามารถเลือกเข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรกับโครงการรับจำนำข้าว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการค้าภายใน (2553) “รายงานผลการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหน้าปี 2552/53 และหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหน้าปี ปีการผลิต 2552/53” (ลงวันที่ 18 มิถุนายน 2553) นนทบุรี โรงพิมพ์กรมการค้าภายใน
- _____. (2554) หลักเกณฑ์การดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกหน้าปี ปีการผลิต 2554/55 นนทบุรี โรงพิมพ์กรมการค้าภายใน
- _____. (2554) มาตรการรับจำนำข้าวเปลือกหน้าปี ปีการผลิต 2554/55 นนทบุรี โรงพิมพ์กรมการค้าภายใน
- _____. (2554) ราคารับจำนำข้าวเปลือกหน้าปี ปีการผลิต 2554/55 นนทบุรี โรงพิมพ์กรมการค้าภายใน
- จุฑาทิพย์ สองเมือง (2551) “ศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวอินทรีย์และข้าวใช้สารเคมีของเกษตรกรในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง อัมมาร์ สยามวาลา และกนก วงษ์ตระหง่าน (2527) “นโยบายและองค์การรักษาระดับราคาข้าว ข้อโต้แย้งบทวิพากษ์ของ รศ. ไพรัช” วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์ (กุมภาพันธ์) : 40
- ชาญวิทย์ แจงเจริญกุล (2554) ศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าว ในปีการผลิต 2551/52-2554/55 ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวสุรินทร์ กรมการค้าข้าว สุรินทร์
- เดช กาญจนางกูร (2541) การวางแผนและประเมินโครงการ เชียงใหม่ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์ (2546) การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร เสมาธรรม
- ธนวรรธน์ พลวิชัย (2555) “สำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรทั่วประเทศต่อนโยบายการรับจำนำข้าว” ศูนย์พยากรณ์ธุรกิจและเศรษฐกิจไทย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2553) “สรุปผลการดำเนินงานโครงการประกันรายได้เกษตรกร ประจำปี 2552” กรุงเทพมหานคร

- นพรัตน์ พานิชธรรม (2542) “การศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ของ
การทำนาข้าวกับการเลี้ยงกุ้งกุลาดำในพื้นที่ชลประทานบางพลวง จังหวัดปราจีนบุรีและ
ฉะเชิงเทรา ปีการผลิต 2540/41” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- นิพนธ์ พัวพงศกร และจิตกร จารุพงษ์ (2553) “มาตรการแทรกแซงตลาดข้าวเพื่อป้องกันการทุจริต”
รายงานวิจัยโครงการศึกษามาตรการแทรกแซงตลาดสินค้าเกษตรเพื่อป้องกันการทุจริต
เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย
- นารีรัตน์ เข้าวธานี (2554) “การประเมินผลนโยบายประกันรายได้ต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าว
กรณีศึกษาอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ภาณุวัฒน์ ยุทธนาระวิศกดิ์ และประทีป ตระกูลสา (2553) “ศึกษาการดำเนินงานโครงการประกัน
รายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร” คณะรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร
- เยาวเรศ ทับพันธุ (2541) *การประเมินโครงการตามแนวทางเศรษฐศาสตร์* กรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ระวีวรรณ มาลัยวรรณ (2555) “นโยบายการเงิน นโยบายการคลัง และนโยบายการค้า” ใน *ประมวล
สาระชุดวิชาการเศรษฐศาสตร์และการคลังสาธารณะ* หน้าที่ 7 หน้าที่ 49-51 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาการจัดการ
- วณิ จิเจริญ (2554) *เศรษฐศาสตร์จุลภาค 2* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ (2540) *การประเมินผลแผนงานและโครงการ* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- สมพร แสงชัย (2530) *การประเมินผลโครงการ* กรุงเทพมหานคร: สำนักฝึกอบรม, สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- สมพร อิศวิลานนท์ (2554, 23 สิงหาคม) “การวิวัฒนาการของนโยบายรับจำนำข้าวเปลือก” กรุงเทพ
ธุรกิจออนไลน์ [http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/reader-
opinion/20110823/405937](http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/reader-opinion/20110823/405937)
- สมพร อิศวิลานนท์ และอรอนงค์ นัยวิกุล (2549) “การสร้างคุณค่าสินค้าเกษตรไทย” เอกสาร
นำเสนอต่อฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย

- สมพร อิศวิลานนท์ (2554) นโยบายสาธารณะว่าด้วยเรื่องข้าว สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สุชาดา ตั้งทางธรรม (2545) “ทฤษฎีการเลือกของสังคม” ใน *ประมวลสาระชุดเศรษฐศาสตร์ภาครัฐ* หน่วยที่ 4 หน้าที่ 169-233 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
- สุทิน เวียนวิวัฒน์ (2555) “ทัศนคติของชาวอีสานต่อนโยบายรับจำนำข้าว” ศูนย์วิจัยธุรกิจและเศรษฐกิจอีสาน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์(2533) “นโยบายและมาตรการการค้าข้าว” กรุงเทพมหานคร กองนโยบายและพัฒนากการเกษตร
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2555) “รายงานการรับจำนำข้าวในปี” กรุงเทพมหานคร ศูนย์สารสนเทศการเกษตร
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2555) “สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2556” กรุงเทพมหานคร สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร
- สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน หนังสือเลขที่ ตผ 0012/0280 เรื่อง การตรวจสอบโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาล ลงวันที่ 30 มกราคม 2557 เผยแพร่โดยหนังสือพิมพ์ไทยรัฐออนไลน์ 4 กุมภาพันธ์ 2557
- หน่วยวิจัยธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2540) “สินค้ายุทธศาสตร์เกษตร : กรณีของข้าว เอกสารวิจัยนำเสนอต่อสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- หฤทัย มินะพันธ์ (2552) *หลักการวิเคราะห์โครงการ ทฤษฎีและวิธีปฏิบัติเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ* กรุงเทพมหานคร เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น
- อัญชุลี พรธณอภัยพงศ์ (2547) “การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุนในระบบวนเกษตรของพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยแครง-คลองพืด จังหวัดตราด” ปริญญาวิทยาสาสตร์ มหาวิทยาลัย (เศรษฐศาสตร์เกษตร) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อนันต์ เกตุวงศ์ (2532) *ผลกระทบของการพัฒนา* กรุงเทพมหานคร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อัมมาร์ สยามวาลา (2521) *ข้าวในระบบเศรษฐกิจไทย* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อัมมาร์ สยามวาลา และวิโรจน์ ฌ ระนอง (2533) *ประมวลความรู้เรื่องข้าว* กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยของนักศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบผลของโครงการประกันรายได้เกษตรกรกับโครงการรับจำนำข้าว
กรณีศึกษา บ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว สัดส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตข้าว และผลกระทบของโครงการ รวมทั้งปัญหาการผลิตข้าว และการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าว

องค์ประกอบของแบบสัมภาษณ์ จำนวน 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ส่วนที่ 2 ต้นทุนการผลิตข้าว ส่วนที่ 3 ผลตอบแทนการผลิตข้าว ส่วนที่ 4 การประเมินผลกระทบของโครงการ และส่วนที่ 5 ปัญหาการผลิตข้าว และการดำเนินโครงการ

ประโยชน์ของข้อมูล ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับจากท่านจะเป็นข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น และเป็นประโยชน์การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาโครงการให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรส่วนใหญ่มากที่สุด จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ข้อที่	ข้อคำถาม	ปีการผลิตข้าว			
		ปี 2551/52	ปี 2552/53	ปี 2553/54	ปี 2554/55
1	อาชีพหลัก				
2	แรงงานในครัวเรือน				
3	ประสบการณ์การเพาะปลูกข้าว				
4	พื้นที่เพาะปลูก				
5	ประเภทและปริมาณการเพาะปลูกในปี				
6	วิธีการเพาะปลูกข้าวในปี				
7	ระบบการเพาะปลูกข้าวในปี				
8	วิธีการเก็บเกี่ยวข้าวในปี				
9	วิธีการขายข้าวในปี				
10	การประกอบอาชีพเสริม				
11	ความถี่ในการผลิตข้าว (จำนวนครั้งต่อปี)				
12	การเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวในปี				
13	การเข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกร ในปี				

-ต่อ-

ส่วนที่ 2 ต้นทุนการผลิตข้าว

ข้อที่	ต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร	ปีการผลิตข้าว			
		ปี 2551/52	ปี 2552/53	ปี 2553/54	ปี 2554/55
1	ต้นทุนคงที่				
	1.1 ต้นทุนการใช้ที่ดิน				
	-ค่าที่ดิน				
	-ค่าภาษีมูลค่าเพิ่มซื้อที่ดิน				
	-ค่าภาษีธุรกิจเฉพาะ				
	-ค่าธรรมเนียมการโอน				
	-ค่าดำเนินงาน/เส้นทาง/เอกสาร/อื่นๆ				
	1.2 ต้นทุนการปรับสภาพที่ดิน				
	-ค่าจ้างทำ/ปรับปรุงพื้นที่นา				
	-ค่าจ้างขุด/ปรับปรุงสระน้ำ				
	-ค่าดำเนินการ/เส้นทาง/อื่นๆ				
	1.3 ค่าใช้จ่ายเครื่องจักรและอุปกรณ์				
	-ค่าซื้อ/ติดตั้งเครื่องสูบน้ำ				
	-ค่าซื้อ/ติดตั้งรถแทรกเตอร์				
	-ค่าซื้อ/ติดตั้งรถไถนา				
	-ค่าซื้อ/ติดตั้งเครื่องพ่นยา				
	-ค่าซื้อ/ติดตั้งเครื่องเกี่ยวข้าว				
	-ค่าซื้อ/ติดตั้งเครื่องดำนา				
	-ค่าซื้อ/ติดตั้งท่อชลประทาน				
	-ค่าซื้อ/ติดตั้งท่อระบายน้ำ				
	1.4 ต้นทุนสิ่งก่อสร้าง				
	-ก่อสร้างขุ้งหลางข้าว				
	-ก่อสร้างลานตากข้าว				
	-ก่อสร้างลานเก็บข้าว				
	-ก่อสร้างโรงเก็บเครื่องจักร				
	-ก่อสร้างโรงเลี้ยงสัตว์และมูล				
2	ต้นทุนการดำเนินงาน				
	2.1 ค่าเช่าที่ดิน				
	-ค่าเช่าที่ดิน				
	-ค่าภาษีบำรุงที่ดิน				
	-ค่าติดต่อประสานงาน				
	2.2 ค่าเช่าเครื่องจักร				
	2.3 บัญชีการผลิตรวมค่าขนส่ง				
	-ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว				
	-ค่าต้นกล้าข้าว				

ข้อที่	ต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร	ปีการผลิตข้าว			
		ปี 2551/52	ปี 2552/53	ปี 2553/54	ปี 2554/55
	-ค่าปุ๋ยเคมี				
	-ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยอินทรีย์				
	-ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช				
	-ค่าน้ำมัน				
	-ค่าไฟฟ้าในการสูบน้ำ				
	-น้ำมันหล่อลื่น(น้ำมันเครื่อง,เกียร์,เฟืองท้าย,อื่นๆ)				
	-ค่ากระสอบ/ถังและอุปกรณ์ต่างๆ				
	2.4 ค่าจ้างในการผลิตข้าว				
	-ไถกลบ				
	-ไถเพื่อปักดำ				
	-ไถหว่าน				
	-ถอนต้นกล้า				
	-ปักดำ				
	-หว่านเมล็ดข้าว				
	-หว่านปุ๋ย				
	-ซ่อมแซมคันนา				
	-กำจัดวัชพืช				
	-เก็บเกี่ยวข้าว				
	-นวดข้าว				
	-ขนย้ายจากที่นาค้างข้าว				
	-ขนย้ายจากลานข้าวไปยังฉาง				
	-ค่าตากข้าว				
	-บรรจุหีบห่อข้าว				
3	ต้นทุนการดูแลรักษา				
	-ค่าซ่อมบำรุงรักษาสังก่อสร้าง				
	-ค่าซ่อมบำรุงรักษาเครื่องมืออุปกรณ์				
4	ต้นทุนการเงินกู้เพื่อการลงทุนในการเกษตร				
	-ค่าธรรมเนียมการกู้				
	-ค่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตร				
	-ค่าดอกเบี้ยเงินกู้สหกรณ์การเกษตร				
	-ค่าสมาชิกธนาคารการเกษตรและสหกรณ์				
	-ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคารการเกษตรและสหกรณ์				
	-ดอกเบี้ยเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน				
5	ต้นทุนการเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว และโครงการประกันรายได้เกษตรกร (เฉพาะเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ)				
	-ต้นทุนการขนส่ง				

-ต่อ-

ข้อที่	ต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร	ปีการผลิตข้าว			
		ปี 2551/52	ปี 2552/53	ปี 2553/54	ปี 2554/55
	-ค่าคิดต่อจัดทำเอกสาร				
	-ค่าน้ำมันประสานงาน				
	-ค่าดอกเบี้ย				
6	ต้นทุนค่าเสียโอกาส				
	6.1 ค่าเช่า (กรณีที่เป็นของตนเอง)				
	6.2 อัตราค่าดอกเบี้ย (จากเงินลงทุนทั้งหมด)				
	6.3 ค่าจ้าง				

ส่วนที่ 3 ผลตอบแทนการผลิตข้าว

ข้อที่	ผลตอบแทนการผลิตข้าว	ปีการผลิตข้าว			
		ปี 2551/52	ปี 2552/53	ปี 2553/54	ปี 2554/55
1	ผลตอบแทนจากการขายผลผลิตข้าว				
	1.1 ข้าวเจ้า				
	-จำหน่ายในตลาดทั่วไป				
	-เก็บไว้รับประทานเอง/บริจาค				
	-เก็บไว้เป็นพันธุ์ข้าวปีต่อไป				
	1.2 ข้าวเหนียว				
	-จำหน่ายในตลาดทั่วไป				
	-เก็บไว้รับประทานเอง/บริจาค				
	-เก็บไว้เป็นพันธุ์ข้าวปีต่อไป				
	1.3 ผลตอบแทนจากโครงการประกันรายได้เกษตรกร				
	-ผลตอบแทนจากโครงการข้าวนาปี				
	1.4 โครงการรับจำนำข้าว				
	-ขายข้าวเจ้าในโครงการรับจำนำ				
	-ขายข้าวเหนียวในโครงการรับจำนำ				
	-ผลตอบแทนจากโครงการข้าวนาปรัง				
2	ผลตอบแทนอื่นๆ และที่ต่อเนื่องจากการผลิตข้าว				
	2.1 ผลตอบแทนจากที่ดิน				
	2.2 ผลตอบแทนจากแหล่งน้ำ				
	2.3 ผลตอบแทนจากเครื่องจักร				
	2.4 ผลประโยชน์ต่อเนื่องจากการผลิตข้าว				
	รวมต้นทุนการผลิตข้าว (บาทต่อไร่)				
	รวมผลตอบแทนการผลิตข้าว (บาทต่อไร่)				
	รายได้สุทธิรวม (บาทต่อไร่)				

ส่วนที่ 4 ผลกระทบของโครงการรับจำนำข้าวและโครงการประกันรายได้เกษตรกรของรัฐบาล

4.1 เหตุผลที่เกษตรกรไม่เข้าร่วมโครงการ

4.1.1 โครงการประกันรายได้เกษตรกร

- (1) เช่าที่ดินคนอื่น ๆ เจ้าของที่ดินเป็นคนเข้าร่วมโครงการแทน
 (2) อื่น(ระบุ).....

4.1.2 โครงการรับจำนำข้าว

- (1) ผลผลิตไม่เพียงพอต่อการจำหน่ายหรือเข้าร่วมโครงการ(มีเพียงพอเฉพาะการบริโภคในครัวเรือน)
 (2) ปริมาณข้าวจำนวนน้อยไม่คุ้มค่าที่จะเข้าร่วมโครงการ (ต้นทุนสูง)
 (3) โครงการจ่ายเงินล่าช้า (ไม่ตรงกับงวดเงินที่ต้องชำระธนาคาร)
 (4) คุณภาพข้าวไม่ได้ตามมาตรฐานของโครงการกำหนด
 (5) ราคาที่โรงสี (เข้าร่วมโครงการ) รับซื้อต่ำกว่าท้องตลาด
 (6) อื่นๆ.....

4.2 มีรายได้เพิ่มพิเศษจากการเข้าร่วมโครงการหรือไม่

4.2.1 โครงการประกันรายได้เกษตรกร

1) มีรายได้จากการแข็งพื้นที่ที่เกินจากพื้นที่จริง

- (1) ไม่มี เนื่องจาก..... (2) มี (3) จำนวน..... บาท

2) อื่นๆ (ระบุ).....

4.2.2 โครงการรับจำนำข้าว

1) รายได้จากการขายสิทธิการจำนำข้าวจากโคตาที่ได้รับ หรือไม่

- (1) ไม่มี เนื่องจาก..... (2) มี (3)จำนวน..... บาท

2) อื่นๆ (ระบุ).....

4.3 หลังเข้าร่วมโครงการได้รับความเป็นธรรมในการจ่ายเงิน หรือไม่

4.3.1 โครงการประกันรายได้เกษตรกรได้รับการชดเชยตามจำนวนพื้นที่จริงหรือไม่

- (1) ได้ชดเชยตามจำนวนพื้นที่จริง จำนวน.....ไร่ เป็นเงิน.....บาท

- (2) ได้ชดเชยต่ำกว่า (3) จำนวน.....ไร่ เป็นเงิน.....บาท

4.3.2 โครงการรับจำนำข้าว ขายข้าวได้ราคาที่ประกาศรับจำนำ หรือไม่

- (1) ได้ตามราคาที่ประกาศ (2) ต่ำกว่าราคาที่ประกาศ จำนวน..... บาท

4.4 การจ่ายเงินค่าจำนำข้าวและประกันรายได้ล่าช้า หรือไม่

4.4.1 โครงการประกันรายได้เกษตรกร

- (1) ไม่ล่าช้า (2) ล่าช้า (3) ทันท่วงทีรอบการชำระหนี้

- (4) ไม่ทันต่อรอบการชำระหนี้ (5) มีผลทำให้จ่ายดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น.....บาท

- (6) ถูกปรับ.....บาท

4.4.2 โครงการรับจำนำข้าว

- (1) ไม่ล่าช้า (2) ล่าช้า (3) ทันท่วงการชำระหนี้
 (4) ไม่ทันต่อรอบการชำระหนี้ (5) มีผลทำให้จ่ายดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น.....บาท
 (6) ถูกปรับ.....บาท

4.5 โครงการมีผลทำให้ราคาข้าวในท้องตลาดเปลี่ยนแปลงหรือไม่

4.5.1 โครงการประกันรายได้เกษตรกร

- (1) ราคาเพิ่มขึ้น จำนวน.....บาท (2) ลดลง จำนวน.....บาท

4.5.2 โครงการรับจำนำข้าว

- (1) ราคาเพิ่มขึ้น จำนวน.....บาท (2) ลดลง จำนวน.....บาท

4.6 การเปลี่ยนแปลงของความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน

4.6.1 โครงการประกันรายได้เกษตรกร

การเปลี่ยนแปลง	ดีขึ้น	เหมือนเดิม	ลดลง
1. คุณภาพชีวิตโดยรวม			
2. รายได้ในครัวเรือน			
3. ผลต่อการลดภาระหนี้สินในครัวเรือน			
4. แรงจูงใจในการผลิตข้าว			
5. เงินทุนในการลงทุนเพื่อเพาะปลูกข้าว			
6. ผลต่อการลดลงของภาระดอกเบี้ยเงินกู้			
7. สุขภาพสมาชิกในครัวเรือน			
8. อื่นๆ.....			

4.6.2 โครงการรับจำนำข้าว

การเปลี่ยนแปลง	ดีขึ้น	เหมือนเดิม	ลดลง
1. คุณภาพชีวิตโดยรวม			
2. รายได้ในครัวเรือน			
3. ผลต่อการลดภาระหนี้สินในครัวเรือน			
4. แรงจูงใจในการผลิตข้าว			
5. เงินทุนในการลงทุนเพื่อเพาะปลูกข้าว			
6. ผลต่อการลดลงของภาระดอกเบี้ยเงินกู้			
7. สุขภาพสมาชิกในครัวเรือน			
8. อื่นๆ.....			

ส่วนที่ 5 ปัญหาการผลิตข้าว การดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกรและโครงการรับจำนำข้าว

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
5.1 การผลิตข้าว	
5.2 นโยบายรับจำนำข้าว	
5.3 นโยบายการประกันรายได้เกษตรกรของรัฐบาล	

ภาคผนวก ข

การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

Date	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Data1	33.750	124.934	0.551	0.977
Data2	33.750	125.145	0.527	0.986
Data3	33.850	122.450	0.719	0.974
Data4	34.350	133.082	-0.327	0.972
Data5	34.050	124.471	0.474	0.966
Data6	33.900	123.253	0.613	0.965
Data7	34.300	127.379	0.257	0.991
Data8	34.250	125.039	0.466	0.976
Data9	34.350	128.029	0.211	0.982
Data10	33.750	124.934	0.551	0.976
Data11	33.700	124.537	0.671	0.975
Data12	33.850	122.450	0.719	0.974
Data13	34.350	132.871	-0.305	0.983
Data14	34.000	125.789	0.359	0.977
Data15	33.900	123.253	0.613	0.975
Data16	34.350	127.924	0.222	0.998
Data17	34.250	125.039	0.466	0.976
Data18	34.350	129.503	0.052	0.980
Data19	33.700	124.537	0.671	0.986
Data20	33.700	124.537	0.671	0.945
Data21	33.850	122.450	0.719	0.943
Data22	34.400	131.832	-0.215	0.951
Data23	34.000	125.789	0.359	0.969
Data24	33.900	123.253	0.613	0.975
Data25	34.300	127.274	0.268	0.972
Data26	34.250	125.039	0.466	0.976
Data27	34.400	129.305	0.086	0.981
Data28	33.700	124.537	0.671	0.986
Data29	33.750	124.829	0.562	0.968
Data30	33.850	122.450	0.719	0.995
Data31	34.400	134.358	-0.511	0.993

Date	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Data32	34.050	124.471	0.474	0.976
Data33	33.950	123.839	0.542	0.975
Data34	34.350	126.345	0.395	0.977
Data35	34.100	120.832	0.808	0.942
Data36	34.400	130.568	-0.065	0.950
Data37	34.400	125.411	0.562	0.946
Data38	33.700	124.537	0.671	0.945
Data39	33.750	124.829	0.562	0.946
Data40	33.850	122.450	0.719	0.943
Data41	34.350	131.924	-0.205	0.951
Data42	34.050	124.471	0.474	0.946
Data43	33.950	123.839	0.542	0.975
Data44	34.350	126.345	0.395	0.977
Data45	34.350	125.608	0.476	0.976
Data46	34.100	120.832	0.808	0.973
Data47	34.350	126.555	0.372	0.969
Data48	34.400	131.095	-0.128	0.991
Data49	33.750	125.250	0.516	0.976
Data50	33.750	124.829	0.562	0.946
Data51	33.850	122.450	0.719	0.986
Data52	34.350	134.029	-0.425	0.974
Data53	34.050	124.471	0.474	0.946
Data54	33.950	123.839	0.542	0.945
Data55	34.350	126.345	0.395	0.977
Data56	34.100	120.832	0.808	0.973
Data57	34.400	130.568	-0.065	0.970
Data58	34.400	128.147	0.226	0.992
Data59	33.150	127.503	0.211	0.959
Data60	33.100	127.253	0.229	0.946
Data61	33.200	128.168	0.158	0.941
Data62	32.700	131.168	-0.137	0.942
Data63	33.450	132.261	-0.311	0.953
Data64	34.400	130.568	-0.065	0.950

ภาคผนวก ค

ข้อมูลการวิจัย

ข้อมูลการวิจัย

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกร ปีการผลิต 2552/53

หน่วย : บาทต่อไร่

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว						ผลตอบแทนการผลิตข้าว		
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุน การดำเนินงาน	3. ต้นทุนการ ดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุน ค่าเสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทน จากการขายข้าว	2. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
1	990.56	4,832.13	28.57	542.50	8,646.09	15,039.85	3,490.00	832.50	4,322.50
2	933.06	2,868.33	36.44	408.49	5,663.96	9,910.28	2,691.67	1,321.67	4,013.34
3	851.93	2,835.16	35.56	558.75	4,253.52	8,534.92	3,940.00	919.17	4,859.17
4	905.26	3,791.52	84.28	122.05	1,596.08	6,499.20	4,972.31	1,512.52	6,484.83
5	1,017.02	3,398.58	65.62	928.33	6,159.17	11,568.72	1,486.00	948.33	2,434.33
6	933.06	5,568.36	71.00	405.13	5,644.46	12,622.01	2,891.61	1,139.38	4,030.99
7	782.18	3,688.74	34.00	562.35	4,465.86	9,533.13	3,729.73	932.33	4,662.06
8	905.26	3,991.78	77.28	131.05	1,577.61	6,682.99	5,952.31	912.54	6,864.85
รวม	7,318.33	30,974.60	432.76	3,658.66	38,006.74	80,391.08	29,153.63	8,518.44	37,672.07
เฉลี่ย	914.79	3,871.83	54.09	457.33	4,750.84	10,048.88	3,644.20	1,064.81	4,709.01

ที่มา : ประมวลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

-ต่อ-

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกร ปีการผลิต 2552/53

หน่วย : บาทต่อไร่

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว							ผลตอบแทนการผลิตข้าว			
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุนการ ดำเนินงาน	3. ต้นทุนการ ดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุนเข้า ร่วมโครงการ	7. ต้นทุนค่า เสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทน จากการผลิตข้าว	2. ผลตอบแทน จากโครงการ	3. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
1	746.44	3,318.33	79.23	321.47	127.00	5,155.61	9,748.07	4,136.31	495.25	1,239.12	5,870.68
2	596.76	2,348.13	310.30	439.50	127.00	4,873.47	8,695.16	3,266.81	495.25	1,189.21	4,951.28
3	294.94	2,311.31	116.36	484.97	321.00	3,088.86	6,617.44	3,928.09	640.42	797.95	5,366.46
4	1,020.00	5,030.89	50.78	625.07	25.00	8,042.28	14,794.02	4,544.17	515.89	1,852.18	6,912.25
5	346.57	2,455.43	79.79	341.56	10.00	2,692.37	5,925.72	3,032.40	477.57	869.52	4,379.49
6	1,323.78	5,409.00	37.24	632.89	7.50	7,312.81	14,723.21	5,605.95	928.60	504.82	7,039.38
7	1,207.86	5,643.71	27.93	773.53	7.50	5,459.33	13,119.85	3,847.50	530.63	1,309.93	5,688.06
8	735.91	3,576.00	27.93	41.86	6.82	6,215.90	10,604.42	3,276.41	714.31	712.14	4,702.86
9	255.56	2,264.22	25.39	37.21	5.00	3,215.84	5,803.22	4,326.94	515.89	686.74	5,529.57
10	1,126.20	5,869.40	18.62	210.96	4.29	4,083.22	11,312.68	6,274.28	476.20	1,166.84	7,917.32
11	990.56	2,832.13	15.96	565.08	5.00	8,919.63	13,328.35	5,087.25	928.60	641.93	6,657.79
12	933.06	2,868.33	18.62	410.20	5.00	6,242.57	10,477.78	3,981.69	464.30	1,047.52	5,493.51
13	851.93	2,532.50	18.62	571.36	5.00	4,877.67	8,857.07	5,286.75	290.19	839.28	6,416.22
14	401.11	3,019.04	18.62	312.54	5.00	5,650.21	9,406.52	2,748.67	343.93	1,500.07	4,592.67
15	1,681.93	5,503.00	18.62	1,434.54	127.00	2,203.71	10,968.80	3,790.50	557.16	4,210.72	8,558.38
16	321.52	2,335.33	55.85	362.26	127.00	2,803.75	6,005.72	2,889.73	562.79	576.48	4,029.00
17	244.33	1,812.67	111.71	281.28	127.00	2,990.56	5,567.55	3,238.55	309.53	619.56	4,167.65

-ต่อ-

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว							ผลตอบแทนการผลิตข้าว			
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุนการ ดำเนินงาน	3. ต้นทุนการ ดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุนเข้า ร่วมโครงการ	7. ต้นทุนค่า เสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทน จากการผลิตข้าว	2. ผลตอบแทน จากโครงการ	3. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
18	268.83	1,912.50	79.79	1,084.95	127.00	2,465.37	5,938.44	3,231.90	348.23	820.35	4,400.47
19	317.81	2,227.78	8.27	265.66	127.00	3,059.10	6,005.62	3,575.93	412.71	755.33	4,743.97
20	309.31	3,588.82	55.85	407.74	250.00	4,706.31	9,318.04	5,679.88	218.49	4,524.57	10,422.95
21	636.40	3,017.33	111.71	641.82	127.00	4,610.34	9,144.60	5,362.12	309.53	1,017.23	6,688.88
22	352.94	1,185.00	79.79	290.21	127.00	5,373.41	7,408.35	3,839.27	412.71	633.48	4,885.46
23	478.99	2,142.86	100.54	746.26	127.00	5,463.53	9,059.18	3,884.55	1,061.26	152.82	5,098.63
24	1,278.11	5,407.89	-	52.87	127.00	7,652.37	14,518.24	4,698.75	586.48	202.39	5,487.63
25	905.26	3,791.82	95.48	132.66	132.00	2,510.04	7,567.26	10,027.18	666.69	1,178.24	11,872.11
26	686.93	2,676.00	93.09	962.72	127.00	6,606.32	11,152.06	3,441.38	464.30	1,476.85	5,382.52
27	538.73	2,107.50	50.78	435.32	127.00	6,216.79	9,476.11	3,285.10	541.68	164.30	3,991.08
28	2,583.33	7,428.33	93.09	234.40	127.00	6,232.21	16,698.37	4,575.20	1,083.37	102.80	5,761.37
29	1,044.20	5,872.97	79.79	27.15	145.00	3,455.72	10,624.83	10,027.18	501.95	695.80	11,224.93
30	363.55	2,347.94	37.24	59.09	127.00	5,689.57	8,624.38	14,017.18	1,092.47	961.33	16,070.98
31	1,905.88	5,852.94	27.93	59.09	127.00	4,643.93	12,616.78	1,688.47	710.11	384.45	2,783.03
32	770.05	2,244.50	-	91.33	127.00	6,495.06	9,727.93	3,315.50	1,097.44	463.48	4,876.42
33	770.05	2,244.50	-	91.33	231.00	6,495.06	9,831.93	3,315.50	1,097.44	463.48	4,876.42
34	346.42	2,082.89	-	74.02	127.00	5,928.55	8,558.88	1,759.80	342.12	285.90	2,387.82
35	1,924.29	4,021.28	79.23	21.37	127.00	2,263.68	8,436.85	2,775.17	474.18	582.34	3,831.69
36	2,559.52	6,467.39	310.30	1,607.33	127.00	6,264.60	17,336.15	3,145.45	3,404.87	2,087.92	8,638.24
37	1,437.50	4,323.33	116.36	167.43	127.00	4,457.23	10,628.85	3,491.25	-	1,265.28	4,756.53
38	2,458.33	5,702.50	93.09	150.69	127.00	5,929.42	14,461.03	2,872.80	492.16	2,016.55	5,381.51

-ต่อ-

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว							ผลตอบแทนการผลิตข้าว			
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุนการ ดำเนินงาน	3. ต้นทุนการ ดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุนเข้า ร่วมโครงการ	7. ต้นทุนค่า เสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทน จากการผลิตข้าว	2. ผลตอบแทน จากโครงการ	3. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
39	1,976.33	4,978.64	50.78	165.76	13.64	6,344.74	13,529.87	4,296.51	268.45	1,564.55	6,129.50
40	2,579.86	5,919.17	93.09	904.12	25.00	6,245.82	15,767.06	2,184.53	492.16	2,868.33	5,545.02
41	2,278.27	5,623.57	79.79	1,054.81	21.43	5,353.56	14,411.44	3,667.95	421.85	2,458.57	6,548.37
42	1,313.19	3,677.67	37.24	226.03	10.00	4,652.81	9,916.94	4,201.47	196.86	1,147.33	5,545.67
43	1,077.08	3,470.75	27.93	301.37	7.50	3,489.61	8,374.24	3,375.54	147.65	860.50	4,383.69
44	1,102.08	3,470.75	27.93	301.37	7.50	3,489.61	8,399.24	3,215.94	147.65	860.50	4,224.09
45	1,044.51	3,414.32	25.39	331.51	6.82	3,172.37	7,994.91	3,515.53	134.22	782.27	4,432.03
46	890.97	2,263.83	18.62	452.06	5.00	2,326.40	5,956.89	3,005.14	98.43	573.67	3,677.23
47	830.65	2,204.71	15.96	527.40	4.29	1,994.06	5,577.08	2,900.73	84.37	491.71	3,476.82
48	890.97	2,263.83	18.62	452.06	5.00	2,326.40	5,956.89	2,971.89	98.43	573.67	3,643.98
49	890.97	3,263.83	18.62	452.06	5.00	2,326.40	6,956.89	3,111.54	98.43	573.67	3,783.63
50	890.97	2,263.83	18.62	150.69	5.00	2,326.40	5,655.52	3,164.74	98.43	573.67	3,836.83
51	890.97	2,263.83	18.62	452.06	5.00	2,326.40	5,956.89	3,081.61	98.43	573.67	3,753.71
52	1,735.42	5,091.50	55.85	150.69	15.00	3,747.49	10,795.95	4,257.33	295.29	1,721.00	6,273.63
53	2,002.08	7,333.00	111.71	753.44	30.00	7,494.99	17,725.21	6,340.11	590.59	3,442.00	10,372.70
54	2,278.27	7,623.57	79.79	1,054.81	21.43	5,353.56	16,411.44	4,585.65	421.85	2,458.57	7,466.07
55	746.44	4,571.67	93.09	321.47	-	5,185.95	10,918.62	4,136.30	495.25	1,924.08	6,555.63
56	596.76	3,316.88	79.79	439.50	126.25	4,899.98	9,459.16	3,266.81	495.25	1,539.49	5,301.56
57	394.94	4,302.69	37.24	484.97	69.66	4,216.60	9,506.09	3,928.09	640.41	1,418.41	5,986.91
58	388.54	2,984.85	-	377.33	73.41	3,218.96	7,043.09	2,890.32	339.73	1,586.22	4,816.27
59	1,020.00	6,725.33	93.09	625.07	334.44	4,501.23	13,299.17	4,544.17	515.89	2,269.65	7,329.71

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว							ผลตอบแทนการผลิตข้าว			
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุนการ ดำเนินงาน	3. ต้นทุนการ ดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุนเข้า ร่วมโครงการ	7. ต้นทุนค่า เสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทน จากการผลิตข้าว	2. ผลตอบแทน จากโครงการ	3. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
60	1,323.78	6,929.00	79.79	632.89	110.00	4,128.48	13,203.94	5,605.95	928.60	766.42	7,300.97
61	1,207.86	6,179.43	37.24	773.53	153.57	5,493.47	13,845.09	3,847.50	530.63	1,776.79	6,154.92
62	735.91	4,492.67	27.93	41.86	-	6,255.17	11,553.54	3,276.41	714.31	975.57	4,966.28
63	355.56	1,975.33	-	37.21	73.41	4,426.38	6,867.89	4,326.94	515.89	1,072.30	5,915.12
64	1,126.20	5,594.40	-	210.96	73.41	4,106.44	11,111.42	6,274.28	476.21	1,839.75	8,590.23
65	990.56	5,957.13	-	565.08	65.00	4,935.52	12,513.28	5,087.25	928.60	913.16	6,929.01
66	933.06	5,568.33	-	410.20	168.33	6,278.93	13,358.85	3,981.69	464.30	1,741.19	6,187.18
67	851.93	3,688.75	-	571.36	0.31	4,906.70	10,019.05	5,286.75	290.19	1,123.58	6,700.52
68	401.11	3,296.81	275.82	312.54	0.31	3,273.55	7,560.15	2,748.67	343.93	2,076.85	5,169.45
69	1,681.93	6,183.00	744.72	1,434.54	0.40	2,859.21	12,903.80	3,790.50	557.16	5,167.59	9,515.25
70	321.52	3,395.94	93.09	362.26	91.52	3,797.34	8,061.66	2,889.73	562.79	1,027.11	4,479.63
71	344.33	3,011.00	79.79	281.28	100.67	4,083.93	7,901.01	3,238.55	309.53	1,037.19	4,585.27
72	268.83	2,561.25	37.24	1,084.95	125.50	3,282.04	7,359.80	3,231.90	348.23	1,505.30	5,085.43
73	317.81	2,027.78	8.27	265.66	122.00	3,059.10	5,800.62	3,575.93	412.71	694.14	4,682.78
74	309.31	2,588.82	79.79	407.74	117.00	4,209.94	7,712.61	5,679.88	218.49	758.62	6,657.00
75	569.06	3,017.33	37.24	641.82	123.00	4,610.34	8,998.79	5,275.67	309.53	1,017.23	6,602.43
76	336.13	2,042.86	-	746.26	125.00	14,697.02	17,947.27	3,693.60	1,061.26	152.82	4,907.68
77	978.11	3,287.89	-	52.87	117.00	7,652.37	12,088.24	4,698.75	586.20	202.39	5,487.34
78	904.28	3,860.82	95.48	132.66	123.00	2,503.18	7,619.41	10,013.18	666.23	1,178.10	11,857.51
79	636.93	2,672.43	-	944.85	127.00	6,601.32	10,982.53	3,320.68	464.30	1,473.13	5,258.11
รวม	75,428.43	301,134.71	5,142.00	35,338.77	6,566.91	376,500.18	800,111.00	333,757.31	41,433.39	96,759.68	471,950.39

-ต่อ-

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว							ผลตอบแทนการผลิตข้าว			
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุนการ ดำเนินงาน	3. ต้นทุนการ ดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุนเข้า ร่วมโครงการ	7. ต้นทุนค่า เสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทน จากการผลิตข้าว	2. ผลตอบแทน จากโครงการ	3. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
เฉลี่ย	954.79	3,811.83	65.09	447.33	83.13	4,765.83	10,127.99	4,224.78	524.47	1,224.81	5,974.06

ที่มา : ประมวลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ปีการผลิต 2553/54

หน่วย : บาทต่อไร่

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว						ผลตอบแทนการผลิตข้าว		
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุน การดำเนินงาน	3. ต้นทุน การดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุน ค่าเสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทนจาก การขายข้าว	2. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
1	500.37	2,953.71	14.08	440.91	5,885.69	9,794.76	4,618.40	992.56	5,610.95
2	257.48	6,353.13	213.35	383.46	4,797.76	12,005.18	4,824.62	1,098.10	5,922.72
3	933.78	4,239.68	-	762.58	6,620.24	12,556.28	4,560.88	1,123.67	5,684.55
4	201.04	4,631.51	-	322.50	3,536.36	8,691.40	4,673.66	672.92	5,346.58
5	142.52	5,471.17	16.00	1,093.47	2,880.58	9,603.74	4,354.08	891.00	5,245.08
6	229.06	2,536.79	44.80	752.49	3,844.92	7,408.07	4,499.98	892.24	5,392.22
7	411.40	2,090.61	85.77	291.14	6,272.75	9,151.67	4,636.82	729.58	5,366.40
8	975.48	7,298.86	70.40	53.04	6,250.66	14,648.44	5,503.68	219.82	5,723.51
9	630.56	5,772.62	94.73	377.93	7,948.33	14,824.16	4,487.35	1,604.04	6,091.39
10	467.02	2,273.67	56.32	436.72	7,564.77	10,798.50	3,607.88	178.45	3,786.33
11	2,289.64	2,932.33	44.80	235.15	7,580.21	13,082.14	5,434.71	111.65	5,546.36
12	1,552.35	3,526.28	28.16	59.28	5,591.04	10,757.12	5,058.25	362.58	5,420.84
13	513.62	4,607.89	43.52	91.62	7,962.89	13,219.54	5,042.89	418.43	5,461.33
14	480.59	2,547.31	16.64	74.26	7,207.72	10,326.52	2,280.65	310.53	2,591.18
15	622.63	4,896.56	54.47	21.44	2,611.45	8,206.54	3,863.63	669.88	4,533.51
16	3,246.64	5,202.36	213.35	1,343.74	7,609.90	17,615.99	6,088.39	2,766.20	8,854.59
17	1,090.21	2,537.13	80.00	167.97	5,464.47	9,339.79	3,592.88	1,374.25	4,967.13
18	1,567.90	3,632.05	64.00	151.17	7,269.46	12,684.58	3,464.19	1,598.31	5,062.50
19	810.98	4,136.74	34.91	463.59	7,816.00	13,262.23	4,705.81	1,444.40	6,150.21

-ต่อ-

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว					ผลตอบแทนการผลิตข้าว			
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุน การดำเนินงาน	3. ต้นทุน การดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุน ค่าเสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทนจาก การขายข้าว	2. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
20	1,567.90	6,129.84	64.00	957.41	7,595.31	16,314.46	4,234.72	2,648.06	6,882.78
21	1,343.91	5,503.43	54.86	1,058.19	6,510.27	14,470.67	3,654.12	2,269.77	5,923.89
22	627.16	3,498.95	25.60	503.90	5,731.74	10,387.35	3,956.19	1,059.23	5,015.42
23	448.82	3,060.47	19.20	554.29	4,298.80	8,381.58	3,284.51	794.42	4,078.93
24	470.37	3,060.47	19.20	554.29	4,298.80	8,403.13	3,455.04	794.42	4,249.45
25	427.61	2,940.88	17.46	574.45	3,908.00	7,868.40	3,510.41	722.20	4,232.61
26	313.58	2,621.99	12.80	655.07	2,865.87	6,469.31	3,455.98	529.61	3,985.60
27	268.78	2,496.71	10.97	705.46	2,456.46	5,938.38	3,059.71	453.95	3,513.67
รวม	22,391.39	106,953.14	1,399.41	13,085.54	152,380.46	296,209.93	113,909.45	26,730.27	140,639.71
เฉลี่ย	829.31	3,961.23	51.83	484.65	5,643.72	10,970.74	4,218.87	990.01	5,208.88

ที่มา : ประมวลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ปีการผลิต 2553/54

หน่วย : บาทต่อไร่

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว							ผลตอบแทนการผลิตข้าว			
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุน การดำเนินงาน	3. ต้นทุน การดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุน การเข้าร่วมโครงการ	6. ต้นทุน ค่าเสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทน จากการขายข้าว	2. ผลตอบแทน จากโครงการ	3. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
1	303.70	4,166.21	35.62	518.67	87.53	3,673.42	8,785.15	1,214.01	4,856.08	852.40	6,922.49
2	291.36	3,873.38	139.49	408.79	376.03	4,832.66	9,921.72	1,128.78	4,515.13	1,080.01	6,723.92
3	1,041.62	3,807.55	52.31	692.38	29.21	9,911.25	15,534.32	1,517.05	6,068.23	1,586.36	9,171.63
4	911.56	3,266.70	209.24	225.62	66.46	4,936.85	9,616.44	1,932.76	7,731.08	1,356.76	11,020.60
5	1,000.91	2,293.20	5.86	631.20	198.10	11,021.44	15,150.71	1,587.55	6,350.22	599.94	8,537.70
6	925.65	3,569.32	68.63	456.61	129.85	7,646.13	12,796.20	1,348.35	5,393.43	1,180.27	7,922.05
7	693.99	2,649.61	10.88	644.63	129.85	5,938.02	10,066.99	1,224.60	4,898.42	781.64	6,904.66
8	376.91	3,801.99	93.00	342.21	129.85	6,896.49	11,640.45	1,187.37	4,749.51	2,010.97	7,947.85
9	3,396.08	5,636.22	334.79	1,534.22	129.85	2,546.52	13,577.68	1,395.49	5,581.98	4,645.10	11,622.57
10	243.49	3,112.69		442.78	129.85	3,319.92	7,248.73	1,237.19	4,948.80	615.81	6,801.80
11	227.49	2,823.74		343.80	129.85	3,562.09	7,086.97	1,093.46	4,373.85	661.83	6,129.14
12	161.28	3,335.67	10.46	1,165.71	129.85	2,901.53	7,704.50	1,018.69	4,074.78	876.32	5,969.79
13	203.61	3,855.52		447.66	157.02	3,575.19	8,239.00	1,279.64	5,118.59	1,188.85	7,587.08
14	448.22	2,955.31	9.30	284.12	81.79	3,628.44	7,407.17	1,125.77	4,503.10	1,485.04	7,113.91
15	259.20	1,546.63	29.29	802.21	87.53	3,872.89	6,597.76	1,052.82	4,211.31	877.54	6,141.68
16	364.21	4,286.49	53.57	436.07	376.03	5,696.80	11,213.17	1,536.40	6,145.65	507.58	8,189.63
17	623.87	4,192.50	46.03	268.60	29.21	5,548.38	10,708.59	1,484.54	5,938.20	1,086.64	8,509.38
18	465.54	1,274.61	56.08	310.38	29.21	6,318.38	8,454.19	1,084.84	4,339.38	717.56	6,141.77
19	1,653.94	3,093.39	73.65	798.11	112.47	6,684.56	12,416.12	2,084.12	8,336.50	751.02	11,171.64

-ต่อ-

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว							ผลตอบแทนการผลิตข้าว			
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุน การดำเนินงาน	3. ต้นทุน การดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุน การเข้าร่วมโครงการ	6. ต้นทุน ค่าเสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทน จากการขายข้าว	2. ผลตอบแทน จากโครงการ	3. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
20	1,103.85	4,449.98	46.03	56.55	157.02	6,296.13	12,109.55	1,287.65	5,150.63	216.20	6,654.48
21	547.31	3,045.41	42.92	6.89	120.99	3,563.02	7,326.54	2,414.93	9,659.76	428.61	12,503.30
22	713.54	3,519.46	61.94	402.89	15.34	8,006.15	12,719.31	1,049.87	4,199.49	1,577.62	6,826.97
23	528.48	1,386.21	36.83	465.57	118.60	7,619.80	10,155.49	844.11	3,376.44	175.51	4,396.05
24	2,590.96	1,787.79	29.29	250.69	66.46	7,635.35	12,360.53	1,271.51	5,086.08	109.82	6,467.41
25	776.47	2,181.95	1.67	29.04	198.10	4,139.73	7,326.95	2,358.10	9,432.43	740.52	12,531.04
26	474.33	2,112.36	26.78	63.20	129.85	8,022.55	10,829.07	3,358.35	13,433.46	75.01	16,866.82
27	1,756.64	2,149.91	18.41	63.20	129.85	5,631.71	9,749.72	1,183.44	4,733.78	356.61	6,273.83
28	581.21	2,809.35	28.46	97.67	129.85	8,020.82	11,667.35	1,179.84	4,719.40	411.54	6,310.79
29	543.83	1,553.05	10.88	79.17	129.85	7,260.15	9,576.92	533.59	2,134.35	305.41	2,973.35
30	704.56	2,985.34	35.62	22.86	81.79	2,630.44	6,460.61	903.94	3,615.79	658.85	5,178.57
31	3,673.89	3,171.78	139.49	1,432.51	87.53	7,665.26	16,170.47	1,424.45	5,697.83	2,720.63	9,842.91
32	1,233.68	1,546.84	52.31	179.06	376.03	5,504.22	8,892.15	840.60	3,362.40	1,351.61	5,554.61
33	1,774.23	2,214.39	41.85	161.16	29.21	7,322.34	11,543.18	810.49	3,241.97	1,571.98	5,624.44
34	303.71	5,407.08	5.02	518.67	81.79	5,090.25	11,406.52	1,188.79	4,755.19	1,515.19	7,459.18
35	291.36	4,896.08	29.29	408.79	87.53	3,851.11	9,564.17	1,116.88	4,467.56	1,694.46	7,278.90
36	1,041.62	8,501.27	55.24	692.38	376.03	5,440.11	16,106.65	1,489.96	5,959.87	2,261.10	9,710.93
37	256.18	4,360.78	61.94	371.43	29.21	4,354.42	9,433.96	1,134.83	4,539.35	1,434.15	7,108.33
38	256.18	4,360.78	46.87	371.43	29.21	4,354.42	9,418.89	1,134.83	4,539.35	1,434.15	7,108.33
39	1,267.98	8,084.47	362.41	662.54	112.47	4,980.23	15,470.08	1,456.22	5,824.91	892.25	8,173.38
40	1,056.67	5,776.59	28.46	812.95	157.02	6,703.00	14,534.67	1,058.36	4,233.48	1,947.05	7,238.89
41	782.01	5,743.24	35.99	44.77	120.99	7,659.78	14,386.77	1,282.14	5,128.59	1,115.67	7,526.41

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว							ผลตอบแทนการผลิตข้าว			
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุน การดำเนินงาน	3. ต้นทุน การดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุน การเข้าร่วมโครงการ	6. ต้นทุน ค่าเสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทน จากการขายข้าว	2. ผลตอบแทน จากโครงการ	3. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
42	240.14	3,267.48	77.50	39.79	15.34	5,377.41	9,017.66	1,247.87	4,991.51	1,709.25	7,948.63
43	911.56	5,472.75	209.24	225.62	118.60	4,960.76	11,898.53	1,895.64	7,582.58	2,025.95	11,504.16
44	1,000.91	7,456.29	-	631.20	66.46	5,990.14	15,145.00	1,557.07	6,228.31	889.68	8,675.06
45	925.65	6,980.09	37.66	456.61	198.10	7,683.10	16,281.21	1,316.95	5,267.83	1,921.28	8,506.07
46	694.00	5,407.17	52.73	644.63	0.32	5,967.91	12,766.75	1,216.29	4,865.17	1,085.35	7,166.81
47	376.92	5,436.09	93.00	342.21	19.31	3,899.53	10,167.06	1,169.31	4,677.27	2,627.10	8,473.68
48	3,396.08	6,487.35	334.79	1,534.22	20.86	3,369.71	15,143.01	1,375.98	5,503.96	5,667.26	12,547.21
49	3,396.08	6,487.35	334.79	1,534.22	20.86	3,369.71	15,143.01	1,375.98	5,503.96	5,667.26	12,547.21
50	243.49	4,440.20	72.82	442.78	155.53	4,567.59	9,922.41	1,222.42	4,889.69	1,097.20	7,209.30
51	227.49	4,325.73	62.77	343.80	154.05	4,934.96	10,048.81	1,077.20	4,308.84	1,107.96	6,494.00
52	161.28	4,149.25	10.46	1,165.71	141.10	3,927.80	9,555.59	1,006.50	4,026.01	1,608.01	6,640.52
53	203.61	5,357.52	-	447.66	96.11	4,948.07	11,052.96	1,262.65	5,050.62	1,855.59	8,168.85
54	448.22	2,955.31	9.30	284.12	129.85	3,628.44	7,455.23	1,116.17	4,464.68	1,427.85	7,008.69
55	259.20	1,546.63	18.41	802.21	129.85	3,872.89	6,629.20	1,036.57	4,146.30	791.75	5,974.61
56	364.21	4,286.49	29.29	436.07	129.85	5,196.72	10,442.63	1,507.72	6,030.91	507.58	8,046.21
57	386.79	4,192.50	26.78	268.60	129.85	5,548.38	10,552.89	1,439.84	5,759.40	1,086.64	8,285.88
58	1,658.66	3,093.39	46.03	798.11	668.67	-ต่อ 18,312.59	24,577.45	2,084.12	8,336.50	751.02	11,171.64
59	1,103.85	4,449.98	63.61	56.55	129.85	6,296.13	12,099.96	1,261.99	5,047.97	216.20	6,526.16
60	547.31	3,045.41	42.92	6.89	129.85	3,563.02	7,335.40	2,414.93	9,659.76	428.61	12,503.30
รวม	52,396.77	234,421.80	3,948.00	28,408.19	7,758.60	339,676.81	666,610.17	81,441.53	325,767.60	78,327.07	485,536.21
เฉลี่ย	873.28	3,907.03	65.80	473.47	129.31	5,661.28	11,110.17	1,357.36	5,429.46	1,305.45	8,092.27

ที่มา : ประมวลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวของเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ปีการผลิต 2554/55

หน่วย : บาทต่อไร่

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว						ผลตอบแทนการผลิตข้าว		
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุน การดำเนินงาน	3. ต้นทุน การดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุน ค่าเสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทน จากการขายข้าว	2. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
1	254.01	3,784.52	9.67	854.05	3,251.95	8,154.20	3,725.83	506.47	4,232.29
2	263.69	3,950.71	49.36	326.48	4,001.68	8,591.92	4,643.29	687.09	5,330.38
3	696.03	3,199.28	128.88	207.20	4,062.22	8,293.62	3,987.33	674.11	4,661.44
4	166.21	1,193.64	483.31	585.04	4,330.09	6,758.28	3,990.65	517.09	4,507.74
5	927.73	4,691.47	38.66	195.88	6,212.41	12,066.16	5,258.06	628.02	5,886.08
6	1,672.88	1,383.74	21.09	226.35	7,073.09	10,377.16	3,842.36	414.71	4,257.07
7	2,691.35	3,829.52	38.66	744.36	8,563.29	15,867.18	3,509.15	1,505.23	5,014.38
8	2,306.88	3,438.18	33.14	822.71	7,339.96	13,940.87	3,028.03	1,290.20	4,318.23
9	1,076.54	2,185.91	15.47	391.77	6,462.21	10,131.90	3,278.35	602.09	3,880.44
10	768.30	1,911.98	11.60	430.94	4,846.66	7,969.48	2,721.75	451.57	3,173.32
11	394.53	4,871.54	6.63	270.88	4,878.67	10,422.25	3,970.99	828.86	4,799.85
12	394.53	3,882.13	7.73	270.88	4,866.96	9,422.23	4,019.43	828.86	4,848.30
13	580.46	6,306.59	38.66	255.37	4,373.43	11,554.52	4,577.69	1,439.62	6,017.31
14	611.12	6,878.38	38.66	1,118.89	3,774.45	12,421.51	4,873.56	3,303.71	8,177.28
15	461.89	4,977.35	21.09	363.28	5,118.34	10,941.95	4,329.65	634.12	4,963.77
16	350.35	4,379.09	38.66	282.07	5,523.69	10,573.87	4,024.67	640.34	4,665.01
17	254.01	4,906.76	33.14	854.05	4,404.07	10,452.04	3,682.65	929.35	4,612.00
18	263.69	5,874.56	5.95	326.47	5,542.90	12,013.57	4,583.10	1,072.43	5,655.53
19	296.24	2,390.40	14.59	322.65	3,311.07	973.02	4,588.97	1,126.09	5,715.07

-ต่อ-

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว						ผลตอบแทนการผลิตข้าว		
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุน การดำเนินงาน	3. ต้นทุน การดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุน ค่าเสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทน จากการขายข้าว	2. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
20	271.57	1,656.48	14.59	322.65	3,300.17	984.74	4,644.28	1,126.09	5,770.37
21	696.03	3,199.28	21.09	207.20	4,062.22	8,185.83	3,953.32	645.77	4,599.09
22	1,198.15	4,333.14	5.95	293.83	8,969.88	14,800.94	3,619.72	911.78	4,531.49
รวม	16,596.20	83,224.65	1,076.60	9,673.01	114,269.43	214,897.24	88,852.83	20,763.61	109,616.44
เฉลี่ย	829.81	4,161.23	53.83	483.65	5,713.47	11,241.99	4,442.64	1,038.18	5,480.82

ที่มา : ประมวลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว ปีการผลิต 2554/55

หน่วย : บาทต่อไร่

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว							ผลตอบแทนการผลิตข้าว			
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุน การดำเนินงาน	3. ต้นทุน การดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุนการเข้า ร่วมโครงการ	6. ต้นทุน ค่าเสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทน จากการขายข้าว	2. ผลตอบแทน จากการโครงการ	3. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
1	735.95	3,058.37	33.08	365.87	123.61	6,189.60	10,506.48	1,249.58	4,998.34	1,143.60	7,391.52
2	586.71	2,055.22	106.58	444.63	123.61	5,845.78	9,162.52	1,174.49	4,697.98	887.78	6,760.26
3	265.83	4,332.02	61.25	490.63	123.61	3,620.76	8,894.10	1,319.58	5,278.36	753.89	7,351.83
4	671.92	3,733.82	52.50	386.69	77.87	4,760.57	9,683.36	1,226.94	4,907.76	978.99	7,113.69
5	975.71	3,137.50	24.50	654.94	83.33	9,761.39	14,637.37	1,648.97	6,595.91	1,403.04	9,647.92
6	220.19	3,295.65	18.38	351.34	357.96	3,133.25	7,376.77	1,233.79	4,935.19	821.51	6,990.49
7	220.19	2,283.79	18.38	351.34	27.81	3,122.93	6,024.44	1,248.66	4,994.67	821.51	7,064.84
8	1,139.74	3,409.01	16.71	588.00	27.81	8,869.21	14,050.47	1,592.01	6,368.06	607.03	8,567.09
9	869.77	3,055.43	12.25	730.28	107.06	6,576.61	11,351.40	1,341.24	5,364.99	1,020.80	7,727.04
10	1,461.64	2,247.54	55.13	381.11	149.47	7,524.19	11,819.08	1,717.95	6,871.84	1,296.11	9,885.91
11	209.08	1,415.34	181.49	37.64	163.84	3,797.51	5,804.91	1,369.32	5,477.32	827.08	7,673.73
12	810.18	3,885.67	153.13	177.85	636.55	4,864.96	10,528.35	2,570.63	10,282.56	1,121.92	13,975.12
13	930.97	2,403.14	73.50	622.48	112.90	10,865.09	15,008.08	1,834.01	7,336.08	530.61	9,700.70
14	722.25	3,581.93	116.38	1,024.76	63.27	7,542.21	13,050.79	1,465.60	5,862.44	1,238.99	8,567.04
15	623.22	3,137.34	40.43	609.78	196.29	5,857.28	10,464.33	1,008.86	4,035.45	691.31	5,735.62
16	323.97	4,263.59	136.11	331.24	0.30	6,801.26	11,856.47	1,424.47	5,697.90	1,658.13	8,780.50
17	2,819.05	5,906.42	490.02	1,451.26	123.61	2,510.32	13,300.69	1,516.84	6,067.39	4,455.18	12,039.40
18	257.78	3,301.66	66.15	471.19	123.61	3,273.82	7,494.21	1,344.78	5,379.14	544.65	7,268.57
19	195.53	2,510.96	28.18	365.87	123.61	3,507.41	6,731.55	1,252.79	5,011.18	585.35	6,849.33

-ต่อ-

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว							ผลตอบแทนการผลิตข้าว			
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุน การดำเนินงาน	3. ต้นทุน การดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุนการเข้า ร่วมโครงการ	6. ต้นทุน ค่าเสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทน จากการขายข้าว	2. ผลตอบแทน จากการโครงการ	3. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
20	141.76	3,870.39	15.31	1,107.76	123.61	2,864.03	8,122.87	1,143.41	4,573.67	775.05	6,492.13
21	147.17	4,040.36	78.19	423.46	123.61	3,524.33	8,337.12	1,424.97	5,699.90	1,051.47	8,176.34
22	388.47	3,271.87	204.17	268.75	123.61	3,577.65	7,834.53	1,223.67	4,894.68	1,031.59	7,149.94
23	92.76	1,220.72	765.65	758.83	123.61	3,813.57	6,775.15	1,224.68	4,898.75	791.31	6,914.74
24	740.65	4,607.03	61.25	412.49	123.61	3,571.88	9,516.92	1,945.79	7,783.21	499.65	10,228.65
25	517.78	4,797.92	61.25	254.07	123.61	5,471.35	11,225.99	1,613.64	6,454.57	961.07	9,029.28
26	933.66	1,415.14	33.41	293.60	123.61	6,229.37	9,028.78	1,179.18	4,716.72	634.64	6,530.54
27	1,424.25	3,241.68	61.25	754.96	123.61	6,587.22	12,192.97	2,250.21	9,000.86	877.93	12,129.00
28	874.84	4,884.22	52.50	53.49	123.61	6,207.43	12,196.09	1,603.52	6,414.11	191.21	8,208.85
29	821.34	3,191.41	24.50	6.51	123.61	3,512.36	7,679.75	2,748.48	10,993.96	814.28	14,556.72
30	2,395.01	1,873.49	12.25	237.13	123.61	7,526.80	12,168.30	1,462.39	5,849.59	97.13	7,409.11
31	1,461.55	2,375.18	12.25	27.47	123.61	4,092.63	8,092.68	2,686.71	10,746.86	774.62	14,208.18
32	439.38	2,259.92	9.42	59.78	123.61	7,908.97	10,801.09	3,773.94	15,095.82	66.34	18,936.10
33	1,510.17	4,567.68	36.75	59.78	123.61	5,573.94	11,871.93	1,443.09	5,772.38	1,118.83	8,334.30
34	445.15	3,492.54	73.50	92.39	123.61	7,911.07	12,138.27	1,577.68	6,310.75	754.22	8,642.65
35	725.28	2,986.13	78.19	21.62	123.61	2,592.74	6,527.58	1,384.84	5,539.37	582.71	7,506.91
36	4,716.30	3,411.28	204.17	1,355.06	123.61	7,575.68	17,386.10	1,612.57	6,450.29	2,068.03	10,130.89
37	2,420.84	1,489.83	765.65	169.38	123.61	5,453.89	10,423.21	1,129.80	4,519.22	1,195.42	6,844.44
38	763.51	2,643.00	33.41	467.49	149.89	7,760.94	11,818.25	1,196.72	4,786.91	1,256.44	7,240.07
39	1,502.08	3,916.41	61.25	965.48	123.61	7,541.80	14,110.63	1,076.92	4,307.69	2,303.47	7,688.08
40	600.83	2,235.51	24.50	508.15	149.89	5,691.36	9,210.24	1,006.09	4,024.37	921.39	5,951.84

-ต่อ-

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว							ผลตอบแทนการผลิตข้าว			
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุน การดำเนินงาน	3. ต้นทุน การดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุนการเข้า ร่วมโครงการ	6. ต้นทุน ค่าเสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทน จากการขายข้าว	2. ผลตอบแทน จากการโครงการ	3. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
41	901.25	2,795.81	36.75	457.33	149.47	4,525.08	8,865.70	1,087.52	4,350.09	1,382.08	6,819.69
42	1,802.49	4,476.71	73.50	863.85	163.84	9,050.16	16,430.56	1,206.53	4,826.15	2,764.16	8,796.85
43	1,287.50	3,516.20	52.50	1,067.11	108.04	6,464.40	12,495.74	1,171.57	4,686.28	1,974.40	7,832.25
44	735.95	6,818.47	33.41	365.87	162.87	6,227.94	14,344.50	1,231.91	4,927.66	1,492.65	7,652.22
45	586.70	5,416.35	61.25	444.63	134.44	5,880.05	12,523.43	1,157.93	4,631.73	1,522.24	7,311.90
46	265.83	6,039.44	52.50	490.62	77.87	5,021.60	11,947.87	1,292.17	5,168.70	1,340.10	7,800.96
47	671.92	5,173.46	24.50	386.69	83.33	3,796.72	10,136.61	1,214.01	4,856.05	1,546.23	7,616.29
48	975.70	9,222.16	18.38	654.94	357.96	5,365.70	16,594.85	1,619.53	6,478.13	2,216.60	10,314.26
49	220.19	4,982.07	10.50	351.35	27.81	4,296.71	9,888.63	1,218.65	4,874.61	1,268.42	7,361.68
50	220.19	3,970.22	12.25	351.35	27.81	4,286.40	8,868.21	1,233.52	4,934.09	1,268.42	7,436.02
51	1,139.74	9,259.04	12.25	588.00	107.06	4,916.90	16,022.99	1,565.51	6,262.05	854.18	8,681.74
52	869.77	7,271.49	9.42	730.28	149.47	6,619.60	15,650.03	1,331.78	5,327.14	1,765.41	8,424.32
53	1,461.65	7,166.28	-	381.11	163.84	7,574.34	16,747.22	1,671.62	6,686.52	2,520.58	10,878.72
54	209.09	3,186.08	181.49	37.64	314.38	5,301.47	9,230.15	1,356.39	5,425.57	1,191.35	7,973.30
55	810.18	6,836.92	153.13	177.85	112.90	4,895.05	12,986.04	2,530.28	10,121.14	1,713.78	14,365.20
56	930.96	9,289.37	78.19	622.48	63.27	5,920.35	16,904.63	1,800.89	7,203.58	786.86	9,791.33
57	722.25	8,172.76	204.17	1,024.76	196.29	7,589.02	17,909.25	1,431.47	5,725.92	1,894.37	9,051.77
58	323.96	6,449.69	61.25	331.24	18.75	3,851.73	11,036.63	1,404.84	5,619.38	2,203.07	9,227.28
59	2,819.05	7,034.45	61.25	1,451.26	19.86	3,324.21	14,710.09	1,495.64	5,982.58	5,055.71	12,533.93
60	353.38	4,607.03	24.50	412.49	123.61	3,078.91	8,599.92	1,914.62	7,658.49	499.65	10,072.76
61	189.46	4,797.92	18.38	254.07	123.61	5,471.35	10,854.79	1,565.05	6,260.23	961.07	8,786.35

-ต่อ-

ครัวเรือน ที่	ต้นทุนการผลิตข้าว							ผลตอบแทนการผลิตข้าว			
	1. ต้นทุน คงที่	2. ต้นทุน การดำเนินงาน	3. ต้นทุน การดูแลรักษา	4. ต้นทุน การกู้เงิน	5. ต้นทุนการเข้า ร่วมโครงการ	6. ต้นทุน ค่าเสียโอกาส	ต้นทุน รวม	1. ผลตอบแทน จากการขายข้าว	2. ผลตอบแทน จากการโครงการ	3. ผลตอบแทน อื่นๆ	ผลตอบแทน รวม
62	1,209.89	3,241.68	10.50	754.96	123.61	18,049.94	23,390.58	2,250.21	9,000.86	877.93	12,129.00
63	763.63	4,884.22	12.25	53.49	123.61	6,207.43	12,044.63	1,575.63	6,302.53	191.21	8,069.37
64	821.34	3,191.41	12.25	6.51	123.61	3,512.36	7,667.50	2,748.48	10,993.96	814.28	14,556.72
65	668.70	4,431.46	9.42	381.11	123.61	7,899.90	13,514.20	1,110.85	4,443.41	1,395.31	6,949.56
รวม	58,063.24	269,036.82	5,577.00	30,775.53	8,575.46	372,540.51	744,568.55	100,435.39	401,743.08	79,654.35	581,832.81
เฉลี่ย	893.28	4,139.03	85.80	473.47	131.93	5,731.39	11,454.90	1,545.16	6,180.66	1,225.45	8,951.27

ที่มา : ประมวลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. นายพุทธา ผิวอ้วน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 8 ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี และเกษตรกรผู้ผลิตข้าว
2. นายอินตา ผิวอ้วน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี และเกษตรกรผู้ผลิตข้าว
3. นางมณีวรรณ ศิริบูรณ์ ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หมู่ที่ 8 ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี และเกษตรกรผู้ผลิตข้าว
4. นางสาววารินี ปล้องนิราศ ผู้บริหารโรงเรียนอุบลบุรีรักษ์การบริบาล หมู่ที่ /242-242/1 ถนนผาแดง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
5. นางจันตา ชนะวาทิ ประธานกลุ่มผู้ผลิตข้าวบ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ประธานกลุ่มโรงสีข้าวบ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี และเกษตรกรผู้ผลิตข้าว

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายอภิรักษ์ ชนะวาทิ
วัน เดือน ปีเกิด	3 พฤศจิกายน 2521
สถานที่เกิด	99 หมู่ 8 บ้านนาชุมชน ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการศึกษา	เศรษฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปี 2543
สถานที่ทำงาน	1. กลุ่มตรวจสอบการดำเนินงาน สำนักตรวจสอบพิเศษภาค 5 (จังหวัดอุบลราชธานี) สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ตำแหน่ง นักวิชาการตรวจเงินแผ่นดินชำนาญการ 2. โรงเรียนอุบลบุรีรักรักษ์การบริบาล ตำแหน่ง เจ้าของโรงเรียนอุบลบุรีรักรักษ์การบริบาล 3. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โครงการพลเมืองส่งเสริมธรรมาภิบาล โครงการสะพานสร้างเสริมประชาธิปไตย องค์การเพื่อการพัฒนาระหว่าง ประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID) ตำแหน่ง ที่ปรึกษาคณะทำงาน โครงการพลเมืองส่งเสริมธรรมาภิบาล